61
ISSN 0235—6368
Дім
сад
город
6
1992

Розмова з читачем

Побажання

(Ваші й наші)

— Мені дуже подобається ваш журнал,— пише в листі до редакції А. С. Гнатенко з Рокитного, що на Київщині,— я його передплачую. Але погано, що надходить він до передплатників із запізненням... Я молода господарка, і своєчасна інформація мені вкрай необхідна.

Даруйте, Алло Станіславівно, але це ви, певно, мали на увазі минулорічні перебої з доставкою «ДСГ», про що ми тоді писали (труднощі з папером, перевантаження в друкарні тощо). Цього року справи йдуть краще. Перші три номери вийшли у світ майже своєчасно і, сподіваємось, так буде й надалі.

Крім того, вже почала виходити газета «Зелений календар» як додаток до нашого журналу. У ній ми зможемо оперативніше подавати людям потрібну інформацію, поради, спостереження, адже газета виходить двічі на місяць і розповсюджується в кіосках «Союздруку» всіх областей України.

— Я надіслала грошовий переказ на адресу одного садівника-аматора, який пропонував насіння через ваш журнал,— розповідає в листі В. О. Сиварник з Чернігова,— а через місяць одержала листа назад з припискою: «Вкажіть повністю ім'я та по батькові». Мені було дуже прикро, що замість насіння одержала приписку. На жаль, у журналі пишуть прізвища лише з ініціалами. Навіть звернутися до людини шанобливо в листі не можеш, бо не знаєш, як її звуть.

Подібні нарікання звучать у листах М. І. Жука із Львівщини, вищезгаданої А. С. Гнатенко та інших.

Пояснюємо. Друкуючи ініціали під статтями й інформаціями, редакція керується загальноприйнятими нормами друкованих видань. В оголошеннях («пропоную», «хочу придбати») друкуватимемо повністю ім'я та по батькові, якщо автори їх вказуватимуть. Тим, хто авансом надсилає гроші пропонуючому свій товар, радимо вести розрахунки післяплатою. Так надійніше, тим паче, що попередньо можна обмінятися повними реквізитами, довідатись про ціну. І редакції буде легше. Бо нерідко надходять до журналу листи-скарги, мовляв, «дорого правлять», чи «давно вислав гроші, а обіцяного насіння не одержав».

В редакцію й досі надходять листи, автори яких вказують лише свої ініціали, хоча ми в журналі давали оголошення з цього приводу. Тож повторюємо, що гонорар за надруковані матеріали, під якими не було повних авторських реквізитів, надсилати не будемо. Не з принципу, а тому, що на пошті не беруть таких грошових переказів.

— В кожному номері журналу є багато оголошень «пропоную»,— пише в листі до редакції М. І. Десятник з Вінниччини.— Скориставшись нагодою, написала кільком «пропонівцям» листи, вклала чисті конверти, чекала насіння. Але пропонуючі порекомендували мені спершу купити їхні каталоги, а потім відкривати замовлення.

О. Я. Кругляченко з Білої Церкви повідомляє, що кілька місяців чекає обіцяного насіння від людини, якій переказала гроші. В. Є. Волков з Кіровоградщини обурюється: «...нехай буде соромно тим безвідповідальним людям, які зловживають чесним ім'ям трударя-городника, висилають замовникам неякісне насіння, особливо низької схожості, а то і зовсім не відповідають»...

Подібних листів багато. Ми поділяємо нарікання наших читачів, проте, як ви розумієте, не можемо виступати в ролі арбітра. Все ж сподіваємось, що в подібних випадках люди в гонитві за прибутками не втрачатимуть почуття міри та й гідності чесного трудівника. Були б раді, аби наше видання допомагало читачам виховувати в собі риси доброзичливості, взаємовиручки, усякої доброчинності. Даруйте, якщо наївно. Але ж людина, яка засіває землю, вирощує хліб чи овочі, плекає дерево, за своєю природою має бути доброю, людяною. Бо святу справу робить.

Ще про наші побажання. Переважною мірою редакція відповідатиме на запитання читачів на сторінках журналу. Однак ми не відмовляємось від прямого листування. Але для кращої оперативності просимо дописувачів у свої листи вкладати чисті конверти.

Щоб полегшити роботу творчих працівників редакції, будь ласка, вказуйте номер журналу і рік виходу, коли пишете відповіді на запитання. Залишається побажати, щоб ваші й наші бажання виконувались.

Ф. ЛІВИНСЬКИЙ

Юридичні консультації

Право на будинок

У 1987 році я був посередником у придбанні будинку на території радгоспу (нині він належить товариству чи асоціації милосердя) для своєї далекої родички, інваліда другої групи.

Через деякий час вона звідти виписалася і там не живе, а коли стан здоров'я родички погіршився, було оформлено заповіт на мене.

Отже, запитання: чи матиму я право на будинок, ділянку землі біля нього? Якщо так, тоді на яких умовах?

В. Кириленко,
м. Херсон 31,
вул. Чорноморська, 22, кв. 61

Цивільний кодекс України передбачає, що спадкоємство здійснюється за законом і за заповітом. У першому випадку спадкоємці поділяються на дві черги. Спадкоємцями першої черги є в рівних частинах діти (в тому числі усиновлені), дружина і батьки (усиновителі) померлого. До спадкоємців першої черги належить також дитина померлого, яка народилась після його смерті. Онуки і правнуки спадкодавця є спадкоємцями за законом, якщо на час відкриття спадщини немає в живих того з батьків, хто був би спадкоємцем.

Якщо спадкоємців першої черги немає або вони не прийняли спадщини, успадковують в рівних частинах: брати і сестри, а також дід та бабця померлого як з боку батька, так і з боку матері (друга черга).

Згідно з статтею 534 цього кодексу кожний громадянин може залишити за заповітом усе своє майно або частку його одній або кільком особам — як тим, що входять, так і тим, хто не входить до кола спадкоємців за законом.

Заповідач може у заповіті позбавити права спадкоємства спадкоємців за законом.

Неповнолітні або непрацездатні діти спадкодавця, а також непрацездатні дружина, батьки і утриманці померлого успадковують незалежно від змісту заповіту не менше двох третин частини, яка належала б кожному з них при спадкоємстві за законом (обов'язкова частка). Отже, якщо у родички В. Кириленка немає неповнолітніх або непрацездатних спадкоємців за законом (дітей, дружини, батьків, утриманця), він одержить у державній нотаріальній конторі за місцем відкриття спадщини свідоцтво про право на спадщину за заповітом.

Про володіння чи користування земельною ділянкою редакція давала детальні відповіді в «ДСГ» № 10 та 11 за 1991 р.

У травні 1988 року я купив хату у Васильківському районі Київської області. Город біля хати 80 соток. Мені як дачнику (мешкаю у Києві) відміря-

ли тільки 6 соток, решта землі гуляла, потім дирекція господарства нарізала людям під городи лише на сезон на власний розсуд. Пенсія моя не за горами і землю люблю, але що ж тої ділянки — кіт наплакав.

Чекав, що продаватимуть «зайву», так не дозволяють. То маю я право на решту землі, окрім шести соток, що біля хати, чи ні?

Ю. Г. Вожик,
м. Київ,
вул. Метрологічна, 2-а, кв. 40

Оскільки в попередні роки на Україні було виявлено понад 110 тис. пустуючих житлових будинків, а земельні ділянки біля них не оброблялись, з 25 липня 1987 року дозволено продаж таких будинків для сезонного і тимчасового проживання громадян, які постійно мешкають у містах і селищах міського типу. Зокрема, незайняті будинки, розташовані в Київській області, могли продаватися тільки мешканцям міста Києва, міст і селищ Київської області, котрі немали іншої власності на помешкання.

Чинним на той час законодавством покупцеві такого будинку надавалась земельна ділянка розміром 6 соток, включаючи площу, зайняту під забудову.

Постановою Верховної Ради України від 18 грудня 1990 року «Про введення в дію Земельного кодексу України» встановлено, що громадяни, які мають у користуванні земельні ділянки, надані їм до 15 березня 1991 року, зберігають свої права на користування до оформлення ними у встановленому порядку прав землеволодіння або землекористування.

Виходячи з наведеного, Ю. Г. Вожик зберігає право на користування земельною ділянкою розміром 6 соток. Це не позбавляє його права звернутися із заявою до місцевої Ради народних депутатів про збільшення розміру ділянки.

К. О. ТИМОФЕЄВА,
адвокат, член Київської міської колегії адвокатів

Малогабаритні новинки

Маленькі тракторці, мотоблоки тощо сьогодні конче необхідні на присадибних ділянках. Чи надійдуть вони споживачам найближчим часом? Наш журнал намагатиметься регулярно інформувати про це.

Нещодавно наш фотокореспондент П. Лук'яненко побував на показових майданчиках Українського науково-дослідного інституту механізації та електрифікації сільського господарства, що в селищі Глеваха під Києвом. Із зафіксованого ним на фотоплівці в цьому номері подаємо два механізми.

Чотириколісний мотоцикл ЗИМ-350 розроблений і виготовлений харківським заводом імені Малишева. Це багатоцільовий транспортний засіб. Потужність двигуна 16 к. с. Швидкість — від 3 до 60 км/год. Як запевнив ведучий науковий співробітник названого інституту С. О. Гусаков, нині цей мотоцикл удосконалюється, зокрема модернізується гідросистема задньої тяги, що дасть змогу використовувати його на обробітку грунту, косовиці трав, для перевезення вантажів, обприскування саду, подрібнення коренеплодів тощо. Продовжуються роботи по розширенню шлейфу навісних і причіпних знарядь до нього. А на заводі вже налагоджують лінію для серійного виробництва цього мотоцикла.

Мотоблок Артанія розроблений Інститутом зварювального виробництва (м. Київ). Можна застосовувати на присадибних і дачних ділянках для фрезування грунту, косовиці трав, транспортування вантажів з швидкістю до 9 км/год. Має передню й задню передачі, дві муфти зчеплення. Поки що такі мотоблоки виготовляють тільки в м. Іжевську. Але вже є технічні розробки українських конструкторів. Справа за промисловими підприємствами.

На знімках: загальний вигляд мотоцикла ЗИМ-350 і мотоблока Артанія.

Фото **П. ЛУК'ЯНЕНКА**

Дім сад город 6 1992

Щомісячний виробничо-практичний журнал

Засновник — Мліївський НДІ садівництва Лісостепу України ім. Л. П. Симиренка

Зареєстрований Держкомпреси України, серія КП, № 153

Видається з 1989 р.

Служба взаємодопомоги

Буду вдячна

Із № 12 «ДСГ» довідалася, що перстач білий допомагає лікувати щитовидну залозу (зоб). І ця рослина дуже потрібна мені для лікування. Білого перстачу ніколи не бачила, а тому і не знаю, який він. Та коли він і росте в нас, то я не хотіла б ним користуватися, бо наш район недалеко від Чорнобиля.

Дуже дякуватиму тим людям, котрі зглянуться на моє становище і надішлють мені перстач білий у сухому чи сирому вигляді із тих зон, землі яких не так уражені радіацією, як наша.

М. С. Грищенко,
Київська обл., смт Іванків,
вул. Лесі Українки, 71

Вірю вам, люди

Вірю, що є люди, які допоможуть моєму горю.

Після великого нервового потрясіння я захворіла на псоріаз. Від гормональних препаратів, які мені призначали, почало рости волосся на всьому тілі. На обличчі виступили плями псоріазу. Не хочеться жити, а в мене четверо дітей, та й самій лише 45 років.

Молю, прошу добрих людей: допоможіть моєму лиху, порадьте народні методи лікування цієї хвороби. Готова відшкодувати усі клопоти.

Н. П. Трофілова,
Київ 146, вул. Якуба Колоса 6, кв. 136

Шукаю ліки для мами

Моя мама дуже хвора — після інсульту не може і дня прожити без сечогінних препаратів. Але не всі вони їй допомагають, а нині ще й важко їх придбати.

То ж звертаюся по допомогу до читачів «ДСГ»: хто знає рецепти народної медицини і трави, із яких можна приготувати сечогінні ліки, прошу розповісти про них на сторінках нашого журналу.

Н. Тарасюк,
273675, Одеська обл.,
Любашівський р-н, с. Познанка-2

Що може дати сотка?

А це вже, як її цінувати. В останні десятиліття нас відучили шанувати землю, тому і врожаї низькі, і сотка — це ніщо. Кожному хочеться мати більше землі, щоб одержати вищий урожай. Але він залежить не від кількості землі, а від кількості і якості затраченої праці.

Наш город у балці, схил західний. У перші роки дощові й снігові води мало затримувалися, майже все збігало вниз, тягнучи за собою і верхній шар землі. Довелося робити тераси завширшки 2,3 м, з них 2 м для грядок і 0,3 м — доріжка. Ось на такі смуги і поділений город. Тепер вода перестала збігати, та й обробляти городину набагато зручніше, не треба ходити по посадках під час прополювання і поливу, земля не так ущільнюється.

Вирощуємо в основному широко відомі городні культури, а оскільки землі небагато, то майже кожну смугу використовуємо два, а то й три рази за літо. Якщо земля звільнюється від урожаю в кінці серпня чи на початку вересня, сіємо редиску, салат, листкову гірчицю або огіркову траву. Використовуємо для столу і для годівлі домашніх тварин.

Коли ж земля звільнюється в кінці липня — на початку серпня, сіємо двомісячну редиску сортів Дунганська, Красний велікан чи Одеська біла, чорну редьку. Раніше сіяли огірки для осіннього споживання, але в останні роки пероноспороз все знищує.

В середині липня грядки звільнюються від часнику, цибулі, частково від картоплі, тоді сіємо горох, квасолю, цукрову кукурудзу, кабачки. Розсадою — буряки кормові й столові, капусту — цвітну, кольрабі, червоноголову, білоголову середню, хоч навіть пізня може ще дати товарні головки. Посаджена в кінці липня картопля дає якісні насінні бульби, з яких кращий урожай, ніж з бульб весняного садіння.

У червні, зібравши ранню картоплю, ранні помідори, використовуємо ділянки під картоплю, пізню капусту, цукрову кукурудзу. Посіяти чи посадити в червні можна практично все: картоплю, кукурудзу, моркву, буряки (кормові й столові), усі види капусти, бобові, пряні й салатні культури, і все це дасть гарний урожай. Ще треба сіяти квіти, вони дуже приваблюють бджіл, а бджоли на городі — додатковий урожай. Сіємо такі квіти: чорнобривці, мальви, айстри чи якісь інші, аби довше цвіли.

Детальніше розповім про свій досвід вирощування двох урожаїв картоплі. Землю готуємо, як і належить, з осені. А оскільки картоплю ми садимо майже кожен рік на одному місці, та ще й по два рази, з грунту виноситься багато поживних речовин, тому щороку восени вносимо перегній. Готуємо його із залишків з городу, листя, гною домашніх тварин. Навесні грунт ще раз перекопуємо, бо за зиму він ущільнюється.

На насіння відбираємо бульби під час збирання врожаю. Беремо тільки із урожайних і не заражених хворобами рослин. Якщо ж брати із загальної купи, то на насіння може потрапити багато картоплі з тих кущів, де вона була дрібна вся або частково. Відбираємо бульби розміром з качине яйце і менші (приблизно наполовину). Коли кущ урожайний, але бульби тільки великі, можна брати й такі, однак під час садіння їх треба різати. Справа в тому, що кущ із малих бульб рано переходить на живлення з грунту, а рослини з великих бульб довго використовують власні поживні речовини і до настання спеки не встигають як слід укорінитися, через що відстають у рості і дають дуже низький урожай.

Після того, як бульби на насіння відібрані, промиваємо їх, водночас відбраковуючи уражені хворобами. Помиті бульби рівномірно прозеленяються. Ящики для прозеленення використовуємо типу виноградних, але ніжки разів у три вищі. Ставимо їх у затінку. Прозеленення триває тричотири тижні. Приблизно раз на тиждень бульби перевертаємо. Прозеленені бульби дають вищий урожай, краще зберігаються в погребі, а оскільки в них накопичується багато соланіну, то й бажаючих їх їсти (шкідників) мало.

Для пророщування картоплю розкладаємо на початку — в середині лютого в ці ж ящики. Якщо їх поставити один на один, вони займають небагато місця. 2—3 дні бульби витримуємо при температурі 18—20°С, а потім виносимо в прохолодне місце, де температура близько 10°. Раз на тиждень картоплю обробляємо одним із розчинів — мідного купоросу (2 г), марганцівки (10 г) або борної кислоти (50 г) на 10 л води. Це підвищує стійкість до фітофторозу. Перед садінням змочуємо бульби розчином сечовини і суперфосфату (кожного по півтори склянки на 10 л води).

Пророщені бульби менш вибагливі до температури грунту: якщо не пророщені можна садити при температурі грунту 7—8° на глибині 10 см, то пророщені при 3—4°. Крім того, вони дають більш крохмалисту картоплю. І ще одна перевага пророщених бульб: рослини раніше укорінюються, раніше з'являється зав'язь, вони краще використовують вологу, накопичену за осінь і зиму, а отже, і урожай більший та якісніший. Висаджуємо (а перед цим перекопуємо землю) тоді, коли грунт перестає мазатися і розсипається, приблизно в кінці березня — на початку квітня. Ділянку розрівнюємо граблями і розмічаємо маркером. Маркер — ромб, менша діагональ якого дорівнює стороні ромба, а шипи розміщені на відстані 50 см один від одного. Цей спосіб відрізняється від рядкового (60×35—40 см чи 70×25—30 см) тим, що кущі розміщуються рівномірно, на однаковій відстані один від одного, а це позитивно впливає на урожай. Перед садінням у кожну ямку сиплемо півлітрову баночку поживної суміші (відро перегною, піввідра попелу і півбанки суперфосфату). Через два тижні картопля дружно починає сходити. У цей час також проростає насіння бур'янів, тому робимо перше прополювання, і майже весь бур'ян, не зійшовши, гине.

Підгортаємо в міру підростання картоплі: перший раз — коли рослини заввишки до 10 см, другий — коли ще підростуть на 10—15 см. Після цього ділянку засипаємо тирсою. Вона захищає грунт від висихання, а при поливах — від ущільнення. Якщо дощів немає, робимо 5—6 поливів. Ущільнюючих культур не сіємо, за винятком гороху, який збагачує землю на азот. Але вкидати його в кожну ямку не доцільно, оскільки він випереджає в рості картоплю, накриває її, а це пригнічує рослини і негативно впливає на урожай.

Насіння картоплі для літнього садіння на початку або в середині травня ставимо на пророщування надворі, в затінку. Технологія підготовки і садіння бульб така сама, тільки сходи з'являються вже через тиждень. Кращий час для літнього садіння — липень. Більший урожай дає картопля, посаджена в середині липня.

Збираємо урожай тоді, коли починає жовтіти і відмирати листя. Якщо ж дочекатися, аж поки посохне бадилля, то такі сорти, як Богатирка або Адретта, може знищити гниль, особливо у вологе літо. Бульби, відібрані на насіння при повному відмиранні бадилля, менш урожайні. Ми вирощуємо по 400—450 кг картоплі з сотки. Якщо реалізуємо її у червні — липні, копаємо через тиждень — два після цвітіння, урожайність — 300—350 кг, а тієї, котру посадили в липні,— 200—250 кг.

При висаджуванні влітку добрий урожай дають сорти Приекульська рання, Поліська рожева, Невська, Гатчинська, Рання роза.

В. І. Кандела,
м. Дніпропетровськ

Солома як добриво

З цікавістю прочитав у № 8 «ДСГ» за 1991 р. статтю «Запаси поживних речовин і їх поповнення у грунті», однак про солому як добриво там сказано мало. Прошу детальніше розповісти на сторінках журналу про те, скільки можна вносити її на квадратний метр ділянки, які дози азотних добрив додавати. Чи можна вносити солому щороку?

В. Вишняков,
м. Вінниця

Використання солом'яної січки, як і інших органічних добрив, є важливим фактором поліпшення воднофізичних властивостей грунту, його структури. На один квадратний метр ділянки перед оранкою або перекопуванням вносять у 10-сантиметровий шар грунту 1,2—1,5 кг солом'яної

ЩЕПЛЕННЯ ПОМІДОРІВ

Овочівники часто бідкаються, що на своїх мізерних клаптиках землі не мають можливості висадити достатню кількість помідорів, щоб повністю забезпечити себе смачними плодами. До того ж щороку багатьом доводиться вирішувати, які сорти висаджувати, адже їх безліч, а на ділянці можна розмістити лише 2—3 десятки кущів. Отже, питання цілком конкретне: як на обмеженій площі виростити великий урожай різноманітних за призначенням сортів помідорів?

Розмірковуючи над цим, я спробував прищеплювати помідори, як яблуні чи груші. На подив, це вдалося без особливих труднощів. Робив широку лунку завглибшки до 25 см і на дно висаджував по центру головний саджанець-підщепу, а поруч, навкруги, 3—5 інших сортів прищеп. Коли підщепа виростала до 25 см, тобто досягала рівня поверхні грунту, я зачищав на ній і на прищепах смужку завдовжки близько 2—3 см, стуляв до підщепи всі саджанці-прищепи в зачищеній частині і щільно обмотував бинтом. Після цього засипав лунку, а отже, й місце щеплення, на 5—10 см.

Приблизно через два тижні, коли саджанці зростались, обережно розгрібав землю, ножицями обрізав на 5 см усі бічні стебла прищеп і виривав їхнє коріння. Відтак розрізав вузол бинта, але не знімав його. В міру потовщення стебел він буде вільно розходитися і не переріже їх. Місце щеплення знову присипав грунтом якомога вище.

Таким чином сформував головне стебло-підщепу з трьома — п'ятьма прищепами-пасинками інших сортів, що тепер повністю живляться від кореневої системи головного саджанця. Оскільки усі сорти високорослі, їх, звичайно, в міру потреби треба ретельно підв'язувати до опор.

Хоча щеплення пройшло успішно, я ніяк не міг підібрати потрібну підщепу — сорт, на якому прищеплені рослини могли б показати всі свої можливості.

Спочатку зупинився на добре відомих сортах — Крон-Принц і Де Барао, але вони мене не задовольнили. Дещо кращі результати дали Мархотське гроно та Самі найкращі. Та найбільш вражаючим був ефект від сорту, який я одержав від аматора з Приморського краю (він назвав його Імператорським). Помідори справді відповідали своїй назві. У моїй колекції майже 200 різноманітних сортів, які відбирав протягом багатьох років, але жоден з них не може зрівнятися з ним. Ця могутня рослина за літо вільно сягає висоти більше 3 м, має товсті, міцні, добре розвинуті стебла. Кущ повністю вкритий червоними плодами, деякі з них важать 1 кг і навіть більше, м'ясисті, відмінного смаку. У цього сорту досить потужна коренева система, здатна забезпечити розвиток до шести прищеп-пасинків.

Звичайно, щеплення — справа дещо клопітна, але вона варта того. Адже які виросли триметрові красені-кущі, вкриті червоними, рожевими, білими, коричневими, жовтими, оранжевими, круглими, перце-, серце- та сливоподібними плодами. Від кілограмових велетів до невеличких, з вишню, від ранніх до пізніх, різних за призначенням: салатних і консервних, для приготування соків і для засолювання.

До того ж цим я вирішив ще одну проблему. Щороку отримую десятки нових сортів. Висадити їх для випробування — значить, зайняти велику ділянку. А так на 10 кущах зміг усі прищепити.

Отак досяг різноманітності сортів. Тепер щодо врожайності. Щоб збільшити її, існує чимало способів. Шлях до врожаю починається з якісного насіння, відмінної розсади, але я хочу коротко розповісти про такі «ключові» моменти технології, як боротьба з хворобами, пасинкування, полив і підживлення рослин.

Не секрет, що часто хвороби зводять нанівець усю працю овочівника. Найнебезпечніша з них — фітофтороз, який може за кілька днів повністю знищити вже майже вирощений урожай. Яким же чином його перемогти? Насамперед добором найбільш стійких проти цієї хвороби сортів. Пам'ятайте також, що фітофтороз передається через насіння, грунт, залишки рослин. Тож відбирайте на насіння лише здорові плоди, спалюйте восени бадилля помідорів і особливо картоплі. Хвороба спочатку розвивається якраз на ній, а потім переходить на помідори. Отже, картопля — небезпечний сусід для них.

Звичайно, існують і хімічні речовини для боротьби з фітофторозом — бордоська рідина, полікарбацин та деякі інші. Я раджу при потребі застосовувати для обприскування настій часнику. Для цього 100 г часнику (можна використовувати й зелень) добре розтерти в емальованому відрі, залити повністю водою і настоювати 12 год, процідити. Обприскувати цим настоєм не менше трьох разів через кожних 5 днів.

Щодо пасинкування. Вважаю, що краще виламувати лише пасинки, які дуже затінюють рослину, слабкі і ті, на яких до похолодання не встигнуть дозріти плоди. Інші ж краще примусити працювати на врожай, створивши всі необхідні умови, з яких головні — полив, забезпечення поживними речовинами.

Спосіб поливу у мене підгрунтовий. Для цього під час садіння разом із саджанцем закопую у кожну лунку відрізок металевої труби. Це дає змогу економніше використовувати воду і подавати її безпосередньо до коріння рослин, а також уникати високої вологості повітря під кущем, що виникає при звичайному поливі, бо помідори, як відомо, погано її переносять.

Коли немає дощів, поливаю помідори щотижня. При нерегулярному поливі, особливо в суху погоду, плоди можуть хворіти на верхівкову гниль, тріскатися. За допомогою труб дуже зручно проводити й підживлення рослин, яке починаю приблизно через два тижні після висаджування розсади, розчином коров'яку (готую його у пропорції 1:10) або ще краще курячого посліду (1:20). У розчин додаю 100 г деревного попелу. До цвітіння під кожну рослину вношу під час поливу по 1 л розчину, надалі по 2 л.

Звичайно, на успіх у вирощуванні помідорів значною мірою впливають різноманітні фактори, особливо погодні умови. Але все ж доля врожаю переважно залежить від сумлінності овочівника. Найкращий, найурожайніший сорт розчарує вас без належного догляду.

Щороку збираю з невеликої ділянки більше тонни помідорів, повністю забезпечуючи ними сім'ю. Під силу це і кожному бажаючому, хто має бодай найменший клаптик землі. Тим, хто захоче отримати насіння моїх помідорів чи більш детальну інформацію, прошу вкладати конверт із зворотною адресою.

Г. Г. Костенко,
315148, Полтавська обл.,
Зіньківський р-н, с. Шилівка

січки. У неї більш-менш сталий хімічний склад, що дає змогу підтримувати і сталий рівень мінерального живлення рослин.

Щоб відшкодувати той азот, який засвоюють мікроорганізми в процесі розкладання органіки, слід додавати 10 кг азоту на тонну соломи. Коли на квадратний метр ділянки вносять 1,2—1,5 кг соломи, додають ще й 12—15 г азоту, або близько 45 г аміачної селітри.

Солом'яну січку можна внести і наступного року. Це сприятиме збільшенню об'ємної маси і порозності грунту, нагромадженню органічної речовини, поліпшенню структури та механічного складу грунту.

М. А. Гуща,
канд. с.-г. наук,
(Київська овоче-картопляна
дослідна станція)

Дельфініум та сокирки проти колорадського жука

Ці трав'янисті рослини з родини жовтецевих широко відомі квітникарям. Зараз вирощують багато декоративних форм, сортів дельфініуму та сокирок, різних за висотою (50—250 см), формою суцвіть (компактне, рихле), забарвленням квіток (голубе, темно-синє, рожеве тощо) та листків. Квітки завбільшки 1,5—2,5 см, неправильні, тобто не всі частини чашечки та віночка мають однакову форму. Чашечка складається з п'яти яскраво забарвлених чашолистиків, чотири з них пелюсткоподібні, однакової форми, а п'ятий має довгий виріст у вигляді шпори (через це в народі рослину ще називають сороколаб, шпорник, сокирки, черевички, вушка, тощо). Пелюстки чорні або темно-бурі, удвічі коротші від чашолистиків. Квітки зібрані у волотеподібне суцвіття.

Раніше дельфініум та сокирки об'єднували в один рід дельфініум (поросійськи живокость, шпорник); за сучасною класифікацією, багаторічні види віднесено до роду дельфініум, а однорічні — до роду сокирки. Із багаторічників у культурі найчастіше зустрічаються гібриди дельфініуму високого, середнього, великоквіткового, із однорічників — сокирок сумнівних та волотистих.

Крім декоративного призначення, садові й дикорослі форми дельфініуму та сокирок відомі ще і як інсектицидні та лікарські рослини. Препарати з них здавна застосовувалися для захисту сільськогосподарських культур від гусені кільчастого шовкопряда, золотогузки, молі, капустяного білана, капустяної совки, трачів та інших, а також від яблуневої мідяниці та личинок деяких жуків. У побуті їх використовували проти паразитів та шкідників домашніх тварин, у медицині — для лікування нервових захворювань.

Проти такого небезпечного шкідника пасльонових культур, як колорадський жук, ці рослини не застосовували, можливо тому, що вони не були серйозно вивчені. Дослідженнями автора вперше встановлена висока отруйність препаратів садових форм сокирок та дельфініуму для личинок і дорослих особин колорадського жука. Отруйність рослин зумовлена наявністю в них суми алкалоїдів, які діють як кишкова отрута. При поїданні оброблених рослин шкідник гине протягом одного — чотирьох днів, не завдаючи більше шкоди. Захисний ефект триває протягом 6—8 днів. За цей час гинуть як ті личинки, що були на рослинах під час обробки, так і ті, які щойно вилупилися з яєць. При цьому личинки молодшого віку гинуть значно швидше, ніж старшого. Якщо вдало вибрати строк обробки і дотримуватися правил, здебільшого достатньо двох обприскувань картоплі для успішного захисту її від шкідника. На баклажанах, які мають довший період вегетації, кількість обробок збільшують до 3—4.

Для виготовлення інсектицидних препаратів використовують усі частини рослин: траву, насіння, кореневища (багаторічників). Найбільше отруйних алкалоїдів у надземній частині у фазі бутонізації, а в коренях і кореневищах — у період спокою. Тому заготовляти сировину слід у зазначені періоди, коли вихід інсектицидів з одиниці площі найвищий. Біологічна активність сировини, зібраної в період плодоутворення, приблизно удвічі нижча, отже, для приготування робочих розчинів витрата такої трави відповідно збільшується.

Траву збирають у суху погоду, зрізуючи серпом, косою чи ножем на висоті 10—15 см від землі. Грунт після цього старанно поливають, щоб рослини краще відростали. Зрізані рослини використовують для приготування інсектицидних препаратів у свіжому вигляді або сушать у добре провітрюваних приміщеннях, захищених від прямих сонячних променів. Висушену сировину подрібнюють, пакують у паперові мішки або ящики і зберігають у сухих приміщеннях окремо від фуражу, харчових продуктів, лікарських рослин. Слід пам'ятати, що за підвищеної вологості трава швидко пліснявіє і псується. Якщо її правильно зберігають, інсектицидність не втрачається протягом двох — трьох років.

На практиці як інсектицид застосовують борошно з трав, водні та спиртові настої. Найпростіше в домашніх умовах приготувати водні відвари і настої. Щоб повніше вилучити із сировини діючі інсектицидні речовини, водні витяжки краще готувати у два прийоми. Подрібнену сировину спершу заливають окропом або половинною нормою води, кип'ятять 20—30 хв і настоюють декілька годин. Потім рідину проціджують, масу віджимають і заливають другою порцією гарячої води. Через декілька годин настій проціджують, обидва розчини зливають разом, а в разі потреби доливають воду до необхідного об'єму.

Залежно від виду та якості сировини беруть таке співвідношення трави і води: для свіжої трави, зібраної у фазі бутонізації,— 1:5; у фазі відмирання — 1:2,5; для сухої трави — відповідно 1:20 і 1:10; для сухих кореневищ — 1:100. Слід зазначити, що в окремих видів сокирок у різних грунтово-кліматичних умовах рослина може мати неоднаковий вміст діючих речовин. Тому доцільно попередньо випробувати співвідношення.

Робочі розчини краще використовувати відразу після приготування або протягом двох днів. При тривалому зберіганні в теплі екстракти швидко псуються, заростають мікроорганізмами і втрачають інсектицидні властивості. Рослини обробляють у ясну суху погоду в ранкові або вечірні години. Користуються ранцевим обприскувачем, який забезпечує рівномірне і якісне нанесення робочої рідини на листя й стебла. Застосування кропил, віників призводить до перевитрати препаратів, нерівномірного обприскування рослин і зниження ефективності захисних заходів.

Оптимальний строк обробки рослин картоплі та баклажанів — масова поява на листках личинок першого — третього віків. Молоді рослини помідорів та баклажанів необхідно обприскувати і при масовому заселенні їх дорослими жуками, бо інакше вони можуть повністю знищити посіви. Оброблені рослини отруйні для жуків протягом шести — семи днів. Поїдаючи отруєні листки, одні личинки, особливо молодшого віку, гинуть одразу ж, а деякі залишаються живими декілька днів, безладно рухаються або лежать заціпенілі на листках чи на землі, не завдаючи шкоди рослинам. Потрібно мати на увазі, що біологічні препарати, на відміну від синтетичних інсектицидів, діють на шкідників повільніше, їхня загибель розтягується на кілька днів. Повторні обробки проводять в разі необхідності через 10—20 днів.

Природні запаси дельфініумів та сокирок невеликі і там, де вони ще зустрічаються, потребують охорони (крім відомого бур'яну сокирок польових, з яким треба боротися і біологічна дія якого значно нижча). Для інсектицидних потреб ці рослини варто вирощувати на присадибних ділянках, дачах, квітниках, неугіддях. У кожному індивідуальному господарстві досить мати 10—20 кущів багаторічного дельфініуму або зайняти 10—15 кв. м площі садовими сокирками, щоб захистити свою ділянку від небезпечних шкідників дешевим і екологічно чистим препаратом, який завжди є під рукою.

Агротехніка вирощування рослин нескладна. Вони добре ростуть і дають велику біомасу на старанно обробленому родючому грунті. Розмножуються насінням, яке висівають рано навесні або восени (дельфініум). Багаторічний дельфініум розмножується також поділом кореневищ. За один сезон можна зібрати 2—3 укоси (у фазі бутонізації) з багаторічного дельфініуму, а з однорічних сокирок за сприятливих умов і старанного догляду — до двох.

Оскільки інсектицидні рослини можуть бути отруйними і для людей, тварин, бджіл та інших корисних комах, користуючись ними, необхідно дотримуватися техніки безпеки, правил колективної та особистої гігієни.

Пропоновані в статті рослини для боротьби з колорадським жуком науково перевірені, детальніше їх вивчення триває. Рослини ефективні й перспективні, отже, спробуйте скористатися, щоб особисто пересвідчитися в цьому.

Л. М. Держипільський,
канд. біол. наук,
зав. відділом захисту рослин
Закарпатського НДІ АПВ

Кінський часник

У природі немає жодного продукту, який міг би замінити на тривалий час свіжі овочі. Особливе місце серед них займають зеленні і одночасно пряносмакові овочі (кріп, петрушка, селера, крес-салат, фенхель тощо), харчова цінність яких зумовлена високим вмістом вітамінів, ефірних олій, легкозасвоюваних мінеральних речовин. Завдяки такому багатому вмісту біологічно активних речовин зеленні овочі благотворно впливають на кровотворення, стан серцево-судинної та нервової систем, травлення.

Як приправи вони навіть у невеликих дозах надають стравам особливого смаку й аромату, поліпшують їх зовнішній вигляд, збуджують апетит, а головне — підвищують біологічну цінність їжі.

До таких овочів можна віднести і ряд дикорослих рослин, зокрема кінський часник (часничник аптечний), який росте повсюдно, але частіше у затінених місцях — у парках, лісах, ярах, на узбіччях доріг.

Рослина дворічна. У перший рік життя створює розетку ниркоподібних, великих листків, на другий рік виростає пряме, в нижній частині опушене стебло з рідко розміщеними серцеподібно-овальними гострозубчастими листками.

Кінський часник добре їдять тварини. На Кавказі його вживають як прянощі, а молоте насіння замість гірчичного порошку.

Листя часничника має приємний пекучо-солодкуватий смак і легкий, не пересичений аромат часнику. Воно містить 560—815 мг% вітаміну С, 350—874 мг% вітаміну Р, 0,27—0,56% ефірної олії, каротиноїди, вітамін Е та ін.

Досліди показали, що рослину можна легко перенести в культуру. На початку квітня 1986 р., коли часничник другого року життя почав відростати, рослини з лісонасаджень перенесли на грядку. Висаджували рядами за схемою 25 × 45 см під воду. Усі рослини нормально перенесли пересаджування, дали хороший приріст і 3 травня зацвіли. Вегетація закінчилася наприкінці червня.

Слід зазначити, що в культурі (на грядці) насіння часничника проростало на 8—20 днів раніше (залежно від умов року), ніж у природних умовах. Рослини ж другого року життя починають вегетувати на 5—14 днів раніше саме в природі.

Спостереження показали, що зимуючі в лісонасадженнях рослини, як правило, на зиму прикриті опалим листям. Очевидно, воно захищає розетку від пошкодження морозами та ранньовесняними приморозками. Рослини ж, які зимують на грядці, відкриті, зазнають впливу низьких зимових та весняних температур і тому гірше ростуть у перші дні вегетації.

Однак, незважаючи на розтягнутий вегетаційний період, часничник у культурі дає міцніше, добре розвинуте стебло висотою 60—80 см, насіннєва продуктивність теж вища (у три рази). Врожай з квадратного метра площі 123—158 г. Схожість насіння висока. Для нормального проростання його необхідно стратифікувати при мінусових температурах (—5...—10°С) відповідно протягом 40—25 днів або ж висівати восени, під зиму.

Рослини, особливо першого року життя, в культурі ростуть активніше, ніж дикорослі. Вони нарощують сильну розетку, яка має 6—10 листків з найбільшою шириною 16—17 см, а найменшою 4—6 см, на 100 г листкової маси припадає близько 88 листочків.

Розетка рослини, що росте в природних умовах, має 2—4 листки з найбільшим поперечником 2,5—5 см, а 100 г листкової маси складаються з 278 листків.

Листя часничника, як дикорослого, так і з грядки можна використовувати рано навесні протягом 15—20 днів. Пізніше воно стає грубим і несмачним. Дегустаційна оцінка страв з листям кінського часнику показала, що останнє можна використовувати в салатах і як додаток, і як основний компонент. Його додають у весняні овочеві супи за 1—2 хв до закінчення варіння.

Часничник втрачає пікантність, коли його сушать, проте зберігає її при сухому посолі. Листя й насіння надають приємного присмаку маринованим та солоним огіркам. Це дешева і корисна вітамінна добавка до весняного столу.

Г. М. Рибак,
Центральний Ботанічний сад України

Соя проти бур'янів

У мене в селі є город. Оскільки як лужок він мені не потрібен, я його переорав. Два роки «воювали» ми з дружиною проти пирію та інших бур'янів. Сіяли і сорго, і кабачки, й кукурудзу, окремі ділянки перекопували, вибирали пирій, але нічого не допомагало. У 1991 р. посіяли на ділянці площею близько півсотки сою, і результат перевершив усі сподівання. Після того, як зібрали сою, виявили на ділянці лише 5 миршавих корінців мишію, а вся площа була чиста.

Сою сіяв так. Робив лунки в рядку на відстані 10—15 см одна від одної, а між рядками — 30 см. У кожну лунку кидав по 4—5 зернин сої. Після того, як вона зійшла, двічі просапав, оце й увесь обробіток. Соя виросла сантиметрів 70—80 заввишки і закрила собою всю площу, витіснивши бур'яни. З цієї грядки я зібрав 2 відра зерна. На кожному стеблі було від 120 до 150 бобів, а в них по 2—3 зернини. Тепер пригощаю смаженими зернинами онуків.

Сіяти сою треба якомога раніше, як тільки трохи підсохне земля і можна зайти на грядку.

О. А. Колос,
м. Новомиргород Кіровоградської обл.

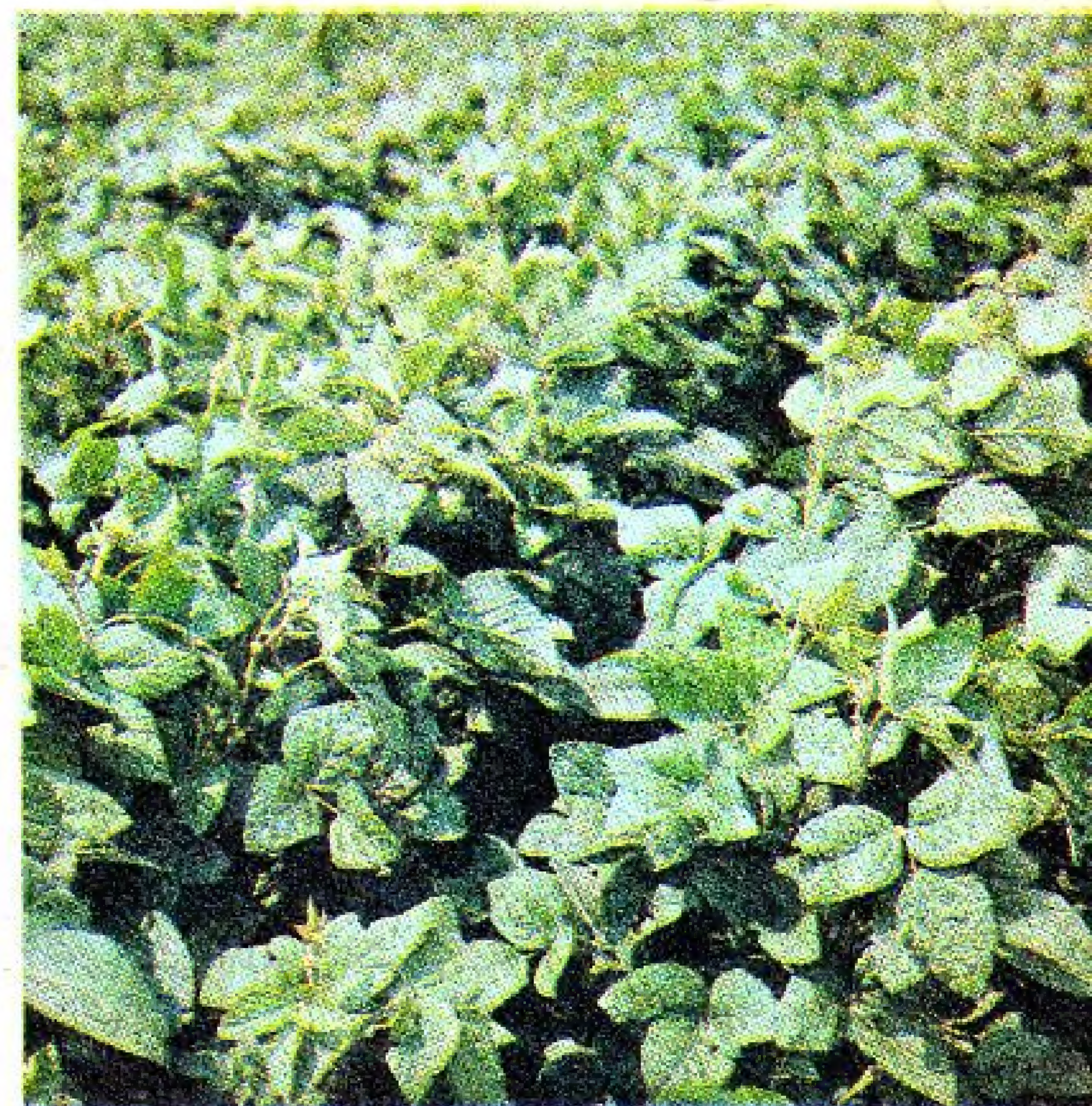

Середина літа

Липень на Україні — найтепліший місяць року і, звичайно, прохолодою не балує. Сонце палить спекотно, хоч і пропливає воно над горизонтом дещо нижче і день не такий довгий, як у червні. Пашить розігріта земля, а хвилі теплого повітря пливуть над нею тремтливим маревом. Середня місячна температура повітря на півночі України, в поліських районах у межах 18—19°, у більшості лісостепових областей та Закарпатті — 19—21°, в Степу — 22—23°, на Південному березі Криму — 24° і лише в гірських районах Криму та Карпат — 15—16°. У цьому місяці температури повітря сягають найвищих позначок: так, у більшості районів північних та західних областей абсолютні максимуми становлять 36—39°С, в Одеській, Миколаївській, Херсонській, Запорізькій, Дніпропетровській, Донецькій, Луганській, Полтавській, в окремих районах Київської і Черкаської областей — 40—41°С, в Криму — 42°С. Сума ефективних (вище +10°С) температур повітря на кінець липня вже достатня для достигання або набуття технічної стиглості різних сільськогосподарських культур, овочів, фруктів і становить в Степу в середньому 1385°, Лісостепу — 1045°, на Поліссі — 970°. При цьому до закінчення вегетації природний резерв тепла ще залишається відповідно 535, 375 та 350°.

У роки рекордних максимумів температури повітря (1936 рік), коли над територією республіки встановлювався особливо стійкий антициклон, кількість спекотних днів (з температурами 30°С і вище) досягала в липні: в районі Києва — 23, в Одесі — 25, а надзвичайно жарких (35°С і вище) — відповідно 4 і 5.

Середня багаторічна кількість опадів у липні в межах України коливається дуже відчутно: у степових регіонах вона становить 45—61 мм, на Південному березі Криму — близько 28, в більшості лісостепових і поліських областей — від 65 до 99, на території Львівської та Івано-Франківської областей — 107—109, в гірських районах Карпат — від 127 до 176 мм. Кліматологи розрахували, що найбільша добова кількість опадів, яку можна чекати один раз за 40 років в усіх районах України, буває в межах 80—120 мм, в Криму і Карпатах — 150—180 мм, що становить відповідно 800—1200 та 1500—1800 м³ води на 1 га. При цьому ймовірність дуже інтенсивних дощів (70 мм за добу і більше) в липні дорівнює близько 30%. Минулого року 27 липня в районі Чернівців під час зливи випало за добу 111 мм опадів. Рекордна злива, що дала 206 мм опадів, зареєстрована в районі Керчі 17 липня 1956 року та 13 липня 1957 року в районі Підгайців (Прикарпаття), коли за добу випало 282 мм. Сільськогосподарським посівам та народному господарству такі зливи завдають величезних збитків.

Проте в липні інколи буває і так, що гриміти гримить, а дощ не поливає. У липні 1898 року незвично жарка і суха погода була на Черкащині. Нестача опадів і високі температури призвели до того, що, наприклад, в районі Шполи вже 15 липня передчасно пожовкло і почало обсипатись листя на такому витривалому до посухи дереві, як біла акація. Квіти та інші рослини тоді майже «згоряли» на пні. Подібні погодні умови спостерігались там також у липні 1897 року.

Найбільш негативно впливають на ріст і розвиток рослин посушливо-суховійні явища, за яких тривалі бездощові періоди поєднуються з високими температурами, низькою вологістю повітря і грунту. Таких з критичною для рослинності відносною вологістю повітря (30% і менше) за весь вегетаційний період на Поліссі і в Лісостепу буває 10—20, в Степу — 37 днів. З них на липень в середньому припадає відповідно 1—2 та 7 днів. А в окремі посушливі роки в степових

Схематична карта розподілу температури повітря й опадів у липні за багаторічними даними

Умовні позначення:

чисельник — абсолютний максимум температури повітря, С°;
знаменник — абсолютний мінімум температури повітря С°;
цифра праворуч — середня багаторічна кількість опадів, мм.

районах в липні бувало до 15—22 таких днів. Найбільш посушливими в більшості регіонів республіки у післявоєнний період були 1947, 1954, 1957, 1959, 1968, 1972, 1975, 1979, 1981, 1983 та 1986 рр. Для уникнення або зменшення негативного впливу посушливих явищ, особливо в зонах недостатнього зволоження, всі агротехнічні заходи в землеробстві протягом року необхідно спрямовувати на нагромадження і збереження вологи в грунті: снігозатримання, регулювання стічних і талих вод, своєчасне розпушування грунту після дощів тощо.

У районах з достатнім зволоженням грунту липень — пора підготовки площ та сівби післяжнивних і поукісних культур, котрі забезпечують повніше використання природних запасів тепла, вологи, світла в другій половині літа і дають змогу додатково одержати другий врожай кормів для худоби.

Липень на Україні ще називають місяцем-хлібодаром. Він підбиває перші підсумки копіткої хліборобської праці. Щедрість нив значною мірою залежить від майстерності збирання хлібів за будь-яких погодних умов. Адже «не той хліб, що в полі, а той, що в коморі».

Коротшають довгі липневі дні. Раніше смеркається, пізніше світає. Та ця астрономічна особливість липня поки що мало помітна. Літо в розпалі.

М. Ф. Цупенко,
начальник відділу агрометеорології Гідрометеоцентру Держкомгідромету України

Рослини захищають рослин

Як відомо, чимало рослин мають інсектицидні властивості, завдяки чому їх використовують для захисту сільськогосподарських культур від шкідників. Настої, відвари з «рослин-інсектицидів» можна застосовувати з ранньої весни і майже до збирання врожаю, лише за тиждень до цього обприскування потрібно припинити.

Проти листогризучих шкідників, особливо зеленої листовертки, яка псує плодові і ягідні культури, обприскують у період набрякання бруньок, повторно — коли обпаде до 80% пелюсток квітів. Потім проти будь-яких шкідників рослини обробляють двічі на місяць. Більшість рослинних настоїв і відварів слід вживати відразу після їх приготування. Температура води для настоїв не повинна перевищувати 40°С.

Обприскувати рослини краще під вечір, бо деякі рослинні препарати на сонці втрачають свої інсектицидні властивості, а корисні комахи, що живуть в саду, увечері літають менше.

В усі розчини слід додавати господарське мило, що сприяє кращому їх прилипанню. На 10 л води досить 10—15 г мильного розчину. Приготовлені розчини чи настої слід обов'язково процідити, а вичавки закопати в землю.

Рослини для приготування настоїв можна заготовляти і заздалегідь. Зібрані (краще в період цвітіння) рослини зв'язують у снопики чи пучечки, висушують у затінку і зберігають у паперових мішечках чи коробках. Не забудьте покласти туди етикетки з назвою виду рослини і датою збирання. Ось деякі з інсектицидних рослин.

Картопля. 1,5—2 кг свіжого (не пошкодженого) або 0,6—0,8 кг сухого бадилля залити 10 л теплої води і настоювати протягом 3—4 год. Застосовують проти павутинного кліща, попелиці, гусені у молодому віці.

Бадилля з помідорів. Пасинки або бадилля, що вже відплодоносило, з вимитим від землі корінням дрібно порізати. 400 г свіжого бадилля залити 10 л води і кип'ятити на повільному вогні протягом 30 хв. Після настоювання процідити. Для обприскування проти гусениць капустяної білянки, совки та попелиці на кожних 10 л води беруть 2—3 л відвару і 40 г мила.

Цибуля. Відро лушпиння залити двома відрами гарячої води температурою 60—70°С і настояти протягом двох діб. Потім процідити, розбавити в 2 рази водою і використовувати в день приготування проти павутинного кліща, трипсів і кліщів.

Часник. 30—50 г часнику подрібнити і залити 10 л теплої води. Після розмішування дати розчину настоятись протягом доби, процідити. Використовується проти фітофторозу на початку квітування картоплі і на початку зав'язування плодів помідорів. Обприскувати розчином 2—3 рази за сезон через 10—15 днів. Таким же розчином можна обробляти огірки і капусту проти кліщів, попелиці, гусені і слимаків.

Гіркий перець. 100 г дрібно порізаних стручків залити 1 л води, кип'ятити протягом години в закритому емальованому посуді, настоювати дві доби. Після цього перець розтерти, віджати, відвар процідити. Одержаний концентрат розлити у скляний посуд, щільно закрити і зберігати у темному прохолодному місці. Для приготування розчину беруть півсклянки концентрату на 10 л води і додають 40 г мила. Застосовують проти попелиці, гусені і слимаків.

Хрін. Коріння подрібнити, наповнити ним і листям третину відра, долити до верху воду і настоювати протягом години. Коріння для настою беруть вдвічі менше, ніж листя. Настоювати його можна 2—3 рази. Такий розчин використовують проти попелиці, кліщів, яблуневої плодожерки.

Деревій. 800 г добре висушеної рослини подрібнити і запарювати в окропі 30—40 хв, а потім долити 10 л води і настоювати протягом двох діб. Відвари деревію вбивають попелицю, трипсів, павутинних кліщів. Для кращого прилипання додати мила.

Полин. Збирають під час квітування, прив'ялюють, потім подрібнюють. 1 кг сировини кип'ятити протягом 10 хв на слабкому вогні у невеликій кількості води. Після охолодження і проціджування до відвару додати 10 л води. Використовують для боротьби з листогризучою гусінню.

Лопух павутинястий. Листя подрібнити, покласти у відро на одну третину об'єму, решту ємкості залити водою і настоювати три доби, потім процідити. Настій використовують проти гусені капустяної білянки і совки, особливо в період їх розмноження. Обприскують 3—4 рази з інтервалом 8—10 днів.

Нагідки (календула або кроплюш). Рекомендується висаджувати в міжряддях цибулі, часнику, бо фітонциди, які виділяє ця рослина, знешкоджують дію нематоди і відлякують шкідників. Тією ж календулою радять обсаджувати грядки картоплі (можна ще й по діагоналі «прострочити») проти колорадського жука.

Боротьба з колорадським жуком. Коли бадилля картоплі досягне 15 см, 100 г подрібненого сушеного коріння дев'ясилу залити відром окропу, закрити кришкою і не знімати до охолодження. Таким розчином покропіть картоплю 3 рази на літо.

Готуючи настої та відвари, будьте обережні, щоб не отруїтись, тим більше, що в наш час алергія стала «модною» хворобою і дехто боляче реагує на окремі рослини, особливо в період їх квітування.

Окремі рослини допомагають одна одній вижити. Якщо поруч посадити яблуню і малину так, щоб гілля їх торкалось між собою, то яблуня позбавить малину від сірої гнилі, а малина захистить дерево від парші.

Календула «лікує» троянди від нематод.

Цибуля, часник, петрушка та кріп відлякують шкідників. Тому їх слід садити між рядками інших городніх культур.

На присадибній ділянці можна виростити практично всі лікарські рослини. Як правило, вони виконують подвійну роль. Це і екологічно чиста лікарська сировина і засіб боротьби із шкідниками городніх культур. Наприклад, яблуням і грушам шкодить плодожерка, а боротись з нею допоможе звіробій, пижмо, меліса, чистотіл, гіркий полин. Шкідники намагаються триматись далі від цих рослин.

Велику користь саду дають медоносні рослини, які, створюючи нектароносний конвейєр, сприяють життєдіяльності корисних комах. Навесні, коли квітують плодові дерева та кущі, в саду є багато корисних комах — ентомофагів. Щоб вони були і влітку, треба сіяти періодично такі культури, як кріп, петрушку, коріандр, крессалат. Тоді ентомофаги запилять огірки, кабачки, помідори. Корисну діяльність ентомофагів можна підсилити, випускаючи їх безпосередньо в сад. Так, для знищення попелиці зберіть на квітучих дикорослих рослинах божі корівки.

Якщо ми будемо застосовувати проти шкідників саду та городу лише хімічні засоби, то разом із шкідниками загинуть і корисні ентомофаги. А застосування різних настоїв і відварів з рослин допоможе вам одержати екологічно чисту продукцію.

А. П. Ярошевська,
Вінницька обл., м. Жмеринка,
пров. Осипенко, 13

Школа садівника й городника

Як зберегти вологу?

На запитання **Л. В. Онуфрієнко**
(«ДСГ» № 12, 1991 р.)

Втрата вологи з грунту нерідко пов'язана з процесами його ерозії (руйнування) — водної і вітрової.

Поки земельна ділянка, що має певний схил, вкрита природною трав'яною чи чагарниковою рослинністю, імовірність змивання грунту потоками води дуже незначна, навіть під час великих злив. Але як тільки рівновага в природі порушується внаслідок дій людини в процесі освоєння ділянки, відразу дається взнаки руйнівна сила води. Це — водна ерозія, яка іноді може доповнюватись ще й вітровою.

Розвиток водної ерозії відбувається за такою схемою. Спочатку з'являються вузенькі і неглибокі борозенки. В міру їх поглиблення стінки обвалюються і борозенки перетворюються в рівчаки та вибоїни, а з часом і в яри. Зрештою, якщо не вжити відповідних заходів, ділянка не тільки втрачатиме вологу, а й стане зовсім непридатною для використання.

Суть вітрової ерозії полягає в тому, що пориви вітру зривають з поверхні дрібні частинки грунту і переносять на інші місця, переважно туди, де деревні чи чагарникові насадження, які зменшують швидкість вітру. Крім того, вітер прискорює процеси випаровування вологи з грунту, висушуючи його.

Як же затримати вологу на ділянці і не допустити розвитку ерозії?

Найпростіший і найбільш надійний спосіб — обробіток грунту упоперек схилу (оранка, перекопування, утворення грядок). Земляні валки, що утворюються при цьому, перешкоджають стоку води та знесенню частинок родючого грунту (рис. 1). Навпаки, обробіток грунту вздовж схилу, тобто в напрямку стоку води, тільки посилить ерозію, скоротить час на утворення борозен, вибоїн, ярів.

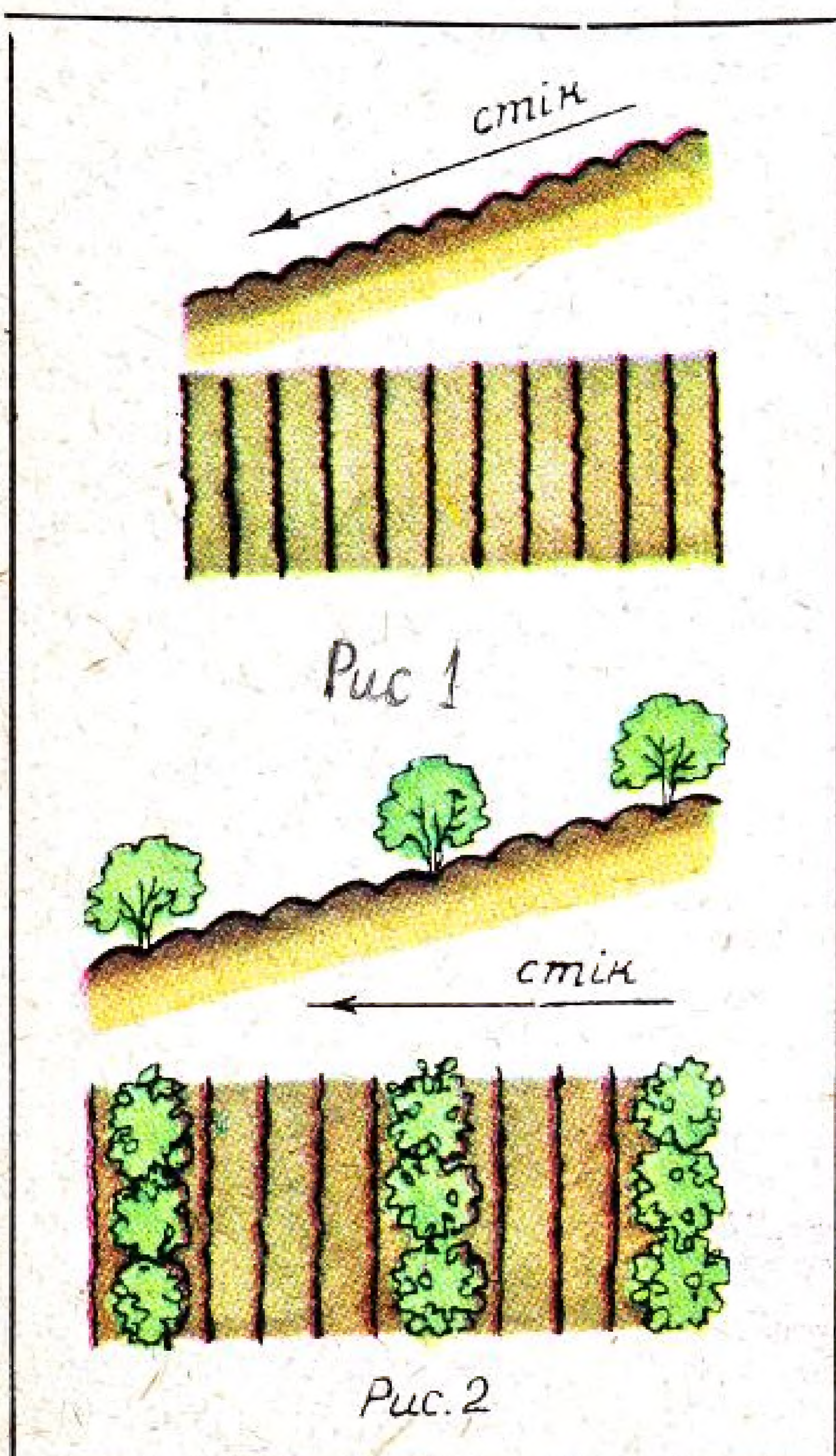

Рис 1

Рис. 2

Ще кращий ефект дає садіння кущових рослин (глоду, смородини, агрусу, калини, черемшини, троянд) паралельними рядками на деякій відстані один від одного (рис. 2). Такі рядки поділяють ділянку на кілька дрібних. Це зручно для впровадження сівозміни з почерговим використанням площі під різними городніми культурами. Але головне в тому, що коріння кущів закріплює грунт і перешкоджає як стоку дощових і талих вод, так і руйнуванню грунту. А самі кущі є чудовими кулісами для снігозатримання.

Дійсно, садіння кущів зменшує площу під городиною. Але ж цілющі плоди ягідних культур багаті на вітаміни і теж необхідні людині.

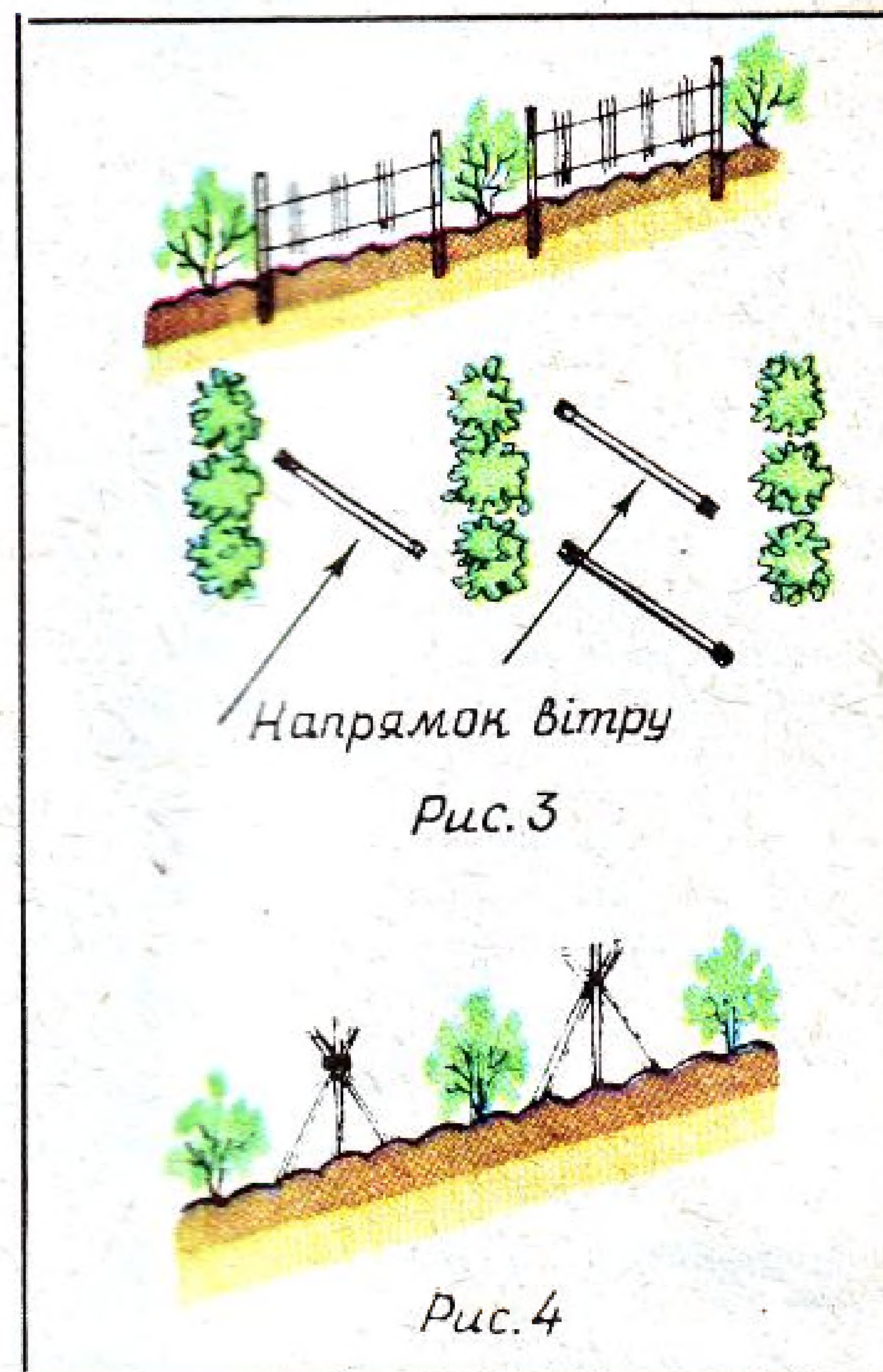

Рис. 3

Рис. 4

Для снігозатримання ефективні й штучні тимчасові куліси, виготовлені з вузьких дощечок у вигляді решітчастих щитів, які розміщують на схилах упоперек панівних у даній місцевості вітрів. Такі щити з успіхом можна замінити в'язками сухого очерету,

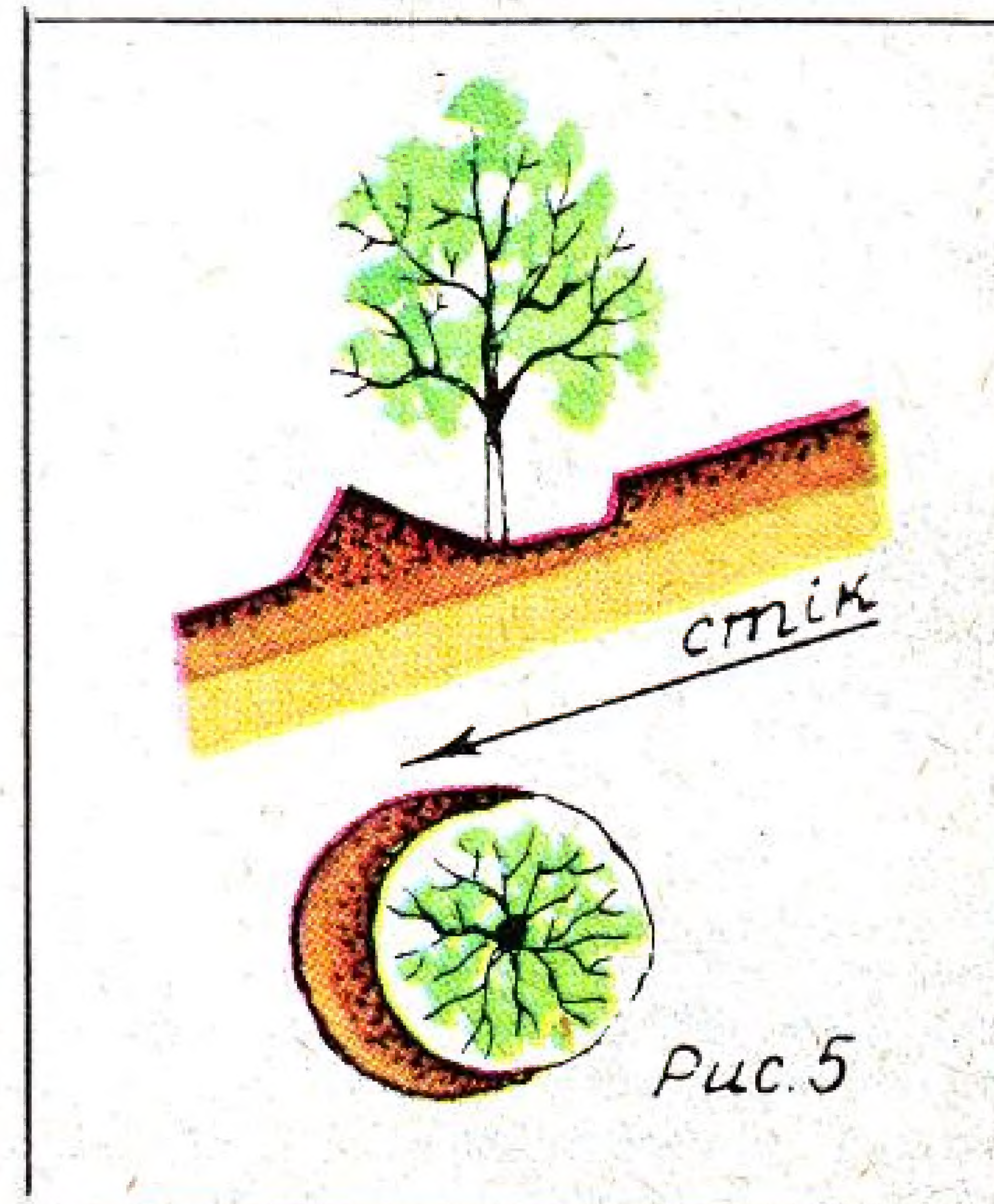

Рис. 5

хмизу тощо. Їх скріплюють мотузкою або дротом, розтягують, утворюючи своєрідний паркан між рядами кущів, і прив'язують до забитих кілків (рис. 3). В'язки очерету, хмизу, скріплені по три-чотири у вигляді конусів, теж можна розміщувати між рядами кущів, як показано на рис. 4. Їх ефективність така ж, як і щитів.

І ще раджу власникам сусідніх ділянок не відгороджуватись високим парканом чи колючим дротом, а краще на межі висадити кущі шипшини. Вони слугуватимуть і парканом, і буде красиво, та й матимете корисні плоди. Крім того, кущі захищатимуть грунт від ерозії, а взимку сприятимуть снігозатриманню.

Якщо на ділянці ростуть дерева чи ви збираєтесь їх садити, то кожне з них необхідно обкопати, а дернину скласти у вигляді валу трохи нижче дерева (рис. 5). Утворене заглиблення разом з валом являтиме невелику ємкість, в якій накопичуватиметься стічна дощова чи тала вода, яка живитиме дерево. Ось такі мої нехитрі, але корисні поради.

Ю. Д. Оболенський,
м. Одеса

Служба взаємодопомоги

Хто із читачів мені порадить, коли і як правильно обрізувати троянди, щоб вони краще росли й квітували?

Л. Сіренко,
Кіровоградська обл.,
Бобринецький р-н, с. Кетрисанівка

Моя улюблена кізка заразилася стригучим лишаєм від цуценяти. Цуценя вдалося вилікувати. Протирала його карбофосом. Змащую ним лишай на голові кізки, але не допомагає, а наші ветеринари кіз не лікують.

Може, є якісь народні методи, що лікують стригучі лишаї у кіз? Буду вельми вдячна читачам, які зарадять моєму лихові.

Л. Даценко,
Київська обл., Баришівський р-н,
с. Корніївка

Шановні читачі «ДСГ», може хтось із вас порадить мені, як позбутися шашелю у новій хаті, бо вже доїдають дві крокви і розмножуються далі.

Т. Свиргун,
Вінницька область

Буду вельми вдячний за науку тим читачам, котрі підкажуть, як вивести на городі хом'яків.

А. Бабак,
Вінницька область

НА ВАЖКИХ СУГЛИНКАХ

Нові виробничі технології меліорації та обробітку грунту, хоч і описані в спеціальній літературі (котра, як правило, видається невеликим тиражем), мало відомі широкому колу індивідуальних землекористувачів. Тому вони недостатньо поширені на садово-городніх ділянках.

Щоб якось зарадити цьому, пропоную читачам результати апробації різних технологій меліорації та обробітку грунту.

Як відомо, основними негативними факторами для сільського господарства степової та півдня лісостепової зон України є надмірна щільність важких суглинкових грунтів; нестача вологи в період вегетації рослин; низький вміст гумусу в грунті; водна ерозія, яка особливо проявляється під час злив.

Щоб уникнути впливу цих факторів, я на своїй ділянці здійснив такі заходи.

Терасування упоперек схилу. Тераси побудував, переміщуючи лише власний (не привозний) грунт. Підпірні стінки висотою 60—80 см звів з листів старого шиферу та труб. Земляні роботи виконував вручну та за допомогою екскаватора, змонтованого на тракторі «Беларусь». Глибина обробленого грунту на терасі 70—120 см. Поверхні терас надав зворотнього похилу до 7°.

Піскування грунту. Під час перекопування (на штик лопати) на всіх терасах вніс річковий пісок з розрахунку 2 м^3 на сотку, тим самим поліпшив водо- і повітропроникність грунту. Пісок разом з мінеральними добривами також додавав до грунту в ями під час садіння дерев, винограду, баштанних культур.

Ярусний (пошаровий) глибокий обробіток грунту робив вручну методом подвійного перевалу на частині ділянки, що не підлягала терасуванню (метод детально описано в книзі А. Титумури «Технологии садоводства», М., Мир, 1988). Якщо є можливість, для такого обробітку краще використати тракторний ярусний плуг ПНЯ-4-40 із змінними робочими органами.

Вологозберігаючий чизельний обробіток грунту протягом всього сезону. Суть його в тому, що з метою збереження вологи грунт розпушують без перевертання скиби і вивертання нижніх шарів на поверхню.

Підбір знарядь для такого обробітку залежить від глибини, на яку необхідно провести розпушування. На ділянці під паром з весни до початку літа після дощів використовував переважно граблі. В середині літа для глибшого розпушування застосовував легку борону, навантажену баластом. Потім до кінця сезону щільний сухий грунт розпушував звичайними вилами, заганяючи повністю зуби в грунт, але не перевертаючи скибу. Одночасно для зменшення втрат вологи тильним боком вил подрібнював грудки, вирівнював та ущільнював поверхневий шар.

Сапку використовував лише для знищення бур'янів та підгортання картоплі. Міжряддя картоплі при значному ущільненні грунту теж чизелював вилами.

Поливні круги дерев та міжряддя ягідних кущів чизелював вилами частіше. Міжряддя інших ягідних культур та городини обробляв зубовим ручним розпушувачем власного виробництва, бо покупні, як правило, або незграбні, або важкі чи неміцні. Але зяблевий обробіток під городні культури виконую з перевертанням скиби на глибину штикової лопати або подвійним перевалом один раз на 3 роки.

Глибокий чизельний обробіток грунту на городі (раз на 3 роки) можна також механізувати, якщо слідом за оранкою чи замість неї застосувати чизельний плуг ПЧ-2,5 або щілиноріз ЩП-3-70. Ці знаряддя є в колгоспах і радгоспах.

Вносив органічні та мінеральні добрива, а також поливав усі культури (крім картоплі) згідно загальноприйнятих для нашої зони рекомендацій.

Результати проведеної меліорації та застосування описаних технологій обробітку грунту досить втішні. Терасування, глибокий обробіток і піскування грунту повністю виключили поверхневий стік води навіть за найбільших злив 1989—1991 років, тоді як на схилах суміжних ділянок водна ерозія завдала великої шкоди.

Дерева і кущі на терасах почувають себе відмінно и випередили в рості висаджені поруч раніше на 2—3 роки.

Кавуни (сорт Огоньок) досягли «херсонських» розмірів, в той час як на сусідніх ділянках були розміром з кулак.

Урожай картоплі у два рази вищий, ніж на сусідніх ділянках. На 1 посаджене відро вихід врожаю становив 10 відер. За наших умов із звичайним обробітком цього можна досягти лише при 2—3-разовому поливі та підживленні пташиним послідом.

Звичайно, не всі наведені результати слід вважати однозначними. Але застосування меліорації та нових технологій обробітку грунту (з урахуванням рекомендацій щодо агротехніки вирощування кожної садово-городньої культури) є ефективним заходом збільшення виробництва продукції на індивідуальних ділянках.

П. І. Прокопцев,
канд. техн. наук,
м. Кіровоград

Дрогана жовта

ЧЕРЕШНЯ ДЛЯ ПІВНІЧНОГО ЛІСОСТЕПУ

Сортимент черешні в південних та центральних областях України значно багатший, ніж у північних. Але райони північного Лісостепу та південного Полісся теж сприятливі для цієї культури. Про це свідчать розробки науково-дослідних установ, практика господарств та аматорський досвід.

У північних областях районовані в основному сорти черешні середнього та пізнього строків достигання.

Селекціонери С. Х. Дука та П. С. Резніченко (УкрНДІ садівництва) вивели ряд нових сортів та гібридів для північного Лісостепу, в тому числі й ранньостиглі. Серед них заслуговують на увагу такі перспективні гібриди: 23/5, 16—14 — ранні; 4/1д, 23/4 — середнього строку достигання; 21/3 (Ніжність) — пізній.

Для достигання плодів у сортів (гібридів) ранньої групи необхідна сума активних температур (вище +5°С) 732,6—826,9°, середньостиглих — 1017,8—1187,1°, пізньостиглих — 1231,6—1333,5°.

Для порівняння подаємо характеристику районованих та перспективних сортів і гібридів черешні для північного Лісостепу (за даними досліджень УкрНДІ садівництва).

Районовані сорти

Дрогана жовта. Дерево сильноросле, зимостійке, добре росте на різних грунтах, починає плодоносити на 4—5-й рік. Урожайність з одного дерева — 21,2 кг. Плоди типу бігарро, світло-кремові, блискучі, округлосерцеподібної форми. Вміст сухих речовин — 14,2%, цукрів — 10,6, органічних кислот — 0,61%, вітаміну С — 4,31 мг%. Технологічні якості добрі. Строк достигання плодів пізній — перша декада липня.

Китаївська чорна. Сильнорослий сорт із високоокруглою формою крони. Зимостійкість дерев відносно висока. Плодоносити починають на 5—6-й рік. Урожайність з одного дерева — 23,8 кг. Плоди типу напівбігарро, округлосерцеподібної форми, темно-червоні, винно-солодкі на смак. Вміст сухих речовин — 14,2% , цукрів — 11,1, кислот — 0,58%, вітаміну С — 6,24 мг%. Достигають у кінці другої — на початку третьої декади червня.

Красуня Києва

Красуня Києва. Дерева сильнорослі з округлою добре розгалуженою кроною. Зимостійкість відносно висока. Плодоносити починають на 6-й рік вирощування. Урожайність — 13,5 кг з одного дерева. Плоди типу напівбігарро, тупосерцеподібної форми, світло-жовті з густим рожевим рум'янцем, а у добре освітлюваних плодів — з червоним бочком. М'якуш ніжний, соковитий з освіжаючою кислинкою. Вміст сухих речовин — 15,3%, цукрів — 10,9, кислот — 0,63%, вітаміну С — 9,04 мг%. Строк достигання середньоранній (друга декада червня).

Киянка. Дерево швидкоросле з широкопірамідальною формою крони. Зимостійкість відносно висока. Починає плодоносити на 4—5-й рік. Урожайність — 22 кг з одного дерева. Плоди типу напівбігарро, округлосерцеподібної форми. Забарвлення плодів янтарно-жовте з приваблюючим інтенсивно-рожевим рум'янцем. М'якуш середньої щільності, солодкий з приємною освіжаючою кислинкою. Плоди достигають у другій декаді червня.

Перспективні гібриди

Гібрид 23/5. Дерево значних розмірів з пірамідальною формою крони. Зимостійкість середня. Плодоносити починає на 5-й рік після садіння. Урожайність з одного дерева — 21,5 кг. Плоди типу напівбігарро, серцеподібні, приплюснуті. Забарвлення червоне. М'якуш ніжний, соковитий з білими жилками, сік червоний. Плоди кисло-солодкі на смак. Вміст сухих речовин — 11,6%, цукрів — 8, кислот — 0,52%, вітаміну С — 6,89 мг%. Гібрид раннього строку достигання (II—III декади травня).

Гібрид 16—14. Дерево сильноросле з округлою формою крони. Зимостійкість середня. Починає плодоносити на 5-й рік після садіння. Урожайність з одного дерева — 34,9 кг. Плоди типу гіні, плоскоокруглої форми, основний колір жовтий, покривний у вигляді розмитого темно-рожевого рум'янцю, шкірочка блискуча, щільна, М'якуш незабарвлений, ніжний, соковитий, кисло-солодкий на смак. Вміст сухих речовин — 12,8%, цукрів — 8,9, кислот — 0,45%, вітаміну С — 7,13 мг%. Гібрид раннього строку достигання (III декада травня).

Гібрид 4/1д. Дерева середньорослі з добре розвиненою широкопірамідальною формою крони. Зимостійкість середня. Починає плодоносити на 5-й рік. Урожайність з одного дерева — 27,3 кг. Плоди типу напівбігарро, округлої форми, світло-червоні, яскраві. М'якуш незабарвлений, ніжний, соковитий, кисло-солодкий на смак. Вміст сухих речовин — 14,1%, цукрів — 9,8, кислот — 0,58%, вітаміну С — 15,13 мг%. Плоди достигають в II декаді червня.

Гібрид 23/4. Дерева середньої величини з добре розвиненою округлою кроною, середньозимостійкі. Перші плоди дають на 5—6-й рік після садіння. Урожайність з одного дерева — 27,1 кг. Плоди типу бігарро, округлоконічної форми, приплюснуті. Колір плодів жовтий з рум'янцем на 60—70% поверхні. М'якуш соковитий, кисло-солодкий на смак. Сік незабарвлений. Вміст сухих речовин — 16%, цукрів — 11,4, кислот — 0,7%, вітаміну С — 7,68 мг%. Плоди достигають в II—III декадах червня.

Гібрид 21/3 (Ніжність). Дерева сильнорослі з розлогою формою крони, високозимостійкі, починають плодоносити на 4—5-й рік. Плоди типу бігарро, округлоконічної форми, світло-жовті з рожевим, яскраво-рожевим або яскраво-червоним рум'янцем. М'якуш світло-кремовий, із світлими жилками. Плоди соковиті, винно-солодкі на смак. Вміст сухих речовин — 17,9%, цукрів — 12,9, кислот — 0,56%, вітаміну С — 4,99 мг%. Плоди достигають в III декаді червня — I декаді липня.

В. М. Боднар,
канд. с.-г. наук,
В. М. Горб,
канд. с.-г. наук,
В. В. Воєводін
(УкрНДІ садівництва)

Насінням та живцями

В останні роки великої популярності серед садівників-аматорів набула нова ягідна культура — жимолость їстівна. І її популярність повністю виправдана. Адже ця рослина поєднує в собі багато привабливих для садівника якостей: стійкість до весняних заморозків — її цвіт витримує зниження температури до —7° С, зимостійкість, невибагливість і найголовніше — раннє достигання ягід, які мають приємний своєрідний смак і неабиякі цілющі властивості.

На жаль, саджанці жимолості їстівної поки що придбати важко, тому, щоб прискорити впровадження цієї культури в аматорському садівництві, доцільно вирощувати сіянці з насіння. При цьому значна кількість рослин зберігає цінні властивості материнського куща. Сіянці здебільшого починають плодоносити на 3-й рік, тому, висаджуючи їх на постійне місце, можна відібрати найбільш скороплідні, кращі за смаком і розмірами плодів рослини.

Виростити жимолость з насіння нескладно. Висівати його треба в посудині (горщику, банці чи невеликому ящику). Використовувати можна свіже насіння одразу ж після видалення його з ягід у червні чи в першій половині липня або сухе — з лютого до травня. Грунт, який складається із сумішки землі, торфу, піску у співвідношенні 3:1:1, вирівнюють в посудині, злегка ущільнюють і щедро поливають. Потім рівномірно розсівають насіння і присипають його шаром грунту 0,5 см. Після цього ще раз поливають, не допускаючи розмиву грунту та оголення насіння. Взимку краще присипати пухким снігом. При його повільному таненні грунт не розмиватиметься. Для появи сходів потрібна температура 20—25° і постійно вологий грунт. Цього можна досягти, якщо посудину з висіяним насінням накрити пластинкою з віконного скла і обгорнути папером. За таких умов через 2—3 тижні почнуть з'являтися сходи. Тоді скло і папір треба прибрати, а посудину розмістити на добре освітленому місці, не допускаючи пересихання грунту. Проте надмірне поливання може призвести до хвороби — чорної ніжки, при якій корінці чорніють, а молоді стебла надломлюються і рослина падає.

Через 5—10 днів, якщо посів загущений, рослини варто розпікірувати в іншу посудину за схемою 4×5 см. У травні-червні сіянці досягають 5—7 см у висоту, і їх можна розсадити на грядці. При менших розмірах рослин і сухій погоді від висаджування на грядки краще утриматися. У цьому випадку посудини вкопують в землю до рівня країв. Там вони пробудуть до наступної весни. Так само можна зробити і з рослинами літнього висіву. Після того, як зійде сніг і на сіянцях набрякнуть бруньки (найкраще до їх розпускання), рослини розсаджують на грядках. Дальший догляд полягає в поливі, прополюванні та підживленні.

Жимолость можна розмножувати і здерев'янілими живцями. Для цього восени або взимку з найрозвиненіших річних пагонів нарізують живці довжиною 20—25 см. До весни їх зберігають у снігу або в холодному підвалі в піску. Навесні живці висаджують похило, під кутом 45° (так, щоб зверху була одна брунька), в холодні парники або в грядки з пухким, родючим грунтом (за схемою 20×10 см), добре поливають і мульчують торфом або перегноєм. Через 2—3 роки висаджують на постійне місце. Недоліком цього способу розмноження жимолості є низький процент укорінення живців.

Ефективнішим є зелене живцювання, яке проводять під час закінчення росту пагонів і початку достигання плодів. Живці готують із вершечків однорічних пагонів з 3—4 парами листків, які спочатку кидають у відро з водою, а потім відрізують усі листки, крім верхньої пари. Нижній зріз живця роблять косим, а верхній (на висоті 1—1,5 см над брунькою) — прямим і висаджують в парник або тепличку із субстратом з піску і торфу (2:1) з товщиною шару 20 см. Зверху субстрат мульчують шаром піску 5 см. Живці треба висаджувати з нахилом. В подальшому стежать, щоб у парнику або ящику було достатньо тепла і вологи. Температуру бажано підтримувати в межах 25—27° С. На 8—10-у добу на живцях утворюється калюс, а на 15—20-й день з'являються корінці. Укорінені живці залишають до наступної весни, присипавши їх листям або перегноєм. На постійне місце їх висаджують навесні наступного року.

Розмноження відводками або поділом куща проводять восени (в кінці вересня — жовтні) або рано навесні (в березні) — до початку росту.

Висаджуючи рослини на постійне місце, треба враховувати, що жимолость світлолюбна рослина і тому при значному затіненні урожаю зовсім не дає. Крім того, вона запилюється перехресно, отже, для успішного зав'язування плодів треба висаджувати не менше 3—4 рослин одного або різних сортів, які цвітуть одночасно.

Самотній кущ в саду, якщо на сусідніх ділянках немає жимолості з синіми плодами, може цвісти дуже добре, але дасть мало плодів. Справа в тому, що від запилення своїм пилком, навіть за допомогою комах, зав'язується 7—8% плодів від загальної кількості цвіту. Так само буває, коли в саду висаджені рослини від поділу одного куща або розмножені живцями чи відводками від того самого куща.

Жимолость у саду висаджують через 1,5—2 м в ряду і 2—2,5 м між рядами. Для насаджень вибирають багаті на органічні речовини вологі грунти. Правда, дуже перезволожені малопридатні, бо рослини не переносять довгого затоплення.

До догляду жимолость невибаглива. До 10-річного віку кущі її не потребують формування. Обрізування зводиться до видалення сухих і поламаних гілок. Пізніше починають освітлювати крону, видаляючи окремі скелетні гілки. Старіючі рослини омолоджують, сильно вкорочуючи всі гілки крони або зрізуючи кущ на пеньок. Строк плодоношення можна подовжити до 30 років, причому до 20-річного віку урожаї жимолості зростають.

В основному догляд за рослинами зводиться до регулярного виполювання бур'янів, розпушування грунту, яке треба проводити обережно, бо коріння розташоване неглибоко і його легко пошкодити.

Любить жимолость і удобрення. Органічні добрива можна вносити у вигляді перегною, компосту через два роки по 10 кг на 1 м^2, а мінеральні — через рік: аміачної селітри по 10—15, суперфосфату — 30—40, калійної солі — 15—20 г на 1 м^2.

Кущі жимолості не потрібно укривати на зиму. Немає потреби і в хімічних засобах боротьби з шкідниками та хворобами, яких ця рослина майже не має.

Таким чином, жимолость з їстівними плодами — одна із найдовговічніших і невибагливих ягідних культур. Вона вимагає мінімальних затрат праці і засобів, стабільно забезпечуючи садівника цінною вітамінною продукцією, і є надзвичайно перспективною в аматорському садівництві.

Якщо в когось виникнуть питання з агротехніки вирощування цієї цікавої культури, я охоче на них відповім. Не забувайте тільки вкладати в лист конверт для відповіді.

П. М. Філіпчук,
283523, Тернопільська обл.,
Заліщицький р-н, с. Дорогичівка

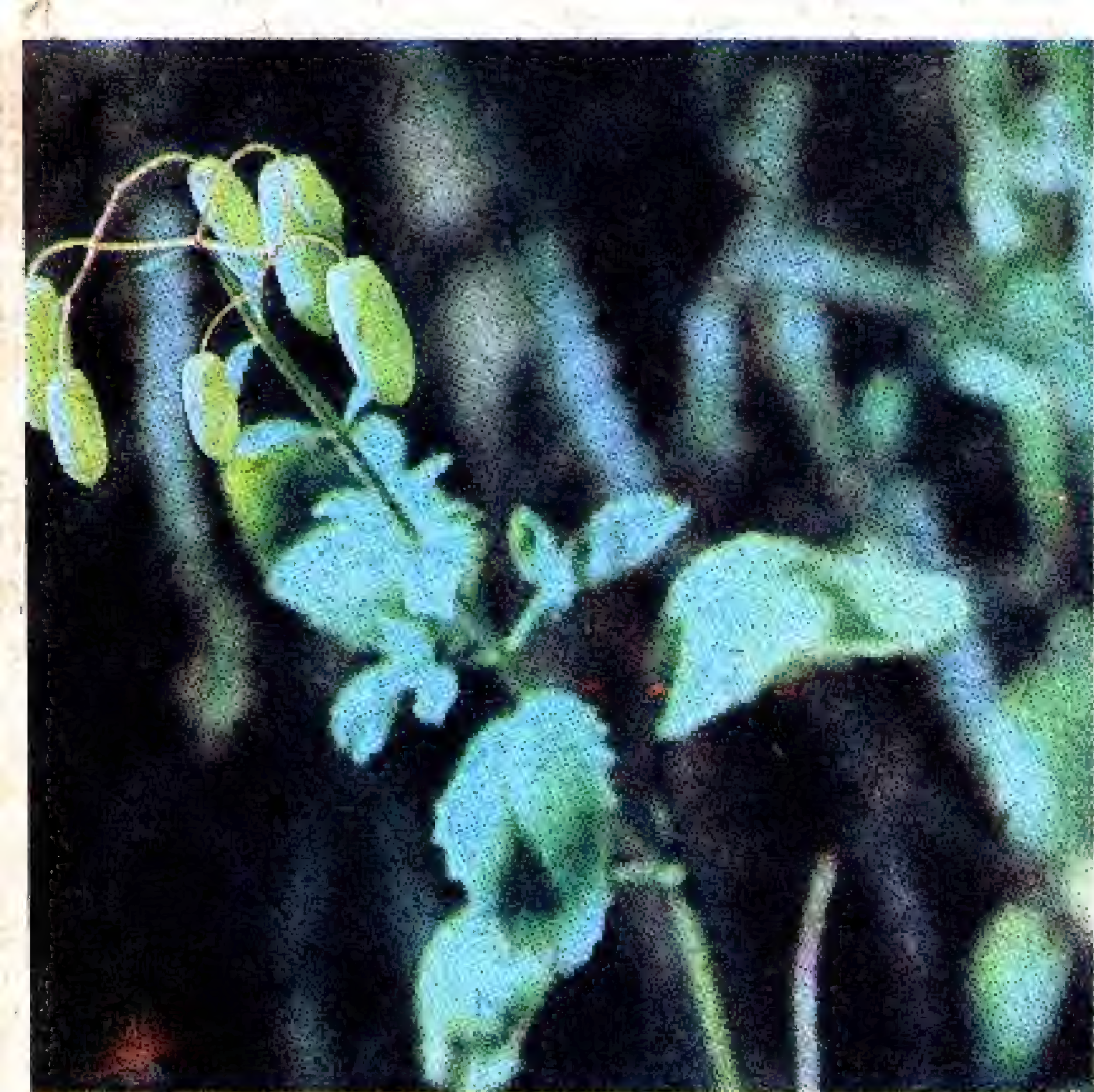

Каланхое

Завдяки цілющим властивостям листків цю рослину ще називать «кімнатним женьшенем», а відомий німецький поет Гете назвав її «квіткою життя».

У дикому стані каланхое поширене в тропічній Африці та Азії, Південній Америці, а також в Австралії. У наших умовах це чудова вічнозелена декоративна кімнатна рослина.

Відомо понад 200 видів її, але найбільшою популярністю користуються два: каланхое пірчасте та Дайгремонта.

Рослина невибаглива, добре росте в домашніх умовах. Розмножують каланхое пірчасте живцями, листковими живцями або пластинками листка, укорінюючи їх у піску з домішками торфу. Через 3—4 тижні з'являються молоденькі паростки, а ще через місяць-півтора їх пересаджують на постійне місце в горщики.

Каланхое Дайгремонта (його ще називають живородкою) відрізняється від пірчастого тим, що має по краю листка у пазусі кожної зазубрини маленькі рослинки — дітки, які є копією материнської рослини. Ці дітки обпадають, швидко вкорінюються і проростають.

Каланхое — рослина сонцелюбна, тому краще росте на південних вікнах. Влітку її слід поливати щодня, взимку рідше. Взимку бажано утримувати при температурі 14—16°С. Щовесни слід пересаджувати. Цвіте каланхое зеленувато-білими китицями у дворічному віці.

У науковій та народній медицині сік каланхое пірчастого широко використовують як біостимулятор, антисептичний і протизапальний засіб при лікуванні виразок, гнійних ран, що довго не загоюються, норицях, пролежнях, а також у стоматологічній практиці при гнійно-запальних процесах порожнини рота. Медична промисловість випускає сік та мазь каланхое, але їх нелегко знайти в аптеках, тому пропонуємо рецепти приготування цих ліків у домашніх умовах.

Сік каланхое Дайгремонта має такі ж цілющі властивості, що й каланхое пірчасте, і його можна застосовувати при тих же недугах.

Щоб одержати сік, зрізані листки рослини миють у проточній воді і витримують у холодильнику на нижній поличці 7 діб. Потім подрібнюють до кашкоподібної маси, віджимають через щільну тканину, залишають на добу при температурі 4—10°С, після чого фільтрують через вату. Для тривалого зберігання сік консервують, додаючи до двох його частин одну частину 40-процентного спирту чи горілки.

Сік використовують при таких захворюваннях:

виразки, рани, опіки, пролежні — на уражену ділянку накладають пов'язки з соком; хворим на цукровий діабет у пов'язку необхідно додати кілька крапель інсуліну;

бешиха (рожа) — на уражену поверхню накладають марлеву серветку, яку змочують соком каланхое, розведеним наполовину 0,5%-ним розчином новокаїну;

гастрити, виразкова хвороба шлунку та дванадцятипалої кишки — вживають по 20 мл соку тричі на день за півгодини до їди;

риніти (нежиті), гайморити — закапують ніс соком, розведеним наполовину кип'яченою водою;

запальні захворювання порожнини рота — промивають її, зрошують, роблять аплікації з соком;

тріщини сосків у матерів — наносять на уражене місце після кожного годування дитини 2—3 краплі соку протягом 5—6 днів.

При помірному варикозному розширенні вен і болях у ногах готують настій: півлітрову пляшку наповнюють до половини порізаними листками каланхое і заливають до верху горілкою чи спиртом, закривають корком і ставлять на тиждень у темне місце, час від часу збовтуючи. Одержаний настій фільтрують і вечорами натирають ним ноги, починаючи від стопи й рухаючись до колін і вище. Болі в ногах проходять відразу, а для зникнення сітки вен процедуру слід проводити 3—4 місяці підряд.

Якщо у вас немає вдома каланхое, то поспішіть виростити цю чудову рослину, яка прикрасить квартирний інтер'єр і стане вашим домашнім лікарем.

Богдан Зузук,
Євген Литвинець,
284006, м. Івано-Франківськ,
вул. Молодогвардійська, 4, кв. 19

Аптека на підвіконні

Шкідники та хвороби

Ще раз про кліщів та попелиць

Іноді просто неможливо дати правильну відповідь на запитання читача, як боротися із шкідником, коли невідомо, про якого саме шкідника йдеться. Ось із листа, якого до редакції надіслала Лілія Іванівна Злакович із Волинської області, можна лише здогадуватися, що її кімнатному лимону шкодять або плодові кліщі, або попелиця.

Отже, як боротися із попелицею? Для цього треба приготувати 3—5%-ний розчин (300—500 г на 10 л води) господарського мила і обприскати рослини за допомогою побутової «Росинки» або нанести розчин на рослину щіточкою чи тампоном. Розчин із рослини не змивати протягом кількох днів. Якщо є у тому потреба, процедуру можна повторити.

Окрім мила, ще можна використати настій тютюну (відходів). Для цього одну частину сировини залити 10 частинами води і настоювати 24 год. Настій розбавити подвійною (а можна й потрійною) кількістю води і додати господарське мило (40 г на 10 л робочої рідини).

Якщо на рослині завелися кліщі і попелиця, то проти цих шкідників можна ще застосовувати такий настій: 300 г часнику, 2 столові ложки гірчиці, 2 столові ложки дьогтю або хвоєвого екстракту та 40 г господарського мила на 10 л води.

Якщо і цього буде недостатньо, то з настанням тепла рослини слід винести із житлових приміщень та обробити одним з інсектоакарицидів.

Коли на рослині завелися тільки кліщі, можна використовувати колоїдну сірку (80 г на 10 л води) або розмелену в порошок звичайну сірку і нею посипати зволожене і уражене кліщами листя.

Усі ці роботи бажано виконувати під наглядом фахівця.

М. Г. Шкаруба,
канд. біол. наук,
доцент УСГА

Боротьба з мокрицями

На запитання З. О. Кузнецової
(«ДСГ» № 10 за 1990 р.)

У вологих погребах та підвалах дуже часто живуть мокриці. Це не жуки, як пише З. О. Кузнецова із Кіровограда, а ракоподібні. Їхнє тіло видовжено-овальне, плаське, розчленоване. На голові є пара вусиків.

У погребах вони завдають шкоди овочам, фруктам, особливо ураженим хворобами та з механічними пошкодженнями.

У теплицях та парниках мокриці «нападають» на огірки, помідори та

інші рослини, вигризаючи на прилеглих до землі листках та плодах різного розміру та форми ямки, дірочки.

Заходи боротьби. Найперше: створити такий мікроклімат у приміщенні, щоб не було зайвої вологи, завчасно і ретельно прибирати погріб чи підвал від залишків овочів та сміття. Заліплювати найменші щілини та шпарини, де можуть розводитися шкідники. Обробляти приміщення, коли уже є мокриці, суспензією гашеного вапна.

Закладати на зберігання не уражені хворобами та неушкоджені овочі, фрукти.

Промислові та господарські овочесховища перед тим, як закладати на зберігання овочі та фрукти (коли є потреба), можна обробити хімічними препаратами контактної або фумігаційної (знезаражувальної) дії. Ці роботи повинні виконувати спеціальні бригади із захисту рослин.

М. Г. Шкаруба,
канд. біол. наук, доцент УСГА

Як позбутися слимаків на кімнатних рослинах?

На запитання **Х. Колосівської**
(«ДСГ» № 7 за 1991 р.)

Спершу треба впевнитись, що саме слимаки шкодять рослинам, бо є ще ціла група сисних шкідників (щитівок і несправжніх щитівок), які під час живлення виділяють багато цукристої рідини. Саме щитівки мають розмір 2—3 мм, вони живляться на рослинах, сидячи на одному місці (заселення рослин відбувається в стані дуже дрібних рухомих личинок).

Слимаки також залишають срібноблискучий слід у місцях переповзання на різних предметах. Але поряд з цим явищем повинні бути сліди механічного пошкодження рослини слимаками. Автор листа про них не згадує. Нічого не сказано і про дорослих слимаків, які за розмірами в 5—10 раз більші їхніх молодих особин. Можливо, він їх не бачив, бо вдень вони ховаються у тріщини грунту і різні інші укриття. Щоб виявити дорослих слимаків, треба увечері розкласти на поверхні грунту пластинки вологої старої деревини чи кори дерев або зів'яле старе листя, під якими вранці можна знайти шкідників (цим методом регулярно виловлюють і знищують слимаків).

Слимаки живляться на нижньому боці листків у нічний час, вигризаючи ділянки неправильної форми. Вони можуть виїдати і порожнини на бульбах, коренеплодах і біля основи стебел. Молоді слимаки звичайно живляться перегноєм чи гниючими рослинними рештками у грунті.

Слимаки дуже нерозбірливі у виборі їжі, тому цілком зрозуміло, що вони можуть з'явитись на кімнатних рослинах. Але яким шляхом?

Вірогідно, що вони потрапили з грунту, яким були заповнені горщики (грунт або перегній брали у зволожених місцях, заселеним слимаками), або з водою, якщо поливали рослини.

Як позбутися слимаків на кімнатних рослинах?

Перш за все треба створити несприятливі умови для їх життя, а саме:

замінити дуже багатий органічними речовинами грунт у квіткових посудинах, особливо верхній шар і той, що прилягає до стінок (місця мешкання слимаків);

прорідити загущену поросль молодих стебел;

значно скоротити частоту і норму поливу, не допускаючи перезволоження грунту, не залишати воду після поливу у підставках під горщиками або у декоративних футлярах;

обмежено використовувати або повністю припинити на певний час внесення органічних добрив, замінивши їх мінеральними;

верхній шар грунту вкрити шаром піску товщиною 1—1,5 см (пісок не заселюється слимаками і зберігає грунт від підсихання).

Слимаків треба знищувати механічним способом, збираючи вночі їх як з рослин, так і на грунті.

Проти слимаків можна застосовувати деякі отруйні речовини: суміш 1 частини мідного купоросу і 10 частин свіжогашеного вапна (порошок) — 0,5 г суміші на 0,25 $м^2$ поверхні грунту; суміш 3—4 частин просіяного попелу і 1 частини хлорного вапна — 5 г; залізний купорос — 2—3 г; суперфосфат — 8 г, кухонну сіль — 0,5 г. Суху і розтерту в порошок одну з перелічених отрут розсипають вночі по поверхні піску, яким раніше посипали зверху грунт, і залишають на 2—3 дні для контакту з слимаками. Коли слимак переповзає, ці речовини потрапляють на його шкіру і ніби обпікають її, шкідник гине, виділяючи багато слизу, з яким можливе скидання часток цих речовин, тобто отрути для слимаків. Тому для більшої ефективності кожну із цих речовин треба застосовувати двічі або змінювати їх.

Під час використання речовин не треба поливати і не допускати попадання їх на кімнатні рослини, а після закінчення боротьби залишки речовин (якщо це не добрива, або й добрива, але використані у значних дозах) зняти разом із верхнім шаром піску і замінити його чистим.

Дозволений для продажу населенню ефективний проти слимаків метальдегід для захисту кімнатних рослин застосовувати недоцільно.

Деякі з названих речовин є шкідливими для здоров'я людини і тварин, тому слід обережно поводитись з ними.

С. І. Антонюк,
канд. біол. наук (УСГА)

Як позбутися шкідників

На запитання **Г. Руденко**
(«ДСГ» № 7 за 1991 р.)

Найчастіше ягоди малини ушкоджує малиновий жук. Шкоди завдають черв'якоподібна шестинога личинка (до 6,5 мм завдовжки) і сірувато-чорні жуки (4 мм), які густо вкриті жовто-сірими короткими волосинками.

Жуки на малині з'являються наприкінці квітня, але їх можна спостерігати і на квітках інших рослин. На малині жуки спочатку на молодих листках між жилками вигризають довгасті розпатлані отвори, потім вгризаються у бутони, а коли вона цвіте, обгризають нектарники. Внаслідок цього утворюються неповноцінні і спотворені плоди.

Личинки жуків прогризають глибокі ходи на стовпчастому плодоложі, підгризаючи при цьому і основу незрілої кістянки.

Пошкоджені личинкою зсередини плоди втрачають природний блиск, стають дещо в'ялими, погіршуються харчові якості. У період достигання і збирання врожаю личинки залишають плоди і зариваються у грунт, де зимують, перетворившись на лялечки.

Заходи боротьби. Восени перекопати грунт біля основи кущів і в міжряддях, що погіршує умови зимівлі шкідника і активізує діяльність хижаків у розпушеному грунті. Встановити спостереження, починаючи з кінця квітня (початок бутонізації), і при появі жуків щодня їх струшувати з пагонів у лійкоподібний щит або у стару парасольку. Урожай ягід збирати у кошики, обшиті зсередини щільною тканиною, личинок, які скупчуються на дні, знищувати.

Для знищення жуків на кущах застосовують 10%-ну концентровану емульсію або 10%-ний змочуваний порошок карбофосу, що надходить у продаж. Обприскують робочою рідиною цього препарату (75 г на 10 л води) у період бутонізації з нормою витрати до 2 л на 10 кущів. Ручні роботи після обробки проводять на цій ділянці лише через 10 днів.

Служба взаємодопомоги

Як виробляти хром, із якого можна було б шити куртки, теки, сумки, гаманці, рукавиці?

В. Гуляєв,
Херсонська область

Багато існує рецептів чинбарювання шкурок фреток, але знаю, що деякі із них суперечать один одному. Хотілося б прочитати в «ДСГ» поради спеціалістів і досвідчених практиків.

П. Марюхнич,
Полтавська обл.

Можливо, хтось із читачів підкаже, як лікувати хворого на грибок народними методами, травами, бо в наших аптеках немає ліків від цієї хвороби.

О. Панацевич,
Луганська обл., м. Лисичанськ, 10,
вул. Лісничого, 11, кв. 24

Сама виховую двох дітей. Сину 13 років, хворі лімфовузли. Підкажіть, як лікувати і де?

Хома Емілія,
282011, м. Тернопіль,
пров. Орджонікідзе, 7-а, кв. 4

Будинок з плоским дахом

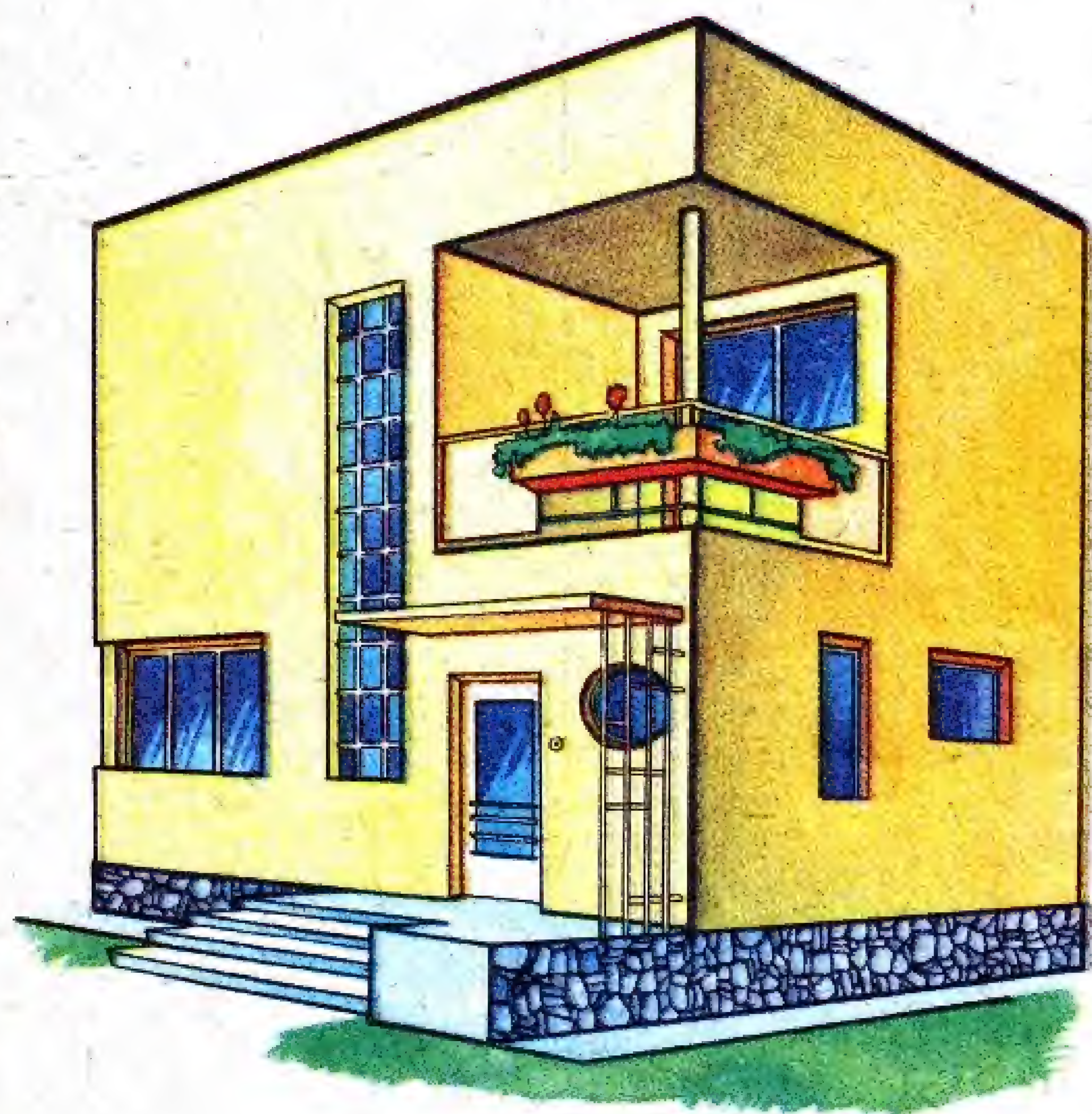

Цей проект житлового будинку має ряд переваг порівняно з уже існуючими. Приміром, його привабливий зовнішній вигляд створюється завдяки поєднанню і взаємозв'язку об'ємів, площини стін, вікон різних розмірів і форм, фактурою матеріалів, красою прямих та кільцевих ліній. Усе це зумовлює також технологічність і раціональність, невисоку собівартість будинку.

Крім того, плоский дах виключає витрати на купівлю дефіцитного шиферу. Та й створити повноцінне житло під покрівлю складної конфігурації практично неможливо. Щоправда, плоский дах непопулярний у забудовників. Але недобра слава стосується рівних суміщених дахів, а у пропонованому проекті він роздільний напівпрохідний.

Варто зазначити, що двоповерховий будинок порівняно з одноповерховим дає змогу удвічі зменшити площу забудови, знизити витрати матеріалів на фундамент і цоколь.

Будинок має два входи — парадний і господарський. Дах гаража — це і відкрита веранда, яка з'єднується балконом з самим будинком. За бажанням кімнату на другому поверсі можна розділити на дві, а також добудувати підвал, в якому створити службові приміщення, майстерню, кладовки.

Розмір будинку при потребі можна збільшити у довжину і ширину. Автор має можливість допомогти забудовникам змінити проекти, дати необхідні поради і уточнення.

Сподіваюсь, що споруджений будинок принесе радість не лише господарю, а й прикрасить вулицю села чи дачного селища.

В. Шадир,
м. Київ-97,
вул. Челябінська, 7, кв. 122.

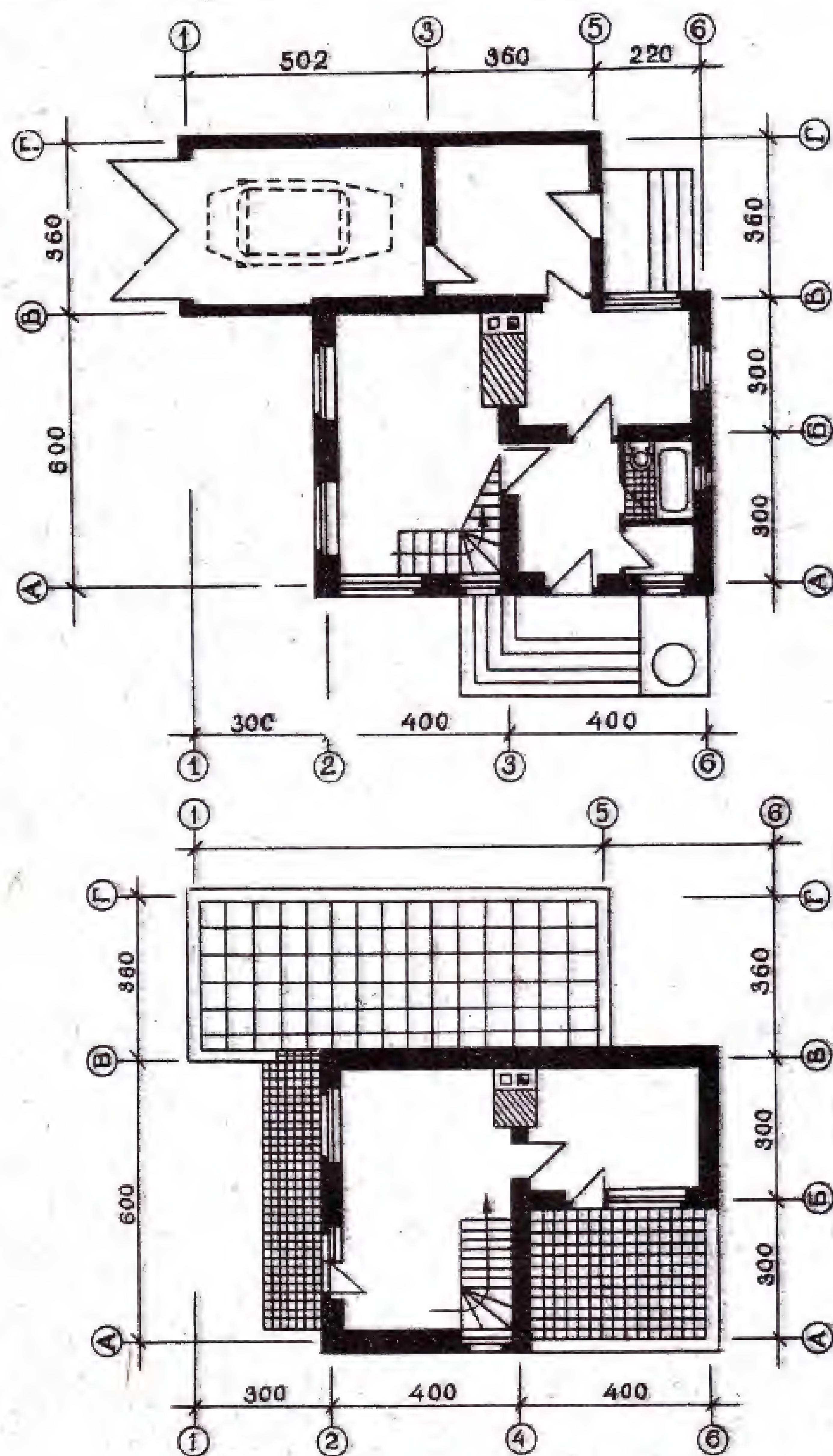

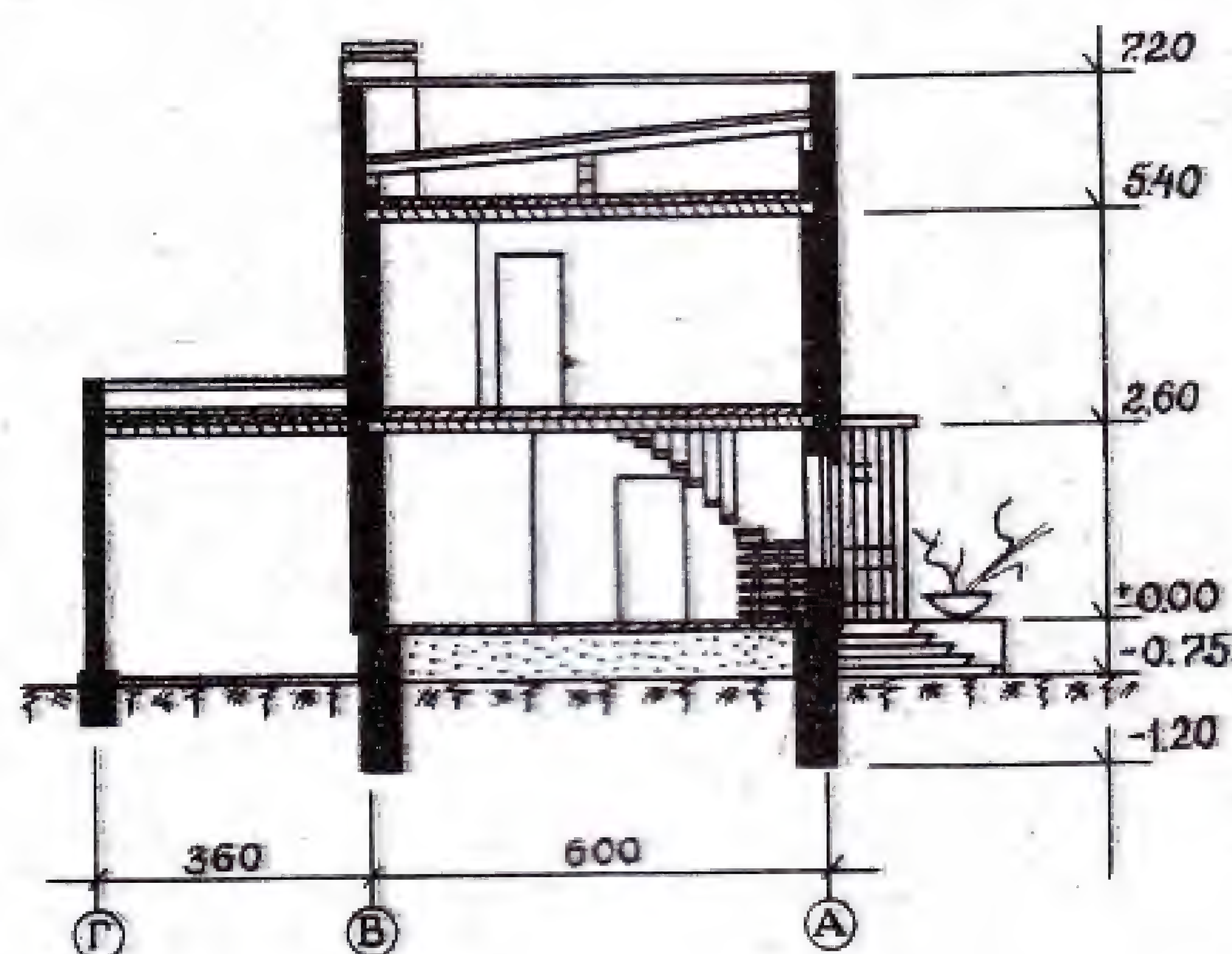

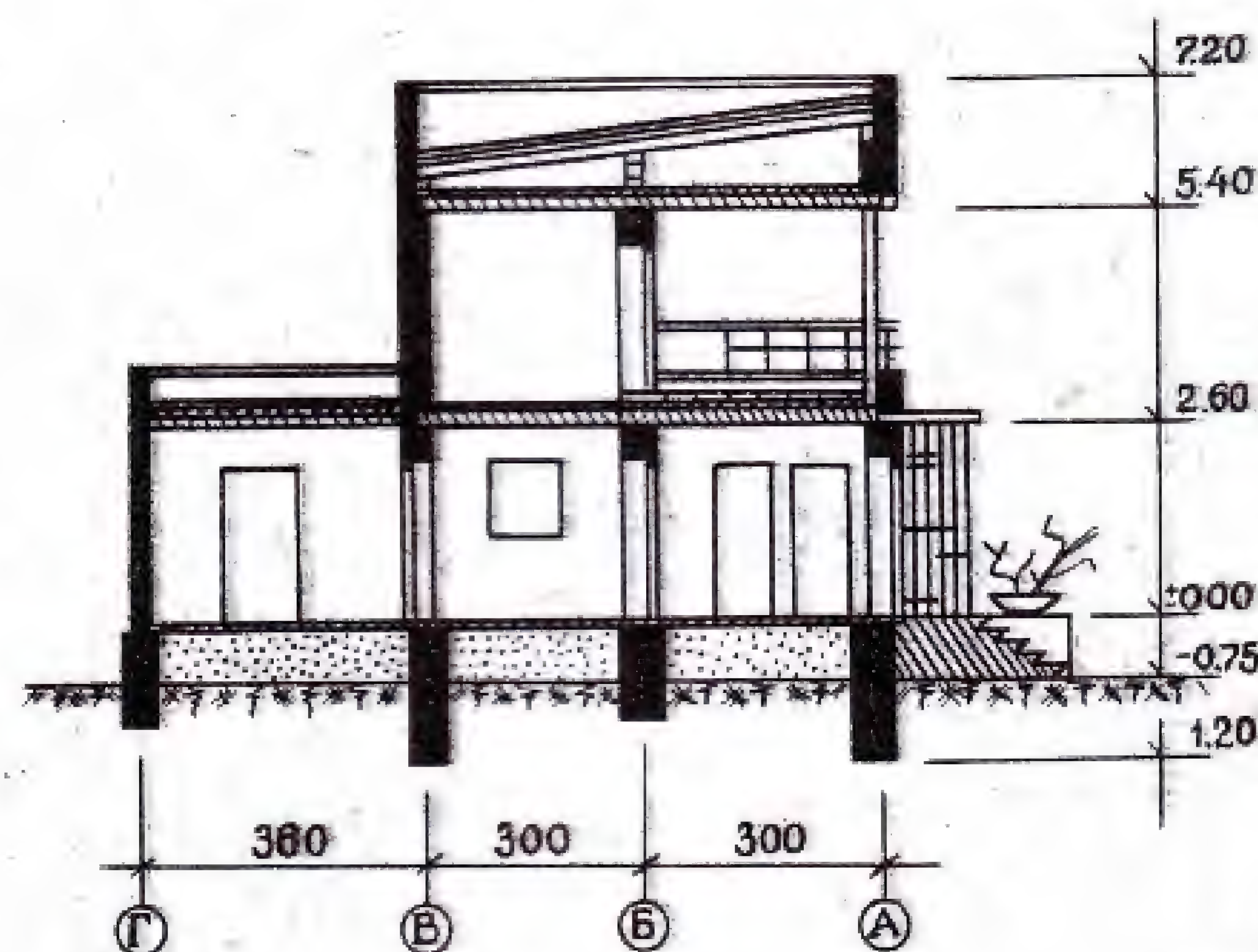

Ритм, гармонія, рівновага

Тривалий час мистецтво оранжування квітів вважалося привілеєм країн Сходу. Хоча здавна квіти в Україні використовували в народних обрядах. Мимоволі зачаровує гармонійна досконалість віночків і букетів з колосків, у які вплітали маки, ромашки та волошки — незамінні супутники злакових рослин.

Намагаємося перенести частину живої природи — квіткові композиції — у безпосереднє оточення людини і тим самим повертаємо втрачений зв'язок. Адже мистецтво оранжування виховує бережливе, ніжне ставлення до краси і глибоке її розуміння.

Як художник, що переносить своє бачення світу на полотно, фітодизайнер створює неповторну співзвучність природних і штучних елементів. Його основа — ритм, гармонія, врівноваженість.

Ми постараємося зі сторінок журналу навчити вас робити чудові оздоби для житла з живих, штучних чи засушених квітів та рослин. Нині ж мова піде про правила збирання та засушування рослин.

Злакові слід збирати до цвітіння (травень — червень), щоб після висихання вони зберегли свій колір і не осипалися. Крім того, їх краще відбілювати зеленими. Зв'язуємо колоски в невеличкі снопики і підвішуємо в затінку у провітрюваному приміщенні чи під навісом. Через добу снопики перев'язуємо тугіше, через 6—7 днів — знову перев'язуємо і ставимо колосками вгору. Культурні злаки можна збирати як до цвітіння, так і в стадії молочної стиглості зерна.

У червні заготовляють грицики, кінський щавель і підвішують для сушіння. Щавель можна збирати протягом усього літа, тоді ви матимете усі кольори — від зеленого до коричневого. У липні час збирати пижмо, деревій, рогозу.

Льон найкраще засушувати на початку серпня, коли починають утворюватися насіннєві коробочки. Тоді і вони і стебла мають красивий оливково-зелений колір. У серпні можна знову збирати дикі злаки, щоб урізноманітнити їх кольорову гаму. Рослини з насіннєвими коробочками — ваточник, мак, деревоподібну півонію — збирають у вересні.

Дуже декоративним виглядає листя капусти, яке висушують, розіклавши горизонтально в один шар. Листя від качанів кукурудзи виварюють у розчині хлорного вапна, а засушують розправленим або надають йому форму банта.

Кульбабу збирають наприкінці цвітіння, коли ще не розкрилися насіннєві коробочки, але жовта квітка вже відпала. У стебло вставляють пружну дротинку, а саму коробочку тримають кілька хвилин у крутому окропі. Тоді молочний сік «приварить» насіння, а самі коробочки через 3—4 дні висохнуть і розкриються. Культурні безсмертники — геліхризум, ксирантенум — слід збирати з напіврозпущеними квітами, які закріплюють на дроті і сушать квітками догори.

Щоб підвищити стійкість сухих квітів і поліпшити їх забарвлення, застосовують окурювання сіркою. Під перевернутою бочкою чи виваркою ставлять деко з розпеченим вугіллям, на нього насипають сірку з розрахунку 250—500 г на 1 м^3 об'єму. Рослини розвішують у бочці і залишають там на 10—12 год. Потім їх сушать у затінку. Через 15—20 днів квіти набувають звичного кольору. Білі квіти слід окурювати двічі.

Щоб надати травам блискучого світлого забарвлення, їх відбілюють хлоркою. Перед цим трави занурюють в окріп, після чого добре промивають чистою водою і віджимають у центрифузі пральної машини чи соковижималці. Потім кладуть у розчин, який складається з кілограма хлорного вапна, 80 г сірчаної кислоти і 160 л води. Трави, вийняті з цього розчину, промивають у чистій воді і розвішують для просушування.

Неможливо обмежити фантазію любителів прекрасного — збирайте все, що після висихання не втрачає своєї декоративності і привабливості. Як зробити з них неповторні прикраси для дому? Про це мова піде у наступних номерах нашого журналу.

Т. Г. Шелехова,
фітодизайнер,
м. Київ

Якщо в квартирі квіти

Оскільки для рослин шкідливі надмірно сухе повітря й висока температура в кімнаті, доцільно розкладати на батареях центрального опалення зволожену мішковину або цупку тканину.

Підбираючи грунтову суміш, пам'ятайте, що квітам з тонким слабким корінням (бегонії, деякі папороті тощо) потрібний легкий, пухкий грунт. Рослинам з міцнішою кореневою системою (клівії, троянди, пеларгонії та ін.) готують суміш із дернової та листяної землі, перегною й піску або торфу у відповідних пропорціях. Пальми, лавр та інші рослини з потужною кореневою системою краще розвиваються у важкій землесуміші з домішкою глини, торфу, піску в різних пропорціях. Перемішуючи грунт, підсипте повне міндобриво (1—2 сірникові коробки на відро землі).

Коли садите чи пересаджуєте середньомірні й більші рослини у нові горщики, зверху на дренаж варто класти сухий коров'ячий гній, рогові стружки шаром 2—5 см. Це буде ефективним добривом.

Зморщені або дуже підсохлі бульби рослин слід витримати кілька днів у піску або тирсі, зволожених рожевим розчином марганцевокислого калію з домішкою якого-небудь фунгіциду.

Якщо грунт у горщиках зеленіє (ознака надмірного зволоження або дуже кислої реакції субстрату), його припудрюють крейдою в суміші з тютюновим пилом. Слід зменшити поливання.

Висіяне насіння треба рівномірно поливати з пульверизатора. Якщо не дотримуватись цієї рівномірності та періодичності поливу, сходи з'являтимуться неодночасно, сіянці затримуватимуться в рості.

П. Черех
(За літературними джерелами)

Вирощую Гігантеллу Максим

Про вирощування садової суниці написано дуже багато в журналах та різних довідниках. Тому я не ставлю перед собою завдання відкрити щось нове, а хочу поділитися досвідом вирощування одного з найбільш цікавих нині сортів — Гігантелли Максим.

Деякі садівники, котрі вирощують цей сорт, не враховуючи його особливості, мають погані наслідки і незадоволені ним. Насправді ж сорт дуже цікавий. Ягоди такі великі (окремі масою 80 г), що викликають у тих, хто їх бачив, здивування. Мені навіть говорили: «Цього просто не може бути!», «...в цій ягоді одна хімія» тощо. Але ж справа не в хімії, а в особливостях сорту та агротехніці. Про агротехніку я й хочу розповісти.

Скажу відразу — я не прихильник інтенсивних методів вирощування і не зловживаю численними підживленнями рослин складними сумішами мінеральних добрив, як це роблять окремі садівники. По-перше, не завжди в дачника є час на таку роботу, а по-друге, впевнена, застосовувати певні дози мінеральних добрив можна тільки після хімічного аналізу грунту з ділянки. У цьому переконалась з власного досвіду: багато років тому, виконуючи поради з різних статей та книжок, я вносила велику кількість попелу під ягідні кущі, овочі, суницю, вважаючи, що роблю добро для своїх рослин. Але вони чомусь жовтіли. Коли ж зробили хімічний аналіз грунту, виявилося, що він має лужну реакцію. І внесення попелу на моїй ділянці протипоказане. Тому не раджу сліпо дотримувати чужих порад, бо це може пошкодити.

Тепер про агротехніку. Готуючи грунт до садіння рослин (перед перекопуванням), доцільно внести перегній або компост з розрахунку 1 відро на 1 кв. м. Тільки в тих випадках, де заздалегідь відомо, що грунт містить багато легкозасвоюваного азоту, органічні добрива не потрібні. Але в більшості випадків перегній буде корисним. Після його внесення грунт глибоко перекопую (бажано на 30—40 см). Після цього ділянку розрівнюю і розмічаю рядки. Для Гігантелли важливо не допустити загущення насаджень. Я висаджую її рядками з відстанню між ними 1 м, а між рослинами в рядку — 40 см. В майбутньому в рядку рослини можуть дещо загуститись, але зазначену ширину міжрядь витримую обов'язково. У Гігантелли розлогі кущі з великим листям. При густому садінні рядки змикаються і ягоди, знаходячись у затінку, дуже уражуються сірою гниллю. Тому необхідно створювати такі умови, щоб рослини з усіх сторін освітлювались сонцем і обдувались вітром.

Садити флянці найкраще на початку вересня або рано навесні. А в разі потреби можна садити і протягом всього літа. Корінці в ямці розправляю, поливаю, засипаю землею і ущільнюю. При цьому сердечко (точка росту) повинно бути над землею. За літнього садіння кущики слід обов'язково протягом тижня затінювати. Зручно накривати їх дерев'яними ящиками з широкими щілинами, крізь які проникатиме світло. Через тиждень такий ящик знімаю і протягом 2—3 днів накриваю тільки під час спеки, а потім забираю його зовсім. В цей час кущі слід регулярно поливати, аж до їх приживлювання.

В рік садіння догляд за рослинами полягає в поливах, прополюваннях бур'янів та розпушуванні грунту в міжряддях. Листя на зиму не зрізую.

Весною наступного року старе листя видаляю, перекопую міжряддя, а рослини обприскую 3%-ною бордоською рідиною. Якщо садила восени, ніяких добрив не вношу, а на весняних насадженнях минулого року розкидаю в міжряддях на 1 м^2 піввідра перегною чи компосту і тоді вже перекопую.

Під час цвітіння обов'язково мульчую грядку товстим шаром тирси, стружок або соломи. Цей захід корисний для будь-якого сорту, а для Гігантелли просто необхідний, бо вона має дуже великі ягоди, які повністю лягають на землю. Мульча запобігає їх забрудненню та загниванню. В подальшому слідкую за вологістю грунту (при необхідності поливаю) та видаляю вуса.

Достигає Гігантелла пізно, коли всі інші сорти вже майже відійдуть. Після збирання врожаю старі хворі листки видаляю (повністю листя ніколи не скошую, вважаю, що це послаблює рослину) і обприскую повторно 1%-ною бордоською рідиною.

Недоліком сорту є нестійкість його до бурої плямистості. Але два обприскування бордоською рідиною або іншими препаратами (мідний купорос, хлорокис міді) дають задовільні результати.

До осені догляд за насадженнями полягає в поливах, прополюваннях, видаленні вусів (щоб не допустити загущення). Восени міжряддя перекопую, загортаючи мульчу з тирси в грунт (стружку, солому видаляю з ділянки).

У наступні роки навесні, крім внесення перегною в міжряддя, підживлюю рослини до цвітіння ще двічі: один раз розчином комплексного мінерального добрива з мікроелементами («Стимул», «Віто», «Ефект» та ін.) за рекомендаціями на упаковці, а вдруге перебродженим коров'яком або пташиним послідом, розведеним водою (у співвідношенні відповідно 1:8 та 1:20).

Ще одне підживлення органікою доцільне зразу після збирання врожаю.

Отже, без якихось особливих, складних прийомів агротехніки можна з успіхом отримувати гарні врожаї Гігантелли Максим.

М. А. Бурова,
біолог, садівник-аматор,
330096, м. Запоріжжя. а/с 1558

Служба взаємодопомоги

Чи це правда?

Бабуся мені розповідали: якщо гілочку сливи укоренити вершечком у землю і вона прийметься, а потім виросте у велике дерево й плодоноситиме, то сливи виростатимуть без кісточок.

А ще літні люди кажуть, що таке дерево вирощувати великий гріх, бо тим самим ми його позбавляємо плоду.

Хотілося б прочитати на сторінках «ДСГ», чи правду розповідала мені бабуся?

П. Біленчук,
Івано-Франківська обл.
Косівський р-н, с. Уторопи

Підщепа для груші

Хочу вирощувати на Сумщині карликові груші. Але айва звичайна як карликова підщепа не для наших морозів. А от айва японська (хеномелес) в нас росте добре і є непоганою підщепою, але для яких сортів груші — мені невідомо? Може, відгукнеться той, хто з власного досвіду вже знає, які сорти груші сумісні з хеномелесом? А, може, хтось вже спробував на грушу щепити чорну й червону горобину, глід, айву японську, а вже потім на них щепив бажаний сорт груші. Як така інтеркалярна вставка себе зарекомендувала, яка сумісність, карликовість, стійкість до морозів, плодоношення?

С. І. Смолка,
245110, Сумська обл., м. Шостка,
вул. Марата 28, кв. 109

* * *

Може, хтось знає, як вирощувати із зелених живців козацький та колоноподібний ялівець і тую. Пробував двічі, але нічого не виходить...

В. Робочий,
Полтавська обл., Гадяцький р-н
с. Великі Будища

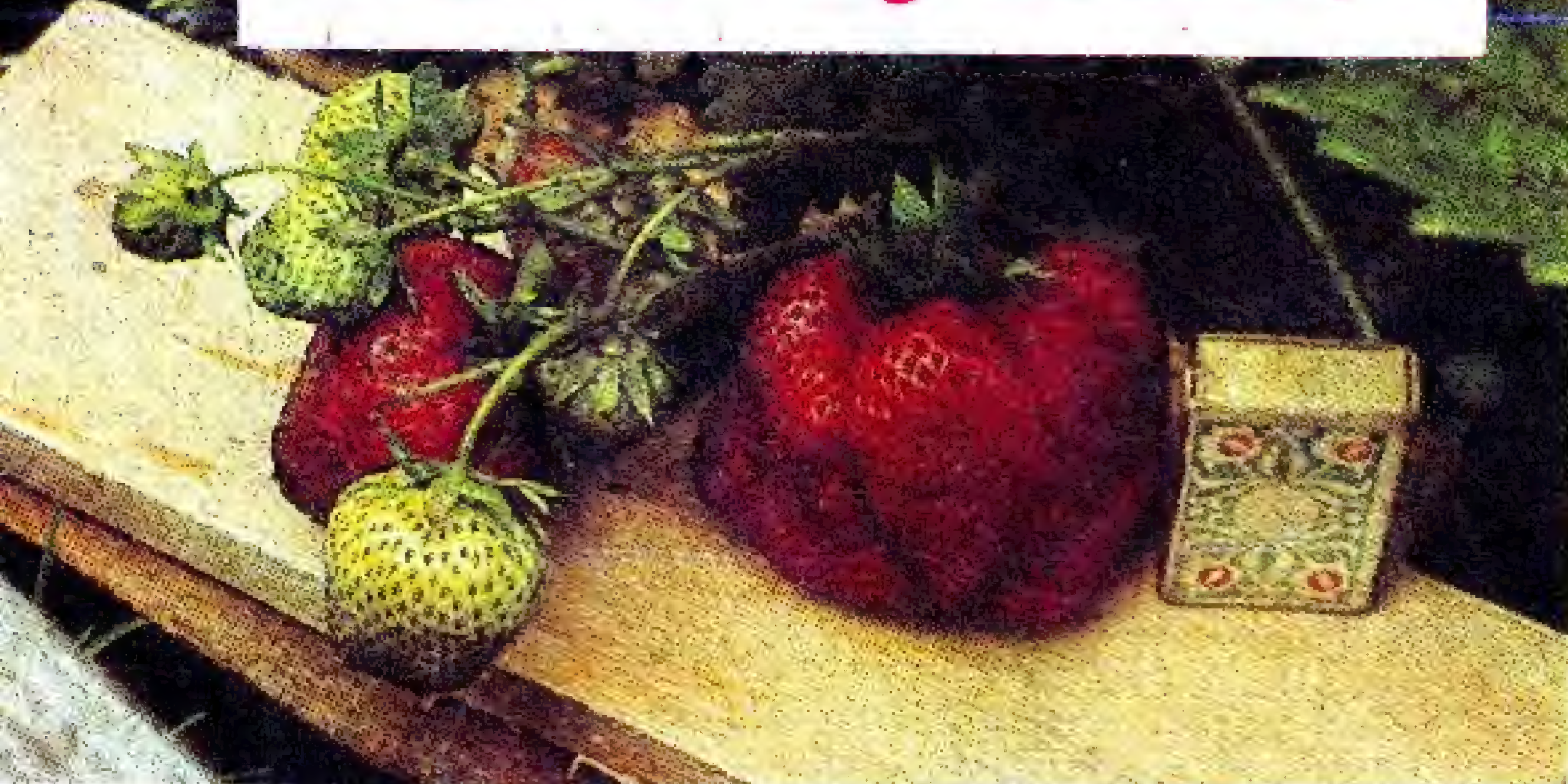

Мої суниці

Вирощую суниці альпійські, ремонтантні та звичайні.

З альпійських маю сорт Барон Солімахер. Це безвуса суниця, плодоносить з червня до пізньої осені. Кущі декоративні, всипані дрібними, білими квітками, а пізніше невеликими темно-червоними ягодами. Смачна, має приємний аромат. Розмножується поділом куща або насінням. Зберігають насіння у скляній тарі. А за 3—4 міс до висіву його стратифікують у зволоженому піску при температурі 2—4°С. Якщо ж одержали насіння пізно, треба провести скарифікацію: 1 г насіння занурити на 10—12 хв у концентровану сірчану кислоту (10 мл), потім півгодини промивати у проточній воді і підсушити. Висівають у ящики висотою 10 см, довжиною 32 і шириною 16 см. Борозенки поливають, висівають насіння і зверху притрушують землею, перемішаною наполовину з перегноєм, шаром завтовшки 1 см і знову поливають. Потім закривають плівкою. Через 20—25 днів з'являються сходи.

З-поміж ремонтантних суниць вирощую кілька сортів. Сорт Кримська перший раз плодоносить у червні, а вдруге з початку серпня до настання морозів. Ягоди середнього розміру, рожеві, соковиті, кисло-солодкі. Можна створювати шпалеру, бо плодоносить і на цьогорічних розетках.

Гора Еверест — пізній шпалерний сорт. Ягоди середнього розміру, смачні.

Земклуника — гібрид суниці з полуницею. У мене росте сорт Бірюльовська. Ягоди до 30 г, червоні, солодкі з смаком полуниці. Дає хороші врожаї.

Із звичайних суниць маю ряд районованих сортів: Львівська рання, Русанівська, Ясна, Коралова-100, Фестивальна, Талісман. Усі вони врожайні і дають плоди доброї якості. Крім того, вирощую чудові крупноплідні сорти іноземного походження. Серед них — Болгарська — плід форми груші, темно-малиновий, масою 60—80 г, Угорська — плід масою 60—80 г, ягоди червоні. Окремо хочу зупинитись на сорті Лорд. Плоди в середньому масою 30 г, тугі, але на кожному кущі їх більше 60. Квітконоси високі (потрібно підв'язувати), тому мало уражуються сірою гниллю. Є ще такі перспективні сорти, як Генерал де-Голль, Триплоїд, Нове чудо світу. Але найкрупніші ягоди має Гігантелла Максим. Най більший її плід у мене важив 110 г і не входив у півлітрову банку. Якість плодів добра.

На грядці застосовую таку агротехніку. Суниці погано реагують на безпосереднє внесення добрив, тому даю їх під попередник або за два — три місяці до садіння. Площу, де буду садити весною, готую восени. Під перекопування вношу на один квадратний метр відро перегною та півлітрову банку попелу, а безпосередньо перед садінням весною 15 г сірчанокислого калію. Висаджую стрічками, відстань між рядками у стрічці півметра, між стрічками 0,7 м, в рядку між кущами — 30 см, а для Лорда — 40 см.

Частину суниць висаджую по чорній плівці. Готую грядки шириною 40 см, закриваю їх чорною плівкою, а в ній через кожних 30 см роблю розрізи, куди і саджаю розсаду. Міжряддя залишаю 30 см, їх мульчую торфом. Рослини через міжряддя поливаю і підживлюю. Перші тижні після садіння поливаю систематично, а далі тільки в суху погоду, слідкуючи, щоб вода не потрапила на ягоди.

Через тиждень після садіння грунт навколо рослин посипаю попелом, поливаю і через 1—2 год розпушую. Через 2—4 доби підживлюю повним мінеральним добривом у рідкому вигляді. Ще через 2—4 дні вношу органічні добрива: свіжий гній (1 частина на 15 частин води) або відстій з вигрібної ями (1 частина на 3 частини води) по півлітра на кущ. Після збирання врожаю обрізую все листя, обприскую нітрафеном (200 г на відро води) або бордоською рідиною і підживлюю повним мінеральним добривом. У першій половині літа видаляю усі вуса, щоб не зменшився врожай, а в другій половині залишаю по 2 шт. на кущ для розмноження. Якщо взимку по снігу поливав гноївкою, то підживлення роблю тільки попелом. Навесні обрізую старе листя, обприскую бордоською рідиною і підживлюю: перший раз рано навесні після обрізування старого листя, вдруге — під час появи квітконосів, утретє — після збирання врожаю і обрізування старого листя. На одному місці більше трьох років тримати суницю не доцільно, бо знижується врожай, збільшується кількість збудників хвороб та шкідників. Для профілактики між кущами суниці добре садити чорнобривці та часник.

В. В. Беспалов,
вчений агроном-плодоовочівник,
315502, м. Лубни, вул. Ворошилова 15/37, кв. 1

Суниці сорту Лорд

Пропоную

...набір п'яти видів спаржевої квасолі — рожевої кущової, різнобарвної плетистої, турецької (довжина стручків — 20—30 см), китайської (50 см), японської (1 м). Вартість набору (100 шт.) — 30 крб., включаючи поштові витрати; саджанці суниці Гігантелла, Лорд, Трубадур, Джерело по 3 крб; картоплю Адретта, Раменська, Гатчинська, Невська, Біліна, Поліська рожева (2 крб. за 1 шт.). Мінімальна вартість замовлення — 30 крб.

В. М. Ященко,
317403, Кіровоградська обл.,
Новомиргородський р-н, с. Тишківка

Щоб не хворіли суниці

Найпоширенішими і найшкідливішими хворобами суниці на Україні є біла і бура плямистості, борошниста роса і гнилі плодів (сіра, біла, чорна і бура). Часто трапляються також коренева і фітофторозна гниль, коричнева плямистість та вірусні і мікоплазменні захворювання (краплистість, зморшкуватість листків і позеленіння пелюсток). Інколи спостерігається почервоніння осьового циліндра кореня і вертицильозне в'янення.

Біла плямистість. Уражуються головним чином листки, рідше черешки, суцвіття, плодоніжки і ягоди. Дуже уражені молоді листки відмирають, не набуваючи типових ознак. На дорослiших листках плями відокремлені, кругляcті, дрібні, з пурпуровою облямівкою, біліючі в центрі. На інших органах плями витягнуті вздовж, брунатні, потім світлішають в центрі.

Зберігається збудник грибницею у живих рослинах, а також склероціями і псевдотеціями на мертвих частинах рослин.

Бура плямистість. На листках утворюються округлі або неправильної форми, темно-пурпурові, потім буруваті плями. Дрібні пурпурові плями з'являються на інших уражених органах. Основний період розвитку хвороби збігається із закладанням і формуванням плодових бруньок, що позначається на врожаї суниці в наступному році.

Гриб зимує в уражених мертвих і зелених листках грибницею, а також у вигляді конідіальних подушечок (ложе).

Коричнева плямистість. Хвороба проявляється головним чином на старих листках. Спочатку утворюються округлі світло- чи темно-коричневі плями з темнішим обідком, які швидко охоплюють значну частину листка. Інколи на них видно зональність.

Зимує патоген пікнідами з пікноспорами на сухих і зелених листках.

Борошниста роса. Уражені листки, пуп'янки, квітки і зав'язь вкриваються ніжним білим нальотом. На листках гриб розвивається переважно з нижнього боку. Вони стають шкірястими, грубими, скручуються і всихають. На пуп'янках, квітках і зав'язі попелиця майже не помітна. Стигліші ягоди мають специфічний грибний запах.

Зберігається патоген грибницею і клейстотеціями на молодих листках.

Сіра гниль. Сильно уражуються ягоди в період достигання, але хвороба проявляється і раніше на листках, пуп'янках, квітках, плодоніжках і зав'язі. На ягодах утворюються бурі плями. Вони загнивають і вкриваються густим сірим нальотом. На листках з'являються великі темно-сірі загниваючі плями із слабким сірим нальотом.

Зимує гриб головним чином на рослинних рештках і в грунті у вигляді склероціїв.

Біла гниль. Хвороба проявляється на достигаючих ягодах у вигляді ватоподібного нальоту з чорними неправильної форми склероціями. Інколи уражуються листки і корені.

Зимує гриб склероціями, які весною проростають в апотеції, або грибницею. Влітку гриб поширюється сухими шматками грибниці.

Чорна гниль. Уражуються ягоди, які спочатку буріють, а потім на них з'являється чорніючий повстяний наліт з чорними дрібними кульками на верхівці (спорангії з спорангіеспорами). Посилений розвиток чорної гнилі спостерігається на механічно пошкоджених ягодах, що перестигли, за температури 28—32°С.

Зберігається патоген зигоспорами в уражених тканинах рослин.

Бура гниль. Хвороба проявляється на ягодах, рідше листках і квітках. Уражені ягоди покриваються рудуватими або темно-коричневими плямами. На поверхні загниваючої тканини з'являються блідо-рожеві слизисті скупчення спор гриба.

Зберігається патоген грибницею в уражених тканинах рослин.

Коренева гниль, або арміляріоз. Захворювання характеризується побурінням і відмиранням у рослин нижніх листків. Стрижневий корінь буріє, кора його руйнується. Під корою кореня утворюються плівки білої грибниці, яка з часом стає брунатною. Від грибниці відходять чорні ризоморфи, що розміщуються у грунті. На уражених і відмираючих коренях суниці, восени на поверхні грунту виростають групами плодові тіла.

Зимує гриб ризоморфами на уражених рослинних рештках у грунті.

Фітофторозна гниль. На ягодах з'являються бурі, не мокріючі плями. Потім ягоди повністю буріють, стають гіркуваті і засихають. Листки покриваються розпливчастими темно-зеленими маслянистими плямами, які швидко збільшуються і буріють. Квітконіжки, стебло і коренева шийка також буріють і у вологу погоду на них утворюється білий наліт.

Зберігається гриб ооспорами і грибницею в уражених розетках суниці.

Почервоніння осьового циліндра кореня. Проявляється хвороба в травні-червні раптовим в'яненням всього куща або бокових листків, які стають сірувато- чи синювато-зелені. Типовою ознакою хвороби є почервоніння центрального циліндра кореня. Рослини гинуть через 2—3 роки після зараження.

Зимує гриб ооспорами в уражених коренях, а також у грунті до 8 років.

Вертицильозне в'янення. Уражуються корінь і коренева шийка. Внутрішня частина кореня і тканини осердя в основі куща буріють і відмирають, перетворюючись у суху гниль. На поперечних зрізах ураженого стебла видно побуріння судинного кільця. Внаслідок хвороби швидко знижується врожай, а з часом рослини повністю відмирають.

Джерелом інфекції є грунт і рослинні рештки, де гриб зберігається мікросклероціями до 10 років.

Краплистість. На листках утворюються дрібні світло-зелені плями. Рослини розвиваються повільно, формують у 2—3 рази

Біла плямистість листка суниці

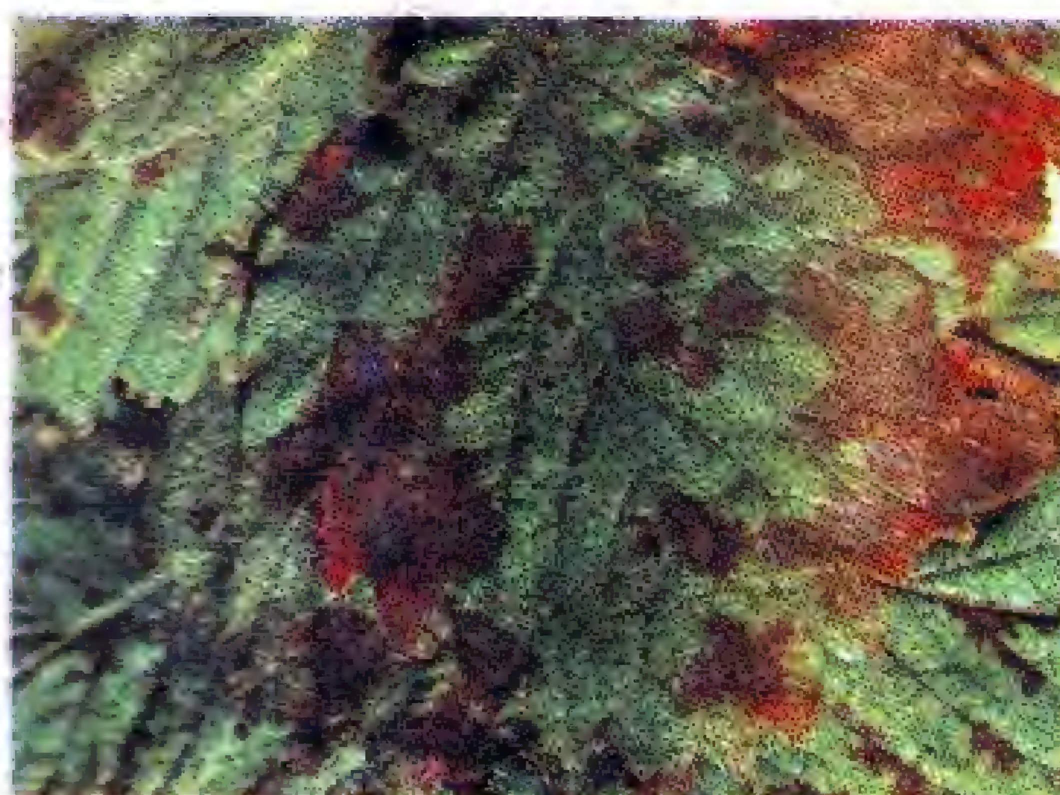

Симптоми бурої плямистості на листках суниці

ріальні захворювання, і знищувати уражені рослини.

Систематично вести боротьбу з переносщиками вірусних і бактеріальних захворювань — попелицями, блощицями, цикадками, кліщами, коваликами, нематодами. Оскільки рослини у розсаднику не плодоносять, можна застосовувати підвищені норми високотоксичних препаратів проти збудників хвороб і шкідників. Строки обробок ті ж, що і в плодоносних насадженнях, або їх проводять через кожних 12—14 днів протягом вегетації.

Коричнева плямистість листка суниці

Сіра гниль ягід суниці

менше вусиків; ягоди майже не утворюються. Переносщиками вірусу є попелиці (можуть переносити краплистість суниці 14 видів попелиць).

Зморшкуватість. Симптомами хвороби є зменшення кількості листків, зморшкуватість тканини між жилками і наявність плям на ураженій поверхні. Часточки листка часто не розкриваються повністю, а залишаються складеними. Жилки світлішають і на них у подальшому можуть з'являтися некротичні плями. Переносщиками вірусу є попелиці.

Позеленіння пелюсток. Уражуються квітки і листя. Найбільш типові патологічні зміни відбуваються на квітках: чашолистики розростаються, пелюстки не розвиваються зовсім або залишаються дрібними і набувають світло-зеленого забарвлення. Такі квітки утворюють зав'язь дуже рідко. Листя дрібне, жовто-зелене, поступово буріє, стає зморшкуватим і грубим.

Збудник хвороби — мікоплазма. У період вегетації вона поширюється кількома видами цикадок. Мікоплазма уражує також конюшину, кульбабу, подорожник, петунію, айстри, флокси та інші рослини, які можуть бути джерелом інфекції.

Пожовтіння країв листя. У хворих рослин листки жовтіють (особливо з країв), скручуються уздовж центральної жилки, черешки вкорочуються. Переносщиками вірусу є попелиці суниці.

Заходи проти хвороб у маточниках

Для створення маточних ділянок використовувати здоровий садивний матеріал, вільний від збудників хвороб і шкідників, а самі ділянки розміщувати на відстані 1,5—2 км від інших насаджень суниці.

Для профілактики проти кореневих гнилей перед садінням рослин вносити 25%-ний з. п. ридомілу (0,2 г на рослину) або після садіння поливати грунт 0,2%-ною суспензією цього препарату (4 кг/га). У період вегетації грунт поливати 0,2%-ною суспензією 70%-ного з. п. тачигарену (4 кг/га) проти збудників фузаріозного і вертицильозного в'янення. На ділянках, заселених грунтовими шкідниками (дротяниками, личинками хрущів та ін.), вносити 20%-ну аміачну воду (1500—2000 л/га) на глибину 20 см.

З метою оздоровлення рослин, призначених для створення маточних ділянок, провести термічне знезаражування розсади в термокамерах протягом 21 доби за температури 38±1°С, вологості 50—70%, освітленні 4000—6000 лк/м^2 протягом 16 годин на добу з наступним відокремленням і укоріненням у грунтовій суміші пробуджених пазушних бруньок. Однак для термостійких вірусів (зморшкуватість, пожовтіння країв листків, хлороз жилок) цей засіб не ефективний. Тому для одержання безвірусного садивного матеріалу поєднують термотерапію з наступною культурою верхівкової меристеми (метод культури верхівкових меристем застосовують в наукових закладах).

Періодично проводити санітарні прочистки маточних ділянок протягом вегетаційного періоду, якщо виявлено кореневі гнилі, вірусні, мікоплазменні і бакте-

Для обприскування проти плямистостей і сірої гнилі використовують 0,2%-ну суспензію 50%-ного еупарену, 0,5%-ну суспензію 50%-ного каптану або 1%-ну бордоську рідину (100 г мідного купоросу і 100—120 г вапна на 10 л води). Коли виявлено борошнисту росу і сіру гниль, проводять обробку 0,2%-ною суспензією 50%-ного ронілану, 0,2%-ною суспензією 25%-ного байлетону, 0,6%-ною суспензією 70%-ного борициду або 0,2%-ною суспензією 50%-ного ровралю. Проти борошнистої роси застосовують 0,2%-ну суспензію 25%-ного каратану або 0,2%-ну суспензію 50%-ного плондрелу.

Маточники суниці, заселені попелицею, блощицями, кліщами та іншими шкідниками, обприскують карбофосом (50%-ний к. е — 0,3%), актеліком (50%-ний к. е.— 0,1%), амбушем (25%-ний к. е. — 0,1%) або пліктраном (60%-ний с. к. — 0,05%).

Якщо немає маточників, садивний матеріал дозволяється заготовляти тільки з ділянок, на яких не виявлено кореневих гнилей, бактеріальних, вірусних, мікоплазменних і нематодних захворювань. Для профілактики від кліщів і нематод рекомендується термічне знезаражування в гарячій воді (48°С) протягом 13—15 хв або за температури 46—47°С протягом 15—17 хв. Дезинфекцію проводять у період заготівлі садивного матеріалу.

Заходи проти хвороб у молодих і дорослих насадженнях

Перед садінням вибраковувати хвору розсаду.

Ділянки суниці розміщувати на відкритих, добре освітлених місцях, на грунтах, легких за механічним складом, які не мають деревних решток і не заражені кореневими гнилями.

Не бажано вирощувати суницю у міжряддях саду, бо це може сприяти взаємному зараженню цих культур арміляріозом, фітофторозною гниллю плодів, сірою гниллю та іншими збудниками хвороб.

Не доцільно близько розташовувати ділянки суниці, малини і пасльонових культур, оскільки вірусні хвороби малини і пасльонових можуть перейти на суницю.

Повертати суниці на попереднє місце лише через 5—8 років, що є надійним заходом проти фітофторозу, вертицильозного в'янення, чорної кореневої гнилі та інших хвороб. Найкращими попередниками є багаторічні бобові трави.

Знищувати відмерлі і уражені листки суниці відразу, як тільки зійде сніг.

Обприскувати рослини і грунт до початку відростання листків суниці 2%-ним розчином нітрафену (60%-на паста — 200 г на 10 л води), 3%-ною бордоською рідиною (300 г мідного купоросу і 400 г вапна) або 3%-ним розчином залізного купоросу (53%-ний порошок — 300 г) проти збудників плямистості, борошнистої роси, сірої гнилі та інших хвороб. Коли ураження рослин незначне, обробляють один раз за 3 роки.

Протягом вегетаційного періоду провести чотириразове обприскування суниці у такі строки:

перше — під час формування і розсівання конідій збудника білої плямистості. За фенологічним прогнозом це збігається з початком відростання листків суниці. У цей же час розвивається грибниця і утворюються перші конідії збудника борошнистої роси, сірої гнилі і бурої плямистості. Обробляють лише в тому разі, якщо не обприскували насадження до відростання листків, одним із препаратів: 0,2%-ною суспензією еупарену (20 г на 10 л води), 0,5%-ною суспензією каптану (50 г) або 1%-ною бордоською рідиною (100 г мідного купороса і 100—120 г вапна). Для боротьби з шкідниками, які розповсюджують вірусні хвороби, застосовують карбофос (0,3%—30 г), актелік (0,1%—10 г), амбуш (0,1%) або корсар (50%-ний к. е. — 0,06%).;

друге — в кінці бутонізації, перед чи на початку з'явлення бурої плямистості, борошнистої роси, сірої і білої гнилі та нового конідіального спороношення збудника білої плямистості (за сприятливих умов для їхнього розвитку). Обробляють одним із фунгіцидів: 0,5%-ною суспензією каптану, 1%-ною бордоською рідиною, 0,2%-ною суспензією 25%-ного каратану, 0,2%-ною суспензією 50%-ного ронілану або 0,5%-ною суспензією сірки колоїдної. Додатково обприскують карбофосом або амбушем у таких самих концентраціях, як у фенофазі відростання листків;

третє — відразу після збирання врожаю проти борошнистої роси, плямистостей (білої, бурої і коричневої), гнилей (сірої і білої) та інших хвороб. Застосовують 1%-ну бордоську рідину, 0,5%-ну суспензію каптану, 0,1%-ну емульсію 25%-ного німроду або 0,2%-ну суспензію каратану. Обробка проти шкідників — переносщиків вірусних хвороб — тими ж препаратами, що й до цвітіння;

четверте — в період масового утворення розеток і закладання квіткових бруньок (кінець липня — серпень) проти плямистостей, борошнистої роси та інших хвороб. Обробляють в разі потреби тільки дуже сприйнятливі сорти одним із препаратів: 0,2%-ною суспензією еупарену, 0,5%-ною суспензією 50%-ного фталану або 0,7%-ною суспензією сірки колоїдної. Норма витрати рідини 600—800 л/га.

Підживлювати суниці калійними добривами перед цвітінням, що підвищує стійкість рослин до хвороб.

Мульчувати грунт на початку достигання ягід соломою або глицею (остання має високі фітонцидні властивості). Не бажано використовувати для мульчування тирсу (це створює сприятливі умови для розвитку арміляріозу).

При слабкому ураженні рослин фітофторозом проводити дренаж і осушення грунту, що стримує розвиток хвороби, а при сильному — ділянки переорювати чи перекопувати і не висаджувати на них суницю протягом 6—8 років.

Дотримувати правил внутрішнього карантину відносно таких хвороб, як коричнева плямистість, фузаріоз, вертицильоз, почервоніння осьового циліндра кореня, бактеріоз, стебління; зовнішнього карантину — цитрія, глеоспороїдальна гниль плодів, чорна коренева гниль.

Ю. В. Калюжний,
канд. біол. наук, доцент.

Стеблова нематода

На присадибній ділянці вирощую в основному суниці. І ось виявив вогнище нематоди. Як з нею боротися і що необхідно зробити, щоб на цьому місці знову можна було культивувати суниці?

Б. І. Кальницький,
м. Полтава, п/в Головач

Стеблова нематода окрім суниці заражує велику кількість овочевих багаторічних культур та бур'янів. Шкідник належить до внутрішніх паразитів, які живуть у тканині рослини і живляться там, отруюючи її своїми виділеннями. Пошкоджені рослини пригнічені, стебла у них потовщені та викривлені, листя відстає у рості, зморщується, епідерміс на них розтріскується, тканини буріють і відмирають. Квітконоси, вусики, черешки також потовщуються, а в місцях зчленування черешків з листям утворюються гали (своєрідні здуття), які з часом буріють.

Зимує нематода в стадії личинки і дорослої самки у пошкоджених частинах рослини. Самки також можуть зимувати в грунті. Дорослі самки розміром 1—1,3 мм, світлого кольору. Тіло самця і самки закінчується загостреним кінцем. Личинки подібні до дорослих нематод, але значно менші і дуже рухливі. Інтенсивне розмноження і зараження рослин відбувається в травні-червні та серпні-вересні. Розмножується нематода яйцями, котрі самка відкладає у великій кількості в тканинах рослин. Відроджені личинки проникають в різні органи рослини, а також у грунт. За вегетаційний період шкідник може мати 4—5 поколінь. Надзвичайно небезпечний, у вогнищі зараження урожайність знижується на 50—80%. Передається нематода з садивним матеріалом, поливною і дощовою водою, сільськогосподарськими грунтообробними знаряддями. В грунті може зберігатись більше трьох-чотирьох років.

Для боротьби з нематодою слід насамперед створювати належні фітосанітарні умови на садибі (знищення бур'янів і осередків

нематод). Плантацію суниці закладати здоровим елітним або оздоровленим матеріалом. Можна використовувати і знезаражений матеріал, вільний від паразитичних нематод. Знезаражують розсаду так: спочатку її занурюють на 10 хв у воду температурою 35°С, потім температурою 46°С ще на 10 хв, після чого охолоджують в холодній воді і негайно висаджують на грядку. Цей спосіб дає змогу обходитись без хімічних препаратів (нематоцидів) і, звичайно, зовсім безпечний для людей. Термічний метод знезаражування можна застосовувати не тільки у боротьбі з нематодами, а також проти кліщів, бактерій, вірусів і багатьох фітопатогенних організмів.

Для захисту насаджень від нематоди доцільно також використовувати такі квіти, як нагідки (календула) або чорнобривці. Їх висівають по краях ділянки в травні, потім проривають, залишаючи між рослинами 10—15 см. Фітонцидні виділення цих квітів згубно діють на нематод.

Якщо так трапилось, що у вас на ділянці виявлена нематода, необхідно змінити місце вирощування суниці і висаджувати її на цьому місці не раніш як через 5 років. Натомість вирощують капусту, салат, буряки, квіти, які не пошкоджуються цим шкідником.

О. М. ЛАПА,
кандидат с.-г. наук

Про змішування пестицидів

У мене є прохання: надрукуйте в одному з номерів журналу таблицю змішуваності отрутохімікатів. Адже з'явилось чимало нових препаратів (кварк, бітоксибацилін, дендробацилін та ін.), а з якими їх можна змішувати, я не знаю і в літературі не зустрічав.

М. Й. БОЯРКО,
324010, м. Кривий Ріг,
вул. Тесленка, 29, кв. 29

Список дозволених в 1992 р. для використання на присадибних ділянках хімічних засобів захисту рослин налічує близько 50 препаратів. Іноді, коли проведення заходів боротьби з різними шкідниками і хворобами збігається в часі, доцільно робочу рідину готувати з суміші фунгіцидів та інсектицидів. Але багато початківців остерігаються це робити і мають рацію, бо не всі препарати можна змішувати. При змішуванні окремих пестицидів одержана робоча рідина може мати зовсім інші властивості, ніж ті, на які ми сподіваємось (підвищення токсичності, нейтралізація діючої речовини, фітотоксичність тощо).

У зв'язку з цим комбіноване застосування препаратів — надзвичайно делікатне питання і потребує ряду скрупульозних досліджень. Такі експерименти проведені відповідними науково-дослідними установами, і ми можемо скористатись їхніми результатами (див. таблицю). Більш докладну інформацію можна одержати з книги К. А. Гард «Инсектициды в сельском хозяйстве» М.: Агропромиздат, 1985.

О. М. ЛАПА,
канд. с.-г. наук

Умовні позначення: + змішування повністю дозволяється; — змішування не допускається; 0— змішування можливе, але недоцільне, бо препарати подібні за своєю дією; · можливість змішування не перевірена і рекомендуватись не може.

Цифрові позначення: 1— при використанні суміші за несприятливої погоди або на чутливих сортах можливі пошкодження листя та плодів; 2— змішування можливе, але перед обробкою необхідно перевірити якість робочої рідини та її дію на окремих гілках та рослинах; 3— суміш необхідно використати негайно після приготування, бо під час зберігання робочої рідини її фізичні та хімічні якості можуть змінитися; 4— суміш може бути нестійка, необхідно перевірити її в невеликій кількості на окремих гілках; 5— комбіновану суміш можна застосовувати в окремих випадках. Для її приготування змішати порошок з половинною нормою води; концентрат масляної емульсії розвести в другій половині води; все вилити в бак і добре перемішати. Зробити пробу для оцінки суміші на фітонцидність. Концентрація масла в суміші до 1,0—1,5%.

Сумісність окремих інсектицидів та фунгіцидів, дозволених для застосування на присадибних ділянках

Назва препарату	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. Кварк з. п. Бензофосфат	+	0	.	+[1]	.	+[1,3]	+	+	+	+	0	0	0
2. Карбофос	0	+	.	+[2]	+	—	+	+	+	+	0	0	0
3. Олеокуприт	.	.	+	—	—	—	+[2]	—	+	+[5]	0	0	0
4. Мінеральні масла, препарати № 30, 30 а, 30 м, 30 с	+[1]	+[2]	—	+	+[3]	—	+[2]	—	+	+[5]	0	0	0
5. Перметрин (кілзар), піретроїди	.	+	—	+[3]	+	—	+[3]	+	+	+	0	0	0
6. Бордоська рідина	+[1,3]	—	—	—	—	+	+[3]	+	0	+[4]	.	.	.
7. Полікарбацин	+	+	+[2]	+[2]	+[3]	+[3]	+	+	0	0	+	+	+
8. Сірка колоїдна (змочуючий порошок, молота)	+	+	—	—	+	+	+	+	+	+	.	.	.
9. Хлорокис міді	+	+	+	+	+	0	0	+	+	+[4]	+	+	+
10. Поліхом	+	+	+[5]	+[5]	+	+[4]	0	+	+[4]	+	+	+	+
11. Лепідоцид	0	0	0	0	0	.	+	.	+	+	+	0	0
12. Дендробацилін	0	0	0	0	0	.	+	.	+	+	0	+	0
13. Бітоксибацалін	0	0	0	0	0	.	+	.	+	+	0	0	+

Домашня ферма

Кури важких порід

У моєму домашньому господарстві перевагу віддаю курям важких порід — кохінхінам темним і брамі світлій. У них майже однакові звички, тому й обслуговування однакове.

Брама належить до азіатського класу порід, раніше вони мали такі назви, як сіра шанхайська і брамапутра. Гадаю, що ці породи походять від малайських курей та кохінхінів, які були вивезені з Китаю (Шанхай) в 1840 р.

Розрізняють американський і європейський типи брами. Останній ближчий до кохінхінів: менший за розміром і має краще оперення.

Брама світла за продуктивні якості оцінюється досить високо. Вона легко пристосовується до холодного клімату, швидко росте: курки 5-місячного віку важать у середньому 3,2 кг і починають яйцекладку, даючи за рік 160—168 яєць. За напрямом продуктивності належить до м'ясних порід. Дорослі півні бувають такі важкі, що насилу тримаються на ногах. Маса їх сягає 7 кг.

Однак останнім часом порода втрачає продуктивні якості і не без допомоги любителів-птахівників, які відбирають курей у першу чергу за зовнішніми декоративними ознаками, щоб прикрасити свій двір.

Любителі-птахівники не шкодують грошей і платять за яйце до 10 крб., а за дорослу курку — 180—250 крб. Однак нерідко розчаровуються, бо молодняка виводиться мало. Курчата погано ростуть. Часто бувають спадкові потворства кінцівок. Як правило, лише окремі курки мають добре виражений тип породи. Перелічені біди є наслідком тривалого спорідненого розведення курей. Так, у нас на Житомирщині розведенням брами займається вузьке коло любителів, поголів'я птиці невелике, обмін півнями не налагоджено, тому й виникають спадкові патології, знижується рівень народжуваності і життєздатності молодняка. Розв'язуючи ці проблеми, любителі часто схрещують брами з іншими породами, здебільшого прагнучи поліпшити забарвлення, не думають про те, що порушують генетичний код породи.

Господар, у котрого я купив браму, дістав 10 яєць з Москви. Вивелось 7 курчат. За всі наступні п'ять років він домігся із значними зусиллями довести кількість дорослої птиці до 42 голів. Заплідненість становила 89—98%, народжуваність — 52—80%. Молодняк та дорослі особини майже не хворіють. Яйценесучість — від 65 до 73 шт. маса яєць — 57 г.

Брама добре несеться взимку. Для неї потрібні невеликі вигули, тому її вигідно розводити в домашньому господарстві. Це також стосується і кохінхінів.

До кормів ці породи невибагливі, не перебирають нічим, хоча їдять небагато. Але взимку особливо люблять сушену траву, яку я заготовляю у вигляді трав'яного борошна. Для максимального збереження каротину в ньому траву скошую ранком, в суху сонячну погоду, пров'ялюю її в покосах 6 год, після чого згрібаю у невеликі валки. Для сінного борошна можна використовувати різні сіяні трави: люцерну, вику, чину, горох, солодкий люпин, суданку, сорго, райграс та ін. Добова норма для несучок — 15 г. Трав'яне борошно містить 20—25% протеїну. Тим самим заощаджую чимало зерна.

Цінним кормом для птиці в лісових районах є листя дерев, багате на каротин. Його заготовляють влітку, коли воно зелене, і сушать у вигляді віників у затінку при добрій вентиляції.

Л. М. Борисюк,
Житомирська обл.,
м. Новоград-Волинський

Розводжу помісних кіз

Місцевих кіз спаровую з цапком зааненської породи. Вже в першому поколінні кози дають набагато більше молока, ніж їхні матері, а вміст жиру в молоці вищий, ніж у чистопородних зааненських. Шляхом селекційного добору залишаю найкращих маток. Кізок помісних першого покоління спаровую з тим самим цапом — їхнім батьком, а кізок наступних поколінь — тільки з цапом іншої крові (чужим).

Охота у помісних кізок настає, як і в інших порід, з вересня до грудня. Кітність триває 150 днів. У лютому-квітні народжуються козенята. В основному по двоє, рідше — одне.

Помісних козликів усіх поколінь використовую як плідників-поліпшувачів місцевої породи кіз. З цією метою їх можна використовувати вже у віці 7—8 міс, що дає змогу обійтися без дорослого цапа, бо його утримувати невигідно.

Якщо ви маєте намір відгодувати цапка і забити його на м'ясо, то щоб воно не мало специфічного неприємного запаху, найкраще через кілька днів після народження козлика покаструвати. Коли ж ви цього вчасно не зробили, то забивати цапків слід до чотиримісячного віку. Якщо ж і цього не встигли зробити і ваш цапок важить 70—80 кг, то перед забоєм дватри дні давайте йому їсти кріп, кмин, м'яту (останню в дуже обмеженій кількості). Щоб мати біле м'ясо, дають підсолене молоко. Усі, в кого виникнуть якісь запитання до мене, пишіть на адресу: 315702, Полтавська обл., Машівський р-н, с. Манилівка, **В. М. Жигилій.**

Служба взаємодопомоги

Щоб курка сіла на яйця

На запитання С. Чепель
(«Дім, сад, город» № 9, 1991 р.)

Щоб домашня птиця сіла на яйця, потрібно, починаючи з лютого, згодовувати їй пророслий ячмінь і обов'язково до корму додавати хлібні дріжджі.

А. Капканець,
Кіровоградська обл.

Щоб неслись кури

Варити пшеницю до стану куті й годувати нею курей тричі на день. Напувати водою за температури, як літепло. Тримати в теплому приміщенні. Ще можна вночі освітлювати приміщення, але лампочка має бути найнижчої потужності.

Як дотримуватимете цих норм, будете мати яйця цілий рік.

М. К. Г.
Волинська обл.

Проти комарів

У моєму господарстві 60 кролів. І от якось один з них захворів: на його мордочці та вухах з'явилися гнійні шишечки. Я негайно ізолював його від інших. Але з часом виявилося, що цього замало, бо переносщиком хвороби є комар, який легко перелітає з однієї клітки до іншої. Тоді я вирішив застосувати один метод боротьби з комарами, який згадав з дитинства. Метод цей настільки простий, що навіть може викликати посмішку та недовіру, але... Я згадав, що комарі дуже не люблять запаху диму.

Я забрав кролів з кліток, узяв паклю, змочив її гасом, прив'язав до дроту і запалив. Цим смолоскипом «продимив» усі клітки та трішки підпалив їх дерев'яні стіни. Підпалене дерево, як відомо, дуже довго, десь близько півроку, зберігає запах диму. Ось і все. І кролі мої уже не хворіють.

В. П. Короп,
м. Харків

Соняшник і горобці

Коли достигає соняшник на моєму городі, налітають горобці і видзьобують усе насіння. Чи є якісь, не

Амарант — цінний при відгодівлі

Отримав поштою насіння амаранта. Але на що придатна ця рослина і як її вирощувати, не знаю. Дуже хотілося б, аби читачі журналу, які мали справу з амарантом, розповіли про цю культуру.

М. Береславський,
Івано-Франківська обл.

Мене теж свого часу зацікавила така культура, як амарант. Придбавши минулорічної зими кілька грамів насіння, вирішив випробувати його в наших умовах. З літературних джерел дізнався, що амарант — давня високобілкова продовольча та кормова культура інків і ацтеків. Має 8-тисячолітню історію культивування. У дієтичних магазинах США продається до 29 видів продуктів харчування з амаранта.

Виробничі випробування його в нашій країні показали, що це стійка до посушливих умов кормова культура, її з успіхом можна вирощувати в усіх грунтово-кліматичних зонах, де сума ефективних температур (понад +10°С) за вегетаційний період становить не менше 1000°С.

Амарант — трав'яниста рослина висотою від 1,7 до 3—4 м. Стебло прямостояче, гіллясте, товщиною при основі 2—5 см. Листки соковиті, довгасто-еліптичні. Суцвіття — масивна волоть завдовжки до 60 см. У процесі фотосинтезу амарант ефективно використовує вологу й сонячну енергію, що, мабуть, і зумовлює його швидкий ріст. Світло- і теплолюбний. Оптимальна для нього температура повітря +20°С і вище. Довжина вегетаційного періоду 60—120 днів. Для отримання повноцінного насіння необхідна сума ефективних температур 2000°С.

Урожай зеленої маси амаранта — від 700 кг з сотки в умовах посухи без поливу і до 1700 кг за достатнього забезпечення вологою.

Зелена маса амаранта завдяки значному вмісту (18—20%) легко засвоюваних білків (зокрема лізину) має високу поживну цінність і добре поїдається худобою і птицею. В цьому я переконався на власному досвіді. Свині споживали навіть товсті жорсткі стебла. Курчата та каченята за подрібнену масу з стебел і листків вчиняли між собою бійку. Кози, корови теж віддають йому перевагу.

З висівом насіння я трохи запізнився, але врожай зеленої маси зібрав гарний. Через 3—4 тижні після сходів під амарантом уже не могли рости жодні бур'яни, так швидко він розвивається. А наприкінці серпня він стояв суцільною зеленою стіною триметрової висоти і вже викидав суцвіття. Зваживши одну рослину та перемноживши її масу на густоту насадження, визначив, що урожай з однієї сотки сягає 1640 кг. Гадаю, що при більш загущеному висіві він міг бути ще вищим. Частину рослин скосив, залишивши пеньки висотою 30—40 см. Через місяць рослини відросли з бокових пагонів, сформувавши ще один урожай зеленої маси.

Поживна цінність білка амаранта вища, ніж білка кукурудзи (в 2 рази), пшениці, сої, квасолі. Тому при урожайності кукурудзи 500 кг, а сорго 240 кг з сотки, перевага амаранта очевидна. Незважаючи на те, що процентний вміст білків у рослинах сорго вищий, загальний їх вихід з одиниці площі значно більший в амаранта.

Зернові сорти його можуть дати з однієї сотки до 60 кг насіння, яке є цінним кормом для птиці.

Амарант дуже ефективний у відгодівлі молодняка худоби і птиці, а тому заслуговує на чільне місце серед кормових культур на присадибних та дачних ділянках.

М. С. Кузьмін,
Молдова, сел. Дністровськ

хімічні методи боротьби з цими злодійкуватими птахами?

Н. Кириленко,
Черкаська область

Щоб горобці не «випивали» насіння, я роблю так: листочки, які ростуть на кошиках, а саме на них сідають горобці, просто акуратно обламую. Отже, горобцям немає на що сідати, щоб дзьобати насіння, і воно повністю зберігається.

Г. Святенко,
Житомирська область

* * *

Наші дачні ділянки біля самого лісу, а в ньому дуже багато гадюк, які часто заповзають на наші городи. А тут діти, для котрих гадюки надто небезпечні.

Хотілося б, аби читачі «ДСГ» порадили на сторінках нашого часопису, як віднадити гадюк чимось, щоб не вбивати їх, а також, як подати найкращу першу допомогу, бо від наших ділянок до лікарні дуже не близько.

В. Гнатів,
Львівська обл.

* * *

Зробила у своїй сільській оселі водяне опалення. Плиту поставила у літній кухні. Здавалося б, усе гаразд, та не лежить до цього душа, бо раптом кудись зник і хатній дух, і затишок. Ось і задумала зробити камін.

Дуже прошу читачів, хто знає, як зробити в кутку кімнати камін, розповісти про це на сторінках «ДСГ».

В. Д. Короп,
Донецька обл., Мар'їнський р-н,
с. Дачне

Журнал «Рибалка»

Виходить у світ другий номер журналу «Рибалка».

За традицією його відкриває рибальський календар, що знайомить з особливостями риболовлі, зумовленими поведінкою риби в липні, серпні та вересні.

Це місяці найбільш масового відпочинку, коли на берегах водойм з'являється численна армія відпускників, озброєних різноманітними знаряддями лову та прагненням впіймати, зрештою, ту саму рибину, про яку мріялось усе життя. У журналі вміщено матеріали, ознайомлення з якими допоможе вам здійснити свою мрію. Але, перш ніж приступити до практичних кроків, радимо ознайомитися з інтерв'ю «Ловись, рибко», яке дала нашому кореспондентові начальник експедиції Укррибводу Світлана Миколаївна Карпенко. Вона розповідає, що повинен робити рибалка, щоб уникнути неприємностей з рибінспекцією. Матеріал проілюстровано картою Канівського водосховища, користуючись якою ви не порушите правил любительського лову в тій чи іншій зоні цієї водойми.

Коли ж цього літа ваша дружина поставила вимогу їхати до моря, вам стане в нагоді стаття Л.Ф. Сливки «Рибалка на морі», в якій розповідається про любительські снасті, поширені на Чорноморському узбережжі.

Подбали ми й про тих, хто має дачні ділянки і проводить там своє дозвілля. У першому номері йшла мова про те, як влаштувати присадибний ставок, тож, якщо ви вже викопали його, беріться за другий номер і вивчайте статтю І. Демченка. З неї ви дізнаєтесь, яку рибу краще розводити у присадибній водоймі, як проводити зариблення, годувати й доглядати своїх вихованців.

Журнал у журналі «Акваріум» цього разу пропонує підбірку матеріалів про скляного окуня, пантодона, дискусів, цихлових озера Малаві, відповіді на листи читачів.

Ви дізнаєтесь про маловідому поки що акваріумну рослину ліліеопсис, про те, як прикрасити свій акваріум гротами, терасами та іншими елементами інтер'єра.

Це лише коротко про зміст другого номера журналу «Рибалка». Крім того, в ньому вміщено численні коротенькі поради, інформацію про лікарські рослини, кулінарні рецепти, сторінки здоров'я, гумору тощо.

Якщо ви зацікавилися, купуйте журнал у газетних кіосках, а щоб не завдавати собі такого клопоту на наступний рік, пам'ятайте, що незабаром розпочинається передплата.

Наш індекс 74428. Річна передплата — 32 крб.

Служба взаємодопомоги

Посадіть тополю

Читачі «ДСГ» цікавляться, як виростити звичайну українську тополю.

Це роблять так. Рано навесні, як тільки зійде сніг і відтане земля, на дорослих тополях нарізати жирові дворічні пагони завдовжки 1,5—2 м, можна і з бічними гілками.

Далі ломом пробити в землі дірки глибиною 15—20 см і встромити туди пагони. Якщо земля суха, полити. Ось на цьому садіння й закінчується.

І. Благодир,
288356, Вінницька обл.,
м. Ладижин, вул. Слобода, 16

* * *

Чи правда, що кімнатна міль боїться каштанів і в тих квартирах, де їх зберігають, вона не водиться?

М. Свириденко,
Херсонська область

У своїй невеликій малометражній квартирі на п'ятому поверсі я довго і наполегливо вів боротьбу з міллю і тарганами, але жодними хімічними препаратами, що продаються у наших господарчих магазинах, не міг перемогти цих, здавалося б, немічних комах.

Та ось за порадою своєї приятельки приніс додому стиглі каштани, розрізав кожний на чотири частини й розклав там, де найбільше водилася міль.

Минуло кілька днів, і молі у своїй квартирі я уже не бачив. Та ще більше мене здивувало те, що ось уже другий тиждень не бачу на своїй кухні і тарганів.

Може, каштанів і ці комахи бояться? Покаже життя. В усякому разі я порозкладав їх на кухні.

Т. Святенко,
м. Полтава

Покладаюся на милосердя

Пишу цього листа лівою рукою — я інвалід другої групи, права 25 років розбита паралічем, але ще продовжую по можливості про себе дбати. Хочу якось вижити, а тому звертаюся до читачів нашого журналу з проханням виявити до мене милосердя й вислати мені саджанці сортів винограду Молдова, Мечта. Може ще є і кращі за ці, тільки я не знаю їх. А я на заміну можу поділитися лікарськими рослинами, зокрема, насінням американського лаконосу.

Покладаюся на ваше милосердя.

С. С. Поєдинок,
287440, Вінницька обл.,
м. Липовець,
вул. Зиндельса, 15

«Зелений лікарю», хто ви?

15 років тому випадково придбав дивовижну рослину, назву якої господарка втаємничила і сама не назвалась.

Це — цибулина діаметром до 80 мм, верхня пелюстка світло-зеленого кольору, стебло подібне до стебла болотяної лепехи, висотою до 50 см. Цвіте у грудні — січні. Якщо квітку зірвати, через 3—4 місяці зацвіте знову. З середини стебла викидає квітконос товщиною з олівець та висотою до 80 см. Квітка розміром до 20 см складається з безлічі дрібнесеньких квіточок на ніжках, що відростають від квітконоса. Квіточки білого кольору із зеленкуватим відтінком, шестипелюсткові, цвітуть спочатку нижні.

Лепехоподібне листя та цибулина соковиті; коли їх розчавити, виділяється прозора, зеленкуватого відтінку слизька рідина. Це рослина багаторічна, розмножується дітками, що відростають від корінців цибулини. Зацвітає при хорошому догляді на третій рік, має лікувальні властивості.

Чудодійно лікує радикуліт поперековий, м'язи та суглоби рук і ніг шляхом втирання соку подрібненого листка або цибулини. При радикуліті поперековому, шийному та грудному, коли навіть не можеш підвестися з ліжка, досить натирати це місце протягом 3—4 днів (бажано на ніч), щоб піднятися і не відчувати болю. Після натирання (15—20 хв) відчуватимете легке припікаюче свербіння, яке безслідно зникає і не дає ніяких побічних негативних наслідків. Людині, яка натирала, слід милом вимити руки, щоб сік рослини не потрапив на слизові оболонки.

Буду вдячний, якщо хтось назве цю «таємничу» рослину.

В. Ф. Маковський,
255181, Київська обл.,
п/в Мироцьке, вул. Калініна, 76

* * *

Як встановити у грунті трубу для підняття води із глибини, щоб вона не розхитувалася у свердловині, та як закріпити на ній насос, аби він не «зрізав» різьбу?

С. Гранчак,
Київська область

Хочу знати, чи можна тримати кролів «на волі», не в клітці. Чув, що є спосіб утримувати довговухих у ямах, норах, просто в землі. Хто із читачів журналу має досвід такого утримання кролів, будь ласка, поділіться ним на сторінках «ДСГ».

Л. Коростильов,
Хмельницька область

Понад двадцять років вирощую суниці і завжди мав гарний урожай. Та ось купив кілька кущів сорту Гігантелла, у серпні 1989 р. розсадив і в 1990 р. мав перший незначний урожай. Тоді ж помітив, що кущі дуже хворіють. Листочки з часом стають оранжевими з коричневими дірочками. Я покропив кельтаном — не допомогло. Тоді всю грядку низько скосив, листя згріб і спалив, а грядку полив розчином нітрофену (200—250 г на відро води). А тут настали жаркі дні і майже всі рослини загинули. У 1991 р. цю грядку перекопав і в серпні рядочками висадив кущі, які на той час ожили, посадив не густо — 30×40 см. Землю розпушував після кожного поливання. Однак дірочки на листках знову з'явилися. Восени їх кількість збільшувалась і вже в листопаді грядка майже вся стала оранжевою. Думаю, що в цьому році гарного урожаю не буде. А шкода.

Може хтось із читачів порадить, як урятувати суниці?

І ще одне. У нас на городі ростуть кілька кущиків айви японської. Моя дружина купила їх і посадила для душі. Їй дуже сподобалось, як вона гарно цвіте оранжевими квіточками. Та в ці тяжкі часи з харчами хочеться мати більше до столу, ніж для душі.

Отже, прошу порадити, як на цих кущиках одержати плоди. Може, старанно вирізати кореневі відростки, або ще якось формувати?

О. С. Сидоренко,
Дніпропетровська обл.

Шановні читачі!

Щоб вижити нашому і вашому журналу в нинішніх ринкових умовах, вимушені шукати найрізноманітніші джерела для зміцнення нашого фінансового стану.

Отже, хто хоче одержати з редакції адресу тих, хто надрукував оголошення під рубрикою «Служба знайомств», повинен переказати поштою на розрахунковий рахунок № 3461387 «Ініціатива» в Печерському відділенні Укрсоцбанку м. Києва МФО 322090 5 крб., а квитанцію про оплату надіслати на адресу редакції.

Інформаційна служба «ДСГ»

Знайомство

3—0608. Для створення сім'ї познайомлюсь з інтелігентним чоловіком, який знає в усьому почуття міри і з яким було б цікаво жити, працювати. Я симпатична українка (165—28—58), розведена, є маленька донька, освіта вища. Зможу жити в місті і в селі

Волинянка

Повідомляємо тих, хто відгукнувся на оголошення «Надія самотнього серця» в «ДСГ» № 1 за 1992 р., що адресат з незалежних від неї причин ваших листів не одержав. Просимо листи до неї надсилати редакції, а ми перешлемо адресату.

Пропоную

...садивний матеріал тюльпанів — 15 сортів.

Б. В. Батин,
251350, Чернігівська обл., м. Прилуки,
2-й Пироговський пров., 16

...культуру каліфорнійського дощового черв'яка. Замовлення приймаються поштою. Вартість 25 крб. за один пакунок.

Кооператив «Нива»,
281708, Хмельницька обл., Віньковецький р-н,
с. Карачаївці

...насіння помідорів (100 сортів), огірків (30), редиски (8), перцю (8), динь (5), кавунів (4), баклажанів (3 сорти), а також дайкону, цикорію та багатьох інших. Є також насіння лікарських рослин, квітів; садивний матеріал тюльпанів та гладіолусів. Для ознайомлення з каталогом надсилайте конверт із зворотною адресою.

О. В. Булюкіна,
317052, Кіровоградська обл.,
м. Знам'янка, вул. Леніна, 49

...садивний матеріал різних сортів черешень, вишень, слив, абрикосів, персиків, яблунь, а також чайногібридних троянд на зріз червоного та темно-червоного кольорів у квітні та жовтні.

І. І. Бондаренко,
332115, Запорізька обл., Запорізький р-н,
с. Мар'івка, вул. Шевченка, 17

...післяплатою саджанці яблуні, груші, черешні, смородини, суниці. Для отримання каталога необхідно надіслати конверт.

В. А. Васильєв,
310034, м. Харків, 34, а/с 7288

...насіння чуфи, мітлиці пагононосної, гібридний каліфорнійський дощовий черв'як. Вкладайте підписаний конверт.

332319, Запорізька обл., м. Мелітополь, 19, а/с 11

...насіння 100 сортів помідорів різних строків достигання: гібриди Тарасенка, Де Барао (червоні, золотисті, чорні, рожеві). Динні, Банан (рожеві, жовті), Морквяні, Апельсинові, Перцеподібні, Зелені, Груша, Вишня, Саша, Наталка, Лакомка (червоні, жовті), Лимон-ліана, Гогошари, Янтар, Крон-принц (жовті, червоні), Кабардинські, Карлсон, Аполлон, Космонавт Волков, Марманде, Володимир Висоцький, Ганна Герман, Канадський велетень та ін; солодкого перцю Золота медаль, Гогошари, Андорра, Де-Кер, гіркий; огірків; капусти; цуккіні; декоративного гарбуза; пряних рослин. Садивний матеріал великоплідної суниці Лозанна, Женева, Богота, Кардинал, Трубадур та ін.

При замовленні каталога вказуйте культуру, яка Вас цікавить, і обов'язково вкладайте конверт із зворотною адресою. Без ознайомлення з каталогом замовлення виконуватись не будуть.

С. Б. Сапего,
245110, Сумська обл., м. Шостка, вул. Горького, 7-а, кв. 2

...садивний матеріал гладіолусів великоквіткових.

Б. П. Лукоянов,
349940, Луганська обл.,
м. Сєверодонецьк, пров. Шкільний, 173

...насіння амаранту.

А. В. Мостова,
330096, Запоріжжя, вул. Ватутіна, 100

...насіння огірків далекосхідної селекції, найбільш стійких до пероноспорозу — Дальнєвосточний, Каскад, Онік, Ляо-Лінь (Китай), Кечкеметі Лівме (Угорщина), всього понад 20 сортів; помідорів селекції Ф. М. Тарасенка, в тому числі Ювілейний, Маслова І. М., Космонавт Волков, Самі кращі; сорти зарубіжної селекції, дивовижні сорти Банан, Грушка, Спагетті, Виноград (всього понад 50 сортів). Пропонуються інструкції з вирощування помідорів, огірків, садових суниць. Бажаючих одержати каталог сортів прошу надіслати конверт із зворотною адресою.

С. В. Фесун,
266024, м. Рівне-24, а/с 23

...саморобну мотокосарку на базі мотопилок «Дружба» та «Урал» змайструєте самі за тиждень. Ширина захвата 1,3 м. Технічна документація за адресою: 442401, Пензенська обл., п. Золотаревка, вул. Кирпична, 28, В. В. Куницин. Фото її вміщено в журналі «Приусадебное хозяйство» № 3 за 1991 р.

Пропоную технічну документацію для самостійного виготовлення таких приладів:

Електрокотел. Працює самостійно або з водяним котлом будь-якої конструкції. Ідеальна чистота! Не потрібно заготовляти паливо, розпалювати, топити та виносити попіл. Використовується для опалення індивідуальних дачних будинків, теплиць. Може автоматично підтримувати в приміщенні необхідну температуру.

Електронагрівач. Досить натиснути кнопку і через 20 хв зможете приймати ванну. Компактний пристрій кріпиться на стіні біля ванни.

Котел і нагрівач дуже прості і надійні (працюють без жодного ремонту більше 15 років)! Їх легко виготовити самостійно.

Форсунки. Цим простим і надійним пристроєм уже обігріваються тисячі будинків і теплиць. Горить все: пічне та дизельне паливо, відходи масел. Не гуде і не коптить. Виключається при досягненні в приміщенні необхідної температури.

Ремонт кульової опори. Не поспішайте викидати спрацьовані кульові опори «Жигулів». Їх може відремонтувати кожен автолюбитель у домашніх умовах.

Форкамерне запалювання. Не завжди є бензин АИ-93. Простенький змінний пристрій дасть змогу за 10 хв перейти на бензин А-76.

Охоронні пристрої. Прості, але оригінальні й надійні пристрої (описується 10 механічних і електричних конструкцій) ускладнять запуск двигуна, подадуть сигнал, якщо зловмисник захоче викрасти або «роззути» автомобіль, проникнути в салон, багажник або під капот. Будьте впевнені: надійний сторож не проспить, його не можна обдурити.

Вимикач. Вимкне насос будь-якої марки при досягненні верхнього рівня води у витратному баці, а також нижнього — в колодязі (насос не схопить повітря і не горітиме сальник). Конструкція проста, надійна і довговічна (працює понад 15 років).

Щоб отримати необхідну документацію, досить переслати поштовим переказом лише 100 крб. (або купонів) за кожен комплект за адресою: 264560, Волинська обл., смт Любешів, вул. Чкалова, 23, Кравчуку Петру Авксентійовичу.

Замовлення виконуються протягом 24 годин!
Поспішайте — завтра знову може все подорожчати!
При листуванні надсилайте конверт з вашою адресою.

Хочу придбати

...шефердію; елеутерокок великоплідний, не колючий; принсепію китайську, солодку; красніку; ожину Янг, Бойзен.

Зарахович Віктор Олександрович,
290054, м. Львів, вул. Зорге, 13/6

...садивний матеріал гумі, ірги, жимолості.

В. М. Артемовський,
265100, Рівненська обл., м. Дубно-4,
до запитання

...інкубатор.

Л. В. Ткач,
258410, Черкаська обл.,
м. Сміла, вул. Кіровоградська, 3

Секрети кухні тітки Насті

Бутерброди

Бутерброди можна приготувати з різних продуктів, які красиво викладені на шматочках хліба, намазані маслом, майонезом чи будь-якою пастою. Хліб можна нарізувати по-різному: у вигляді прямокутників, квадратиків, трикутників або кружалець. Круглі бутерброди роблять за допомогою тонкої склянки чи алюмінієвої формочки. Хліб беруть не дуже м'який, щоб краще було різати на тонкі скибочки. Зверху бутерброди прикрашають овочами, фруктами чи зеленню. Гарно розкладені і прикрашені бутерброди подають кожному окремо або ж у великій загальній тарілці.

Пропонуємо декілька рецептів, кожен з яких розрахований на 12 бутербродів.

Бутерброди з помідорами

50 г вершкового масла, по 100 г помідорів і бринзи (можна твердого сиру), зелень петрушки або кропу, чорний хліб.

Скибки хліба намазати маслом і зверху покласти нарізані кружальцями помідори. Посипати дрібно натертою бринзою і посіченою зеленню.

...З солодким стручковим перцем

50 г вершкового масла, 100 г бринзи або твердого сиру, 100 г червоного і зеленого стручкового перцю, зелень петрушки, чорний хліб.

Масло збити до консистенції піни, додати дрібно натерту бринзу (твердий сир) і перемішати. У суміш нарізати дрібними кубиками перець. Намазані цією сумішшю бутерброди можна прикрасити кружальцями червоного та зеленого перцю та петрушкою.

...З помідорами і цибулею

50 г вершкового масла, 100 г помідорів, 20 г ріпчастої цибулі, зелень петрушки, чорний хліб, лимонний сік.

На скибки хліба, намазані добре збитим маслом, покласти тоненькі кружальця помідорів і посипати дрібно нашаткованою цибулею. Прикрасити листям петрушки і побризкати соком лимона.

...З редискою

50 г вершкового масла, 100 г домашнього сиру, 100 г редиски, лимон, кмин, чорний хліб.

Скибки хліба намазати збитим до консистенції піни маслом, а зверху — товстішим шаром сиру і посипати дрібно розтертим кмином. Покласти тонкі кружальця редиски і побризкати лимонним соком.

...З сиром

50 г вершкового масла, 150 г домашнього сиру, чорний хліб, кмин.

Скибки хліба намазати тонким шаром масла, а зверху — сиром. Посипати добре розтертим кмином.

...З помідорами і хріном

50 г вершкового масла, 1 чайна ложка натертого хріну, 100 г помідорів, чорний хліб.

Збите масло змішати з натертим на дрібній тертці хріном і знову збити. Намазати скибки хліба цією сумішшю і прикрасити кружальцями помідорів.

...З червоним столовим буряком

50 г вершкового масла, 100 г червоного буряка, сік лимона, зелень петрушки, чорний хліб.

Намазані збитим маслом скибки хліба побризкати соком лимона, посипати натертим на дрібній тертці буряком і дрібно посіченою петрушкою.

...З сиром і цибулею

50 г вершкового масла, 150 г домашнього сиру, 50 г ріпчастої цибулі, сік лимона, кмин, петрушка, хліб (краще чорний).

Нарізаний скибками хліб намазати збитим до піни маслом, а потім сиром, розмішаним з дрібно натертою цибулею. Посипати злегка розмеленим кмином. Можна додати сік лимона. Прикрасити бутерброди листям петрушки.

...З сиром і огірками

50 г вершкового масла, 150 г домашнього сиру, 100 г огірків, 2 зубки часнику, житній хліб, зелень кропу або петрушки, сметана.

Масло збити і змішати з сиром, нарізаними кубиками огірками, посіченою зеленню кропу (петрушки) та розтертим часником. Намазати бутерброди сметаною, прикрасити тонкими кружальцями огірків і листям зелені.

Про прянощі й приправи

Гірчиця біла і чорна

Обидва види дуже схожі. Це однорічні рослини, що досягають у висоту 30—80 см. До нас потрапили із Середземномор'я. Однак історія їх дуже давня. І хоча вживались ще у Древній Греції і Римі, батьківщиною їх можна вважати Азію.

Листя гірчиці білої ліроподібне, перистороздільне, чорної — ліроподібне, перистонадрізане і навіть лопатеве. Обидва види схожі і на гірчицю польову. Квіти жовті. Плід — стручок, заповнений дрібними круглими насінинами. У білої вони світло-жовті, чорної — темно-коричневі.

Гірчиця добре росте на вапняних грунтах. Чорна більш теплолюбна.

Вирощують обидва види заради насіння, яке здавна застосовують у медицині. Його розтирають на порошок, а з нього готують гірчичне тісто, котре використовують як пластир при ревматизмі. Насіння гірчиці білої вживають при різних хворобах — склерозі судин, гіпертонії, захворюваннях печінки і жовчного міхура, розладах травлення, метеоризмі, ревматизмі, ішіасі та екземах шкіри.

У гірчиці білої насіння має більш ніжний і пікантний смак, у чорної — надзвичайно гострий, терпкий, що нагадує хрін. Гірчицю білу використовують цілою або меленою в консервній промисловості і в домашньому господарстві, а чорну — головним чином у фармацевтиці для виготовлення різноманітних галенових препаратів і пластирів. Гірчичну олію застосовують в основному

З суницями і сиром

125 г сиру, 125 г суниць, 1 ст. ложка меду, хліб (краще житній).

Сир добре збити і змішати з дрібно нарізаними і підсолодженими медом суницями. Суміш намазати на скибки хліба.

З малиною і сиром

125 г сиру, 125 г малини, 1 ст. ложка меду, хліб.

Готують так само, як і в попередньому рецепті.

«Строкаті» бутерброди

По 50 г вершкового масла, помідорів, стручкового солодкого перцю, редиски, зелень петрушки, чорний хліб.

Скибки хліба намазати збитим до піни маслом, а зверху покласти по кружальцю помідорів. Навколо помідорів посипати дрібно посічений зелений перець, а по краях розкласти редиску, нарізану тоненькими кружальцями.

Л. Поліщук

Аромат суниць

Ось і настала пора суниць. Подарували нам їх дикі суниці, якими ласували наші далекі предки.

У XVIII ст. нові рослини вивіз із Чілі молодий морський офіцер Алідей Франсуа Фрезні (від його прізвища походить французька назва суниць — фрез). Із завезених рослин вивели перші гібриди. А скільки їх сьогодні? Близько 600.

Суниці — ягоди тонізуючі й в'яжучі, оскільки вони багаті на танін і вітамін С. Їхнє сухе листя використовували колись у вигляді настоянок чи відварів, а ще рекомендували застосовувати при подагрі та гіпертонії. З цією метою, що стало символічним, листя клали до бокалів з шампанським.

Суниці іноді провокують алергію. Щоб запобігти цьому, треба щоранку перед сніданком з'їдати половинку ягоди. Суниці і самі собою дуже смачні, але ще кращі вони разом з іншими плодами. Наприклад, поливають їх апельсиновим соком, збагачують смак ягід вино та шампанське. Не треба також забувати про огіркову траву в цукрі: вона дуже добре поєднується з суницями. Ось кілька рецептів.

Полуничний торт

275 г борошна, 3 ст. ложки цукру, дрібка солі; 225 г холодного масла, 2 яєчних жовтки; велика ложка дуже холодної води; маленька чашечка суничного варення; 500 г свіжих суниць.

Усі компоненти змішують за рецептом. Потім залишають на 1/4 години на холоді. Змащують тісто приготовленою сумішшю. Коли воно крихке, треба покласти його у форму, проколоти виделкою і випікати, поки не зарум'яниться. Дати охолонути.

Суничний «бижан»

Може найкраще відновлювати сили у тих, хто добрих дві години працював на городі.

Жменька суниць, 1/4 склянки червоного вина, 2 ст. ложки цукрової пудри, 1 гвоздика, кілька квітів огіркової трави.

За годину до приготування насипати у вино цукор, додати суниць, нарізаних шматочками, гвоздику (огіркову траву, якщо є).

Листкове тісто з суницями завтовшки 0,5 см порізати формочкою, тарілкою або склянкою. Випекти, дати охолонути.

Збити вершки, додати пакет ванілі, 1 ст. ложку цукру, знов збити. Залишити на холоді.

Перед споживанням випечені формочки покрити збитими вершками, зверху покласти суниці й прикрасити квітами огіркової трави.

Бріжит Ріо-жіле,
«Супутник дому й садиби».
Із французької переклала
М. Убираєва

в миловарінні; насіння — для консервації овочів, грибів, риби, під час приготування страв з овочів, біло- і червоноголової капусти, м'ясних супів, фаршів тощо; порошок — для приготування яловичини і свинини, різноманітної дичини, холодних і гарячих підлив. Багато насіння використовується у харчовій промисловості для виробництва різних сумішей спецій і пряношів, які вживають під час консервації овочів і грибів. Але найбільша кількість його йде на виробництво гірчиці. І хоча майже у кожного виробника залежно від використаних пряношів гірчиця має дещо інший смак, розрізняють два основних її типи — французьку і гірчицю з хріном. Останню готують із суміші грубо змеленого або подрібненого насіння білої і чорної гірчиці, причому чорна надає їй специфічного смаку.

Рецепти наших читачів

Смачні й без цукру

На прохання читача О. В. Несена («ДСГ» № 7, 1990 р.) ділюсь досвідом приготування соків, компотів без цукру в зв'язку з його дефіцитом.

Компот вишневий, сливовий

З ягід видалити кісточки. Якщо будете зберігати недовго, можна не виймати. Щільно скласти їх у стерильну ємкість (1—0,5 л), накрити такою ж кришкою і поставити стерилізувати на 15—20 хв, поки ягоди пустять сік. Після цього одразу закрутити, охолодити і зберігати в темному прохолодному місці. Без кісточок зберігається кілька років, а з ними треба вживати цієї ж зими.

Сік вишневий, сливовий, виноградний, абрикосовий

Заготовляю за допомогою звичайної соковарки, цукор не додаю. Сік одразу збираю в стерильні ємкості (1,2 чи 3-літрові), накриваю стерильною кришкою і закручую. Цукор за смаком додаю перед вживанням, а сік з абрикосів п'ємо без цукру взагалі, бо він має чудовий смак.

З цих же соків готую і напої фруктові, розбавляючи їх наполовину чи на третину звичайною водою з-під крана. За бажанням можна додати трохи цукру. Залишки м'якоті абрикосів з соковарки стерильною ложкою перекладаю у такий самий (стерильний) посуд і закручую теж без цукру. Зберігається надійно. Це смачна заготовка для приготування взимку вареників, пирогів, тортів, каші гарбузової з абрикосом тощо. А якщо з'явиться цукор взимку, можна й повидло зварити.

В. П. Муліка.

Як приготувати варення з вишень

Вишні помити. Зварити сироп (на 1 кг вишень — 1 кг цукру, 2 склянки води)

Щоб вишні не полопалися, їх залити прохолодним сиропом на 4—5 год, потім посуд з ними поставити на невеликий вогонь і довести до кипіння. Як тільки почне закипати, зняти з вогню і нехай постоїть знову 5—6 год. І так доводити до кипіння 4—5 разів, після чого поставити на невеликий вогонь, щоб покипіли хвилин десять.

Скляні банки, вимиті й прогріті над парою, залити варенням, яке кипить, і закупорити металевою кришкою. Банки перевернути догори дном і тримати доти, поки не охолонуть.

Приготовлене за цим рецептом варення матиме запах вишень і справжній вишневий колір. Із таких вишень можна готувати вареники, киселі, а сироп використовувати для чаю і газованої води.

Банки з варенням зберігати в прохолодному місці.

Наш календар

Вершина літа

Нестерпна спека й грозові дощі, вранішні роси і тихі вечори — це липень. Люди смакують пізніми сортами черешні, вишнею, абрикосами, смородиною, малиною, ранніми сортами яблук. До столу несуть цибулю й часник, салати, редьку, горох, ранню картоплю і огірки, капусту. Власне, з городу можна приготувати салати, перші страви, гарніри до м'ясних страв, з саду — варення й компоти. У липні всього досить.

Роботи для селянина й дачника хоч відбавляй. Якщо ви ще не заклали грядки суниці, то у другій половині липня можна посадити її розсаду. Зробіть це 15, 19—22, 27—28, коли Місяць перебуватиме під знаком Козерога, Риби і Близнюків. При літньому садінні треба часто поливати, інакше рослинки можуть засохнути. Якщо правильно посадите і ретельно доглядатимете за грядками, зможете зібрати з 10 квадратних метрів відро ягід.

До речі, в липні ліквідують плантації 4-річної суниці, глибоко перекопуючи грунт.

На початку липня на грядках, які звільнилися з-під ранньої капусти, ще можна висіяти моркву, щоправда для цього придатні лише сорти з коротким періодом вегетації. Однак така морква довго не зберігається, її слід споживати першочергово.

Протягом усього місяця можна сіяти і редьку осінніх та зимових сортів. Ці культури добре будуть рости, коли насіння моркви посієте 9—10 і 15, а редьки — 15 і 19—22 липня.

Якщо випаде дощ або у вас є надійна система поливу, протягом всього місяця можете висівати кріп, повторно салати ромен і спаржевий. Це забезпечить вам своєрідний конвейєр, з якого одержуватимете свіжу вітамінну зелень для салатів й приправ до гарнірів. Для такого зеленого конвейєра вистачить маленького клаптика городу. Найкраще повинні зійти й розвиватися ці рослини, якщо ви їх посієте 12—15 і 26—27 липня.

Влітку, починаючи з середини липня і протягом всього серпня, проводять окулірування плодових дерев. Як і коли це робити? У день окулірування з плодоносного дерева вибраного сорту зрізують здерев'янілі пагони поточного року, обривають з них листки, залишаючи черешки. Після цього пагони опускають у посудину з водою і переносять до дерева, до якого збираєтесь їх прищепити. У верхній частині крони гострим ножем надрізують кору у формі великої літери Т. Довжина вертикального надрізу — 3—4 см, горизонтального — 1,5 см. Потім обидва кінці кори відгортають так званою кісточкою окулірувального ножа. Вийнявши з води пагін, повертають його нижнім кінцем вгору і ножем знімають щиток (частину кори з брунькою і черешком листка). Розріз починають на висоті приблизно 0,5 см над брунькою і закінчують на 2,5 см нижче її. Зрізаний щиток закладають під відігнуті краї кори так, щоб брунька з черешком була на рівні половини висоти вертикального розрізу. Потім частину щитка, що виступає за горизонтальний надріз, відрізують і кору підщепи притискують. Місце окулірування щільно обв'язують поліхлорвініловою стрічкою чи іншим матеріалом.

Обв'язують згори донизу. Першими витками стрічки притискують поперечний розріз кори, пропускаючи бруньку, роблять ще кілька обертів і повертаються знову до верхньої частини щитка, потім подвоєною затяжкою закінчують обв'язування. Брунька разом з черешком має бути вільною.

Через два тижні перевіряють роботу. Якщо окулірування зробили правильно, то від дотику пальцем черешок відпаде. У разі невдачі окулірування повторюють. Буває, що мотузочок починає врізатися в кору пагона, тоді його знімають і зав'язують повторно, але вже вільніше. Поліхлорвінілову стрічку, як правило, знімають на другий рік, бо вона не врізається в кору, а розтягується, не травмуючи пагін.

За біодинамічним календарем окулірування слід проводити в період піднімання Місяця, тобто його переходу від Стрільця до Близнюків — з 12 до 27 липня. Однак виключіть два дні — 17—18 липня, які астрологи вважають несприятливими для окулірування.

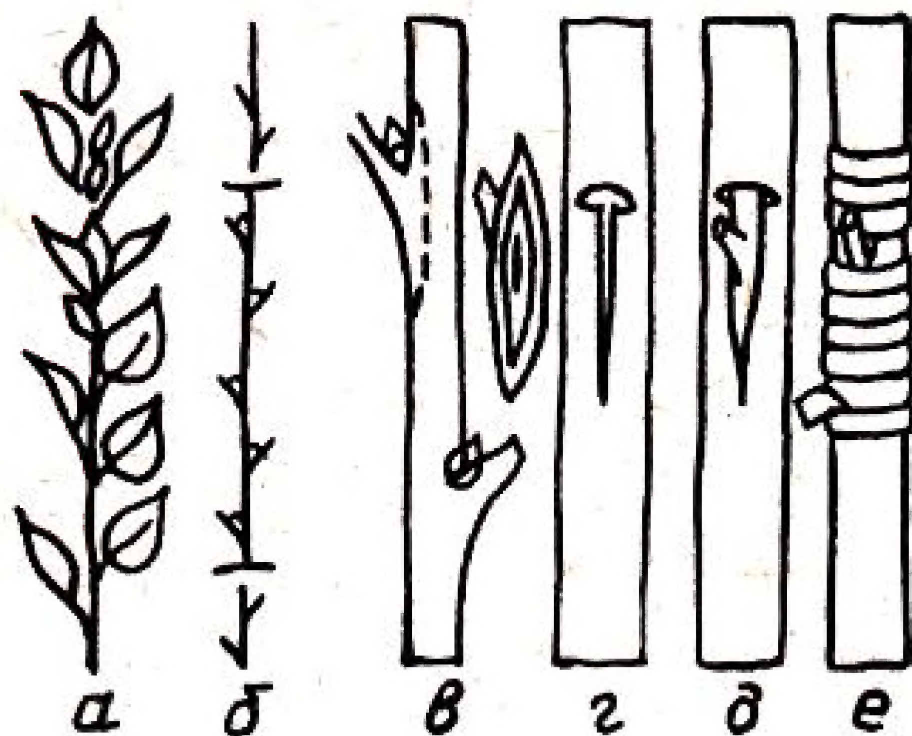

Техніка виконання окулірування:
А — зрізаний з дерева пагін; Б — пагін після видалення листків з нормально розміщеними (між горизонтальними лініями) бруньками; В — живець з позначеним пунктиром місцем зрізання щитка; Г—Т-подібний розріз для вставляння щитка; Д — підщепа з щитком; Е — обв'язка вставленого щитка.

Необхідний для щеплення плодових дерев інвентар.

Передплачуйте журнали

«НАШ ДІМ» («Сільське будівництво») — ваш журнал

Ось уже другий рік виходить щоквартальник **«Сільське будівництво»**. Не радував він торік читача затримками у зв'язку з паперовою кризою. Та вже цього року виходить за графіком — раз у три місяці. Вперше він почав надходити у кіоски, і наше видання може купити і той, хто не передплатив його.

Починаючи з № 3 журнал міняє назву. Він буде зватися **«Наш дім»**. Це питання ми з самого початку винесли на обговорення читачів, підсумки підвела редакційна колегія. Сподіваємося, що назва повніше відповідатиме спрямуванню квартальника. Ми хочемо бути настільним виданням для домашнього умільця і в місті, і в селі. Той, хто зводить для себе дачний чи садибний будинок, знайде на сторінках журналу і проект архітектора на свій смак та можливості, та ще й необхідні для забудовника поради спеціаліста.

№ 3 квартальника радує читачів розмаїттям тем. Ми друкуємо кілька проектів будинків, даємо поради індивідуальному забудовнику і домогосподарці. Велика добірка матеріалів — про те, як зберегти вирощену картоплю і овочі в умовах міської квартири в сховищах на балконі та лоджії.

Ми будемо вести мову про проблеми сільського будівництва на Україні. Але найбільше хочемо приходити добрим гостем і порадником у кожен дім — у селі і місті. **«Наш дім»** — ваш журнал.

Річна передплата на журнал **«Наш дім»** — 32 крб. Ціна одного номера — 8 крб. Наш індекс — 74453.

«Пасіка»

У другому номері журналу «Пасіка» буде продовжена розмова про права і обов'язки бджолярів, друкуватимуться консультації юриста. В цьому контексті йтиме мова з питань майбутнього Закону про охорону бджільництва. Порушуватимуться проблеми матеріально-технічного забезпечення та шляхи їх вирішення.

Різноманітні за тематикою матеріали про передовий досвід, практичні поради знайдуть своє місце у розділі «Школа «Пасіки». Вміщуватимуться публікації з історії вітчизняного та зарубіжного бджільництва. Йтиметься про лікувальні властивості різних видів бджолопродукції тощо. Редакція сподівається одержати відгуки на перший номер журналу. Тож пропозиції, критичні зауваження читачів можна буде прочитати в рубриці «Наш журнал — ваш журнал».

У номері:

На першій сторінці обкладинки фото Ф. Лівинського.

«Дім, сад, город» (українською мовою)

Щомісячний виробничо-практичний журнал
№ 6, червень, 1992р.
Видається з 1989 р.
Київ, видавництво «Нива»

Здано до набору 15.04.92. Підписано до друку 28.05.92.
Формат 60×84 $^{1}/_{8}$. Папір офсетний № 1. Офсетний друк.
3,72 умов. друк. арк., 16,74 умовн. фарб.-відб., 7,5 обл.-вид. арк.
Тираж 112110 прим. Зам. 0118206. Ціна 7 крб. 20 коп.

Адреса редакції: 252054, Київ-54, вул. Павлівська, 11-г, тел. 216-05-40.
Відділ листів і реклами — 216-40-25.
Журнальний комплекс видавництва «Преса України», 252146, Київ-146, вул. Героїв космосу, 6.

7 крб. 20 коп.
Індекс 74142

«РІГЕЛЬ» ЗНАХОДИТЬСЯ НА «ПОЛЮСІ»

Донедавна в складі фірми «Оріон» існував підрозділ по виробництву обладнання для збору бджолиної отрути. Виготовлення комплексів отрутоприймомного обладнання продовжується й зараз, але вже в рамках самостійного малого підприємства — науково-технічної фірми «Полюс». Отже, знайомтесь — «Рігель».

При всій екзотичності назви отрутоприймомного обладнання (так називається одна з яскравих зірок сузір'я Оріон) «Рігель» має суто земне призначення. Адже йдеться про одержання цінного бджолиного продукту — отрути. Бджолина отрута здавна і успішно використовувалася в народній медицині. Про її лікувальні властивості писав ще реформатор античної медицини Гіппократ. В минулому столітті бджолиною отрутою, зокрема, лікували суглобні хвороби, невралгію, знімали біль. У наш час використання отрути у фармакології значно розширилося.

Проте відбір бджолиної отрути непроста справа. По-перше, треба забезпечити на належному рівні життєздатність бджолиної сім'ї, а по-друге,— чітко виконувати вимоги техніки безпеки, щоб уникнути отруєння пасічників. На жаль, цього не всі і не завжди дотримуються. Щодо бджіл, то були непоодинокі випадки, коли відбір отрути закінчувався загибеллю сімей. Всі ці фактори ретельно враховувалися авторами «Рігеля».

Сказати, що все починалося з нуля, було б неправильно. До цього існували різноманітні пристрої і прилади для відбору отрути. Але вони мали різні вади: часто виходили з ладу, псувалися під час транспортування і т. п. Спеціалісти «Полюсу» зробили все, аби комплект отрутоприймомного обладнання «Рігель» за своїми якостями випереджав існуючі. Комплект пройшов необхідні лабораторні і польові випробування. В результаті Український науково-дослідний і технологічний інститут бджільництва зробив такі висновки:

метод відбору отрути над гніздом виключає негативний вплив електричного струму на розплід і матку;

електростимулятор «ПЭС-90» відповідає вимогам до апаратури такого типу і забезпечує додержання режиму, який виключає вплив електричного струму на бджолосім'ю;

конструкція отрутоприймомної рамки забезпечує надійність і довговічність обладнання, чистоту отрути і максимальну безпеку пасічника при її відборі.

Не є другорядним й те, що «Рігель» має вдалу компоновку і довершену комплектність. До того ж електростимулятор живиться від звичайного автомобільного чи мотоциклетного акумулятора. Погодьтеся, шановні читачі, що для роботи в польових умовах ці якості мають не останнє значення. Як підсумок: від споживачів на адресу виробників «Рігеля» не надійшло жодної рекламації.

Адреса науково-технічної фірми «Полюс»: 254214, м. Київ 214, вул. Героїв Дніпра, 38, кім. 104, НТФ «Полюс»; телефони: 419-23-22; 411-57-43.

ISSN 0235-6368 Віс. сад. город. 1992 № 6. 1—32.